

Colofon

Stichting Historisch Heerhugowaard

Opgericht 22 augustus 2005

Bestuur

Gemma Groot, voorzitter
 Rob Estoppey, secretaris
 Jan de Vries, penningmeester
 Petra Cevat, bestuurslid

Secretariaats- en redactieadres

Lommerhof 46
 1702 VV Heerhugowaard
 Tel. 072 - 57 132 93
 E-mail:
 historisch.heerhugowaard@quicknet.nl

Ledenadministratie

Petra Cevat
 Rozenlaan 75
 1702 TG Heerhugowaard
 tel. 072 - 57 424 61
 E-mail:
 r.cevat@quicknet.nl

Website

www.historischheerhugowaard.com

Donateurs

Men kan donateur worden voor minimaal euro 12,50 per jaar, méér mag ook. Dit is inclusief toezending van het jaarboek De Overhaal. Bankrekening Rabobank: **NL09 RABO 0113 8261 92** t.n.v. Stichting Historisch Heerhugowaard

Jaarboek De Overhaal

De Overhaal is een uitgave van de Stichting Historisch Heerhugowaard. Voor leden/donateurs is het jaarboek gratis. Losse nummers zijn, zolang de voorraad strekt, na te bestellen voor € 8,00 plus € 2,50 verzendkosten

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Redactie, vormgeving en opmaak

Rob Estoppey

Oplage

550 stuks

Druk

Drukkerij Gerja, Waarland

Inhoud:

Pag. 1	Colofon en inhoud
Pag. 2	Voorwoord
Pag. 3	70 jaar na dato
Pag. 7	Opgroeien in een groot gezin
Pag. 11	Gerrit Wijnker en Maartje Zuurbier
Pag. 14	Sloop en nieuwbouw van het kerkje in Veenhuizen in 1965
Pag. 21	Mevr. Offeringa in de Kruizer gemeenschap
Pag. 26	Gedicht
Pag. 27	Kuiper Transport
Pag. 31	Halte Middenweg
Pag. 37	Bouwbedrijf Kamp
Pag. 42	Gereformeerden en Rooms-katholieken
Pag. 45	Jona in de walvisch
Pag. 49	Transformator huisje op Verlaat
Pag. 50	De enige bocht in de Middenweg
Pag. 54	Luchtfoto zwembad Deiko en omgeving.
pag. 53	Overzicht leden/donateurs

Voorwoord

Beste Lezers,

De Overhaal; een jaarlijks magazine met verhalen en wetenswaardigheden over Heerhugowaard en zijn bewoners.

Tja, als ik dit zo opschrijf, ontbreekt het stukje historie in deze titel. De historie hoort er natuurlijk bij. De verhalen en artikelen in De Overhaal zijn namelijk vaak verhalen die teruggaan in de tijd. Mensen die er al lang niet meer zijn of gebouwen en huizen die verdwenen zijn. Voor veel Heerhugowaarders hebben deze artikelen dan ook een groot O-JA gevoel: "O ja, die ken ik nog" , of "O ja, daar heb ik nog gespeeld". Hoe leuk is het om over mensen te lezen die je hebt gekend!!!

Is het alleen voor ouderen, de Overhaal? Een vraag die ik mezelf toch regelmatig stel. Dit komt vooral door het feit dat er op de ledenmiddag in oktober veel oudere Heerhugowaarders en belangstellenden komen. Jongeren lijken minder geïnteresseerd te zijn in de lezingen en ook in De Overhaal. Het zal wel zo zijn, historisch besef komt met de jaren. Na verloop van tijd, als de jongeren de geschiedenis zelf hebben geschreven en zij zelf de ouderen worden, zullen ze met plezier de verhalen in de Overhaal lezen en hun eigen verhalen optekenen. Geschiedenis begint tenslotte nu. Dat betekent dan ook, dat de inhoud van de Overhaal niet alleen zal moeten gaan over mensen en gebouwen van toen, maar ook over up-to-date onderwerpen.

We zijn in ons bestuur bezig om te kijken op welke manier we verder kunnen. We vinden dat De Overhaal moet blijven bestaan. Dat de verhalen blijvend verteld moeten worden. Die zekerheid is er in ieder geval. We gaan voorlopig nog op dezelfde voet verder, met wellicht een link naar verhalen en artikelen over het NU van Heerhugowaard. Als u onderwerpen in gedachten heeft, laat het ons weten.

De Overhaal die voor u ligt is ondertussen het elfde exemplaar. Als alle artikelen, foto's en verhalen zijn aangeleverd volgt de opmaak. Dat is het werk van Rob Estoppey. Een flinke klus, met veel passen en meten en... het voornaamste, veel geduld. Het blijft namelijk altijd spannend of de artikelen, door de verschillende schrijvers, op een redelijk termijn worden aangeleverd. Als alles gelukt is, ligt er weer een prachtig magazine voor u klaar.

Onze website is al een tijdje in de lucht. Deze wordt onderhouden door Gerard Laan. <http://www.historischheerhugowaard.com>. We zijn van plan om de website van meer beeldmateriaal te voorzien. Ook dat is een flinke klus, waar we mee bezig zijn.

Hopelijk leest u de elfde Overhaal weer met veel plezier.

Namens de Stichting Historisch Heerhugowaard,
Gemma Groot, voorzitter.

70 JAAR NA DATO

Marcel Dekker

Dit jaar, 2015, is het 70 jaar geleden dat er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Arie Beers kwam vorig jaar met een verhaal over de oorlog en het verzoek om dit te plaatsen in het Verenigings-Nieuwsblad 't Kruis. Marcel Dekker vond dit een leuk idee en is daarna met meerdere mensen gaan praten die in de oorlog in 't Kruis hebben gewoond en hij heeft hun verhalen opgeschreven. Hieronder de herinneringen van Arie Beers, Ria Sijs-Zonneveld en Jan de Vries.

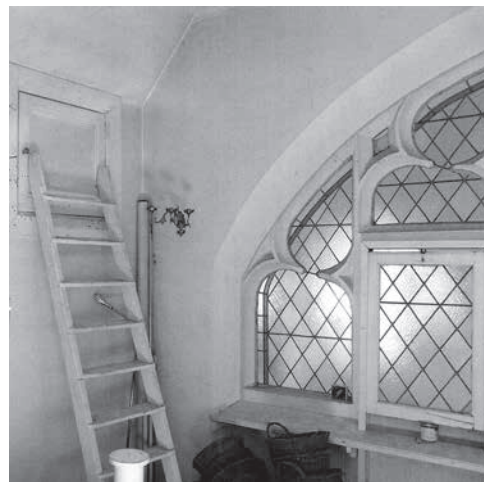
Arie Beers werd geboren op de Kruisweg 192, nu Rustenburgerweg 29a. Toen ik in de krant een artikel las over een verhaal over de koekblikken die uit vliegtuigen werden gedropt, moest ik denken aan die oorlogstijd hier in Heerhugowaard 't Kruis. Veel herinneringen uit de oorlog blijven mij achtervolgen. Zo had Gert van de Stoop ook van die koekblikken waarvan men de inhoud Zweeds manna noemde. Ik was in de vijf oorlogsjaren misdienaar en daardoor kind aan huis in de pastorie met Pastoor Verhoofstad en juffrouw Corrie van Dartel. Iedere morgen was er een mis; door de week om half acht en op zondag drie keer. Eerst de vroegmis om 7 uur in de ochtend, dan de hoogmis om 10 uur en in de middag het lof/vespers om 14.30 uur. De Heilige Familiekerk met pastoor Verhoofstad was een plaats voor onderduikers en mensen op de vlucht voor verraders. De pastorie had veel kamers en was een heel belangrijk middelpunt

*Corrie van Dartel, de
huishoudster van
Pastoor Verhoofstad.*

*Rechts het vluchtluik
in de kerk van 't Kruis*

voor arme parochianen en langskomende vluchtelingen uit de grote steden voor voedsel. Voedsel werd opgehaald vooral van de Jan Glijnisweg (Huygendijk tot de Viersprong). Pastoor Verhoofstad ronselde tarwe en boter. De tarwe bracht ik met mijn broer naar de maalderij Vita Nova aan de Middenweg, met de handkar van timmerman Kees Beers en dan stonden wij tussen de vluchtelingen bij de pastorie met gemalen tarwe. In de werkverschaffing verdiende mijn vader 11 gulden per week voor vrouw en 13 kinderen. Trien Rinkel was de hulp van pastoor Verhoofstad in de kerk en in de pastorie. Dirk en Trien Rinkel (broer en zus) woonden in het huis waar schildersbedrijf Ben Mol ook heeft gezeten. Onder de hoogmis kwam zij in paniek op 't altaar en meldde de pastoor dat er tijdens de consecratie via de kerkdeur een razzia begon van de Grüne Polizei. Als misdienaar en bij de parochianen in de kerk maakte dat veel indruk; een vrouw mocht toen onder de mis namelijk niet op het altaar komen. De pastoor stond met zijn rug naar de parochianen in de volle kerk, hij draaide zich om, keek minutenlang naar de Grüne Polizei die achter in de kerk stond en keek hen letterlijk en figuurlijk de kerk uit. De pastoor maakte de hoogmis gewoon af en in de sacristie aangekomen, was 't enige wat hij zei: 'En nou moet ik eens naar die Surrogaat' (de waarnemend burgemeester die een NSB'er was) want de kerk was verboden toegang voor razzia's. Niek

Pastoor P.M. Verhoofstad werd in 1940 benoemd tot pastoor van de H. Familie parochie in Heerhugowaard-'t Kruis

Sprekeling die tijdens de razzia van het kerkkoor vluchtte en door de sacristie het weiland van Willem Appelman wist te bereiken, kon op die manier ontsnappen. In de paramentenkamer boven de sacristie was een luik naar de gewelven van de kerk om daar eventueel te kunnen schuilen.

In 't Kruis, op het land van Dirk van Stralen, stond een bunker met afweerschut van de Duitsers, bewoond door minimaal 4 Duitse soldaten die vaak op zondag de Hoogmis bezochten, en achterin de kerk bleven staan. Ze durfden blijkbaar niet in de kerkbanken te gaan zitten maar werden zo toch min of meer opgenomen in de parochie. Als misdienaar kreeg je vaak briefjesgeld van de Duitse soldaten in het schaalpje. Mijn broers en hun vrienden gingen 's avonds wel eens pandoeren met de soldaten in de bunker. De oorlogsjaren waren spannend, maar voor ons niet zo slecht: genoeg te eten, wel eenzijdig: aardappels, groenten, bonen en erwten (alles zelf geteeld). Veel vliegtuigen vlogen over, bommenwerpers uit Engeland richting Duitsland; 's nachts naar Duitsland en 's morgens vroeg weer terug naar Engeland, dit gaf heel veel lawaai.

Tijdens een fietsenrazzia bij café Schut moest iedereen die langs kwam fietsen, zijn fiets neerzetten en lopend verder. De inbeslagname werd gedaan door een Duitser, hij raakte het café in, en per fiets werden de fietsen voor 1 borrel teruggekocht, zodat de Duitser slingerend richting 't centrum ging. Cor Schut, slager van de Meer en Jaap Does regelden de terugkoop van de fietsen.

De Rustenburgerweg, toen nog Kruisweg, stond aan beide kanten vol iepenbomen. In de Hongerwinter 1944/45 was er veel gebrek aan brandstof, dus de bomen werden opgestookt. In de nacht werden de bomen gekapt, overdag waren de takken voor de jeugd. De laatste dikke boom ging naar bakker Smit, maar die kwam op de draden, en toen zat het hele Kruis zonder stroom. Ook een overval op de

boerderij van boer Oudhuis, wonende aan het einde van de Jan Glijnisweg (toen de Hensbroekerweg) was indrukwekkend. De overvallers schoten op de voordeur waar dhr. Oudhuis achterstond en die daarbij in zijn been werd geschoten en altijd mank is gebleven. De overvallers vluchtten zonder buit en zijn nooit opgepakt.

NSB'ers uit de regio gebruikten de kleuterschool aan de Rustenburgerweg om te oefenen met schieten. Eén van de NSB'ers werd opgepakt na de oorlog en afgevoerd naar het Oranje Hotel en is daar omgekomen. Een zoon van deze NSB'er is omgekomen in Rusland en twee dochters werden kaal geschoren na de oorlog, omdat zij met de Duitsers heulden.

Sieme Onneweer was de onderhoudsman van Willem Offeringa bij de kerk en pastorie en vaste koffiedrinker bij pastoor Verhoofstad en juffrouw Corrie van Dartel. Pastoor Verhoofstad hield konijnen, voedsters en rammen strikt gescheiden per hok. Tot de kerst kregen ze het beste van het beste te eten, want met Kerstmis gingen ze in de pan. Een keer onder koffietijd sprong de pastoor van zijn stoel, hij keek naar het konijnenhok en zag twee konijnen in een hok. 'Dat heb jij geflikt', zei de pastoor tegen Onneweer. Onneweer zat erbij en ontkende niet. 'Ik zag ze zo noselijk kijken en ik wou de natuur zijn gang laten gaan'. Ja, Sieme Onneweer was een man van verhalen en belevenissen.

De enige gesneuvelde militair uit 't Kruis
Van mevr. Ria Sijs-Zonneveld komt het volgende verhaal;

Antoon Sijs woonde aan de Kruisweg, nu Rustenburgerweg, zijn ouders waren Arie Sijs en Afra Koppes. Net voor de oorlog

Antoon Sijs

moest Antoon Sijs op 21-jarige leeftijd zich melden in Alkmaar om in dienst te gaan en geplaatst in de Van Heutsz Kazerne in Kampen. Antoon was chauffeur van beroep en werd vanuit de Van Heutsz Kazerne met een groep in Willemstad in Noord-Brabant geplaatst. Op 10 mei 1940, de dag dat de Tweede Wereldoorlog uitbrak, bevond hij zich op een boot van de krijgsmacht, met nog twee mannen, 24 uur per dag. Ze voeren op het Hollands Diep en patrouilleerden richting de Hoekse Waard. Het was vroeg

*Antoon Sijs in dienst.
Hij staat rechtsachter.*

in de morgen toen zij vliegtuigen hoorden naderen. Ze renden naar boven om te kijken wat daarboven in de lucht aan de hand was. Ze hadden nog niet eerder van zo dichtbij vliegtuigen gezien. Ze stonden met z'n drieën voorop de boot toen de Duitse vliegtuigen op hen begonnen te schieten.

Antoon stond in het midden van de drie, werd geraakt en overleed ter plekke.

Antoon Sijs werd toen tijdelijk begraven in de plaats Strijensas. Na de oorlog werd hij op 10 juli opgebaard bij zijn ouders Arie Sijs en Afra Koppes en op 11 juli 1945 met militaire eer herbegraven op de begraafplaats achter de Heilige Familiekerk in 't Kruis. Op die dag hingen alle vlaggen halfstok in 't Kruis. Antoon Sijs is de enige militair uit 't Kruis die sneuvelde tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bij de uitvaart stonden vanaf het huis van zijn ouders mannen van de Binnenlandse Strijdkrachten langs de Rusten-burgerweg om Antoon Sijs de laatste eer te bewijzen. Bij de dienst in de kerk droegen zij ook de kist. Om de kist hing de Nederlandse vlag met erop twee grote bloemstukken. Antoon Sijs werd onder grote belangstelling in een overvolle kerk door het middenpad naar voren gedragen. Na de

Antoon's graf in 't Kruis

Het graf op de Grebbeberg

plechtigheid was de begrafenis met de Last Post, drie gewerschoten, tromgeroef en als afsluiting het Wilhelmus.

Antoon Sijs werd later herbegraven op oorlogsbegraafplaats de Grebbeberg.

jeugdherinneringen van Jan de Vries, zoon van kruidenier Cor de Vries,

Tijdens de oorlog woonde ik nog bij mijn ouders Cor de Vries en Bets de Vries-Groot aan de Hensbroekerweg G 200.

Daarna werd het Jan Glijnisweg 63, nu is het een pad naar de Omring. Mijn vader had een kruidenierswinkel. In de oorlog waren de meeste artikelen op de bon.

Deze bonnen waren voor ons gezin een belasting. De binnengekomen bonnen moesten worden opgeplakt, soort bij soort. De dinsdagavond werd hiervoor vrijgehouden. Tijdens het radioprogramma "De Bonte Dinsdagavondtrein" is er heel wat afgeplakt. In de vastentijd werd De Donderpreek van pater "Harry de Greef" opgezet, je kunt je voorstellen hoe wij (de kinderen 10, 9, en 8 jaar) ons voelden. Wij zaten te stoeien met plaksel en bonnen, wat een ramp. Opblijven was leuk, maar niet op deze manier. Tijdens deze avonden heb ik me voorgenomen om nooit kruidenier te worden.

Wij brachten ook een illegaal krantje weg, dat gebeurde één keer per week op verschillende dagen en natuurlijk op verschillende tijden. Dit krantje werd gedrukt in de hooiberg van de boerderij van de fam. P. den Hartigh aan de Middenweg, naast de Hervormde kerk. Deze familie is later geëmigreerd naar Canada. Het illegale krantje is later het dagblad Trouw geworden.

Mijn ouders waren ook aangewezen om bepaalde producten te verkopen; ik denk dat het van de gemeente uitging. Het waren bv. dadels, die in grote rieten manden van ong. 50 kg. werden gebracht. De dadels waren aan elkaar geplakt en wij (de kinderen) moesten alles van elkaar halen, met lepels. Daarna werd het verkocht per twee of drie ons. Ook kwamen er vaten met slaolie om te verkopen, meestal vier vaten van 100 liter tegelijk. Deze vaten werden in 14 dagen leeg

De kruidenierswinkel van Cor de Vries

*Cor de Vries en zijn
vrouw Bets de Vries-
Groot*

verkocht. De lege vaten werden ook weer opgehaald. Steeds werd er iets anders gebracht om te verkopen.

Een klein voorvalletje kan ik mij nog herinneren: 's Zondags uit de kerk kwam er altijd een klant, die 5 pond soda moest hebben, je deed vroeger alles voor de klant, maar dit werd mijn vader toch echt teveel en zei dat voortaan op zondag 10 cent meer gerekend zou worden. Daarna kwam dezelfde klant op zaterdag.

Op een zondag tijdens de kerkdienst was er een fietsen-razzia. De Duitsers kwamen met een vrachtwagen en met een man of acht werden alle fietsen ingeladen en in beslag genomen, behalve van één kerkganger, Nic. Sprenkeling, die had de moed om zijn stalen ros in de sloot bij bakker Rood te gooien.

De Familieschool werd ook gevorderd en er kwam een aantal dagen een verrijdbaar afweergeschut op het land van Klaas Dekker aan de Rustenburgerweg. Ook de verrijdbare gaarkeuken was aanwezig,

deze stond op het land van Siem Appelman.

Er werd van alles verdeeld waaronder koolsoep, dat smaakte nergens naar en leek op "sokkenwater".

Mijn ouders Cor en Bets de Vries-Groot zorgden ook in het ge-

heim, voor een Joodse onderduikfamilie. Deze mensen zaten in een dekschuit die aan het Hensbroekerdijkje lag, richting Wogmeer. Deze Joodse mensen waren familie van de acteur Lex Goudsmit. Als de levensmiddelen werden gebracht moest alles in het diepste geheim en niet opzichtig gebeuren. Na de oorlog hebben mijn ouders nog verschillende keren contact gehad met deze familie.

Van de Hongerwinter had iedereen last, maar ook van de verschrikkelijke koude winter in 1945. Brandstof voor de kachel was er niet, maar de Kruisweg (vanaf de Middenweg tot aan het Kruis) stond wel vol met bomen. In twee nachten, of er nu spertijd was of niet, waren alle bomen gekapt, er was heel veel hout om voor veel gezinnen de kachel weer te laten branden. Echter één boom midden op 't Kruis, durfde niemand te kappen. In de boom liepen de kabels van elektriciteit en telefoon, dat was te riskant. Maar... vijf dagen later was ook deze reus geveld, alleen niet weggehaald hij bleef achter de bedrading hangen. Werklui van de polder hebben op klaarlichte dag de boom weggehaald. Er bleven heel veel stronken over na het kappen van alle bomen, daar wist de schooljeugd wel raad mee. Op de slee een grote mand of kist en met de hakbijl en zaag gewapend werd alles in stukjes meegenomen. De schoorsteen moest blijven roken, want het was bizar koud. Het hout ging in een potkacheltje of vuurduvel, deze vuurduvel had een ijzeren plaat bovenop. Op deze plaat kon je bakken en ik ruik nog de platters die daarop gebakken werden, het was een warme lekkernij en als er stroop was werd dat er op gedaan. In 1964 werden er weer nieuwe bomen geplant op de Rustenburgerweg.

Dit zijn wat herinneringen van een jongetje van 10 jaar. Maar het meeste komt van wat mijn vader, Cor de Vries, zo nu en dan vertelde.

Kristal soda 018	Kristal soda 017	Kristal soda 016	Kristal soda 015	Kristal soda 014	Kristal soda 013
Kristal soda 012	Kristal soda 011	Kristal soda 010	Kristal soda 009	Kristal soda 008	Kristal soda 007
Kristal soda 006	Kristal soda 005	Kristal soda 004	Kristal soda 003	Kristal soda 002	

OPGROEIEN IN EEN GROOT GEZIN

Gemma Groot

Hoe was het om op te groeien in een groot gezin van maar liefst 18 kinderen? Gemma praat hierover met Gerda Zuurbier aan de Van Veenweg, een van de kinderen uit dit Heerhugowaardse gezin. Gerda is een dochter van Piet Zuurbier (1917-1999) en Vera Vlaar (1920-2007)

Jullie gezin bestaat uit 18 kinderen, op welke plaats sta jij in jullie gezin?

Ik was nummer 8 van de 18. Ik hoorde in de bovenste helft. Mijn zus Annette was de 9de. Het gezin bestond in totaal uit 11 meiden en 7 jongens. Er is ook een tweeling bij en mijn moeder heeft nog een keer een kindje verloren van 7 maanden.

Wat is het verschil tussen de jongste en de oudste qua leeftijd?

Mijn ouders zijn begin 1943 getrouwd, het eerste kind kwam eind 1943 en het laatste kind in 1963. Na 20 jaar en 6 dagen. Mijn moeder was steeds zwanger. Zelf heb ik daar nooit erg in gehad. Mijn moeder droeg in die tijd altijd gewoon een korset, en dan werden de haakjes wat ruimer gezet. Ook de kleding die gedragen werd liet het niet zo erg zien. Mijn oudere zussen wisten wel dat moeder zwanger was en als het kindje geboren was hielpen zij al vlug mee met alles.

Leven al je broers en zussen nog?

Er is één zus overleden, onze oudste zus. Ze was nog jong, 55 jaar. Ze kreeg alvleesklierkanker. Daar was gewoon niks aan te doen. Dat is al 15 jaar geleden. Verder zijn we er allemaal nog.

Was jij je als kind bewust van de grootte van het gezin?

Dat kan ik niet zeggen. We hadden veel broers en zussen, en daardoor had je altijd iemand om mee te spelen. Dat was heel handig.

In die tijd waren er meer grote gezinnen, de meesten bij wie ik in de klas heb gezeten hadden ook veel broers en zussen. Zelf heb ik dat alleen maar handig gevonden. Maar ja, iedereen ervaart het anders in een gezin.

Vieren van verjaardagen. Jullie zijn altijd met een groot gezelschap. Hoe doen jullie dat?

Mijn vader was op 2 januari jarig. Op die datum vieren we dat en hebben we altijd een nieuwjaarsreceptie. Een van ons organiseert dit, we gaan heel simpel van het rijtje af. Met de verjaardag van mijn moeder gaan we met zijn allen uit eten en één keer in de vijf jaar is er een reünie waarbij de 60 kleinkinderen worden uitgenodigd. Onze verjaardagen vieren we ook altijd. Van een echtpaar komt er meestal een van de twee, ze komen dus niet dubbel, en ondertussen komen er al

veel familieleden overdag. Maar... als iedereen komt, ja dan is het volle bak. Dan zijn de statafels hard nodig. Ondertussen zijn er ook al 67 achterkleinkinderen.

Binnen zo'n groot gezin heb je verschillen en overeenkomsten. Is dat bij jullie in het gezin ook zo?

De eerste 2 kinderen werden nog in de 2e WO geboren. Zij moesten al snel helpen in de tuinderij van mijn vader. Er was in die tijd nog geen kinderbijslag, dus iedereen moest werken. Mijn oudste zussen gingen naar de VGLO. Ik was de eerste die mocht doorleren. De Don Bosco Ulo was toen in Heerhugowaard gekomen en daar mocht ik naar toe. Mijn oudere zussen konden goed leren, enkelen van hen zijn later de verpleging ingegaan. De jongsten konden de opleidingen volgen die ze wilden. De overeenkomst is toch wel duidelijk. Dat is, dat iedereen een goede jeugd heeft gehad en positief in het leven staat. We zien nog veel dingen van onze vader en moeder terug in onszelf en onze kinderen en kleinkinderen.

Vaak wordt gezegd dat de ouderen de jongeren opvoeden in zo'n groot gezin, herken jij dat?

Ja, dat moest ook wel, mijn vader en moeder konden niet overal bij zijn. Wij zijn opgegroeid in een veilig gezin. We wisten wel goed hoe het hoorde. Als er iets niet goed was gegaan, dan hoefde mijn vader maar te kijken. Hij kon je dwingen met zijn ogen. Mijn ouders hadden een natuurlijk gezag over ons.

Bij een gesprek over een groot gezin kom je natuurlijk terecht bij de ouders. Wie waren jouw ouders, uit welke gezinnen kwamen zij?

Onze ouders kwamen zelf ook uit grote gezinnen. Mijn moeder kwam uit een gezin van 11 kinderen, waarvan er 2 zijn overleden en mijn vader uit een gezin van 13, waarvan er ook 2 zijn overleden. Ik herinner me de verjaardagen wel als kind, veel ooms en tantes, met de Coeberg en de CB'tjes op tafel. Mijn moeder maakte

soms een grote schaal met bowl. Ook stonden er sigaretten en sigaren op tafel. Het was een feest. Vaak met veel herrie, waardoor wij niet konden slapen.

Geloof, had dit een invloed?

Er waren natuurlijk veel grote gezinnen in die tijd. Mijn ouders waren katholiek, het geloof was belangrijk voor hen. In die tijd waren er geen voorbehoedsmiddelen. Ook de huisarts was daar niet voor. Ja, en dan krijg je veel kinderen. Daar hoorde je mijn ouders niet over. Het was gewoon zo. We zijn ook kerkelijk opgevoed, we moesten twee keer in de week naar de kerk. Op dinsdag en donderdag naar de kindermis. Je kreeg dan brood mee. Dat moest je op school opeten. Je kreeg geen drinken mee, welnee, je nam gewoon een slok water uit de kraan. Dat was toen zo de gewoonte.

Je ouders moeten wel goede organisatoren geweest zijn. Had iedereen een eigen taak?

Mijn moeder kon het goed organiseren, maar ook mijn oudere zussen regelden heel veel in het huishouden, dit waren de regelzussen. Op zaterdag moesten we zoals we dat noemden, "zaterdagwerken". Dan werden de werkjes verdeeld. Wie doet boven, wie de keuken, wie de kamer, wie de bijkeuken en wie buitenom de ramen? Na de middag moesten we alle schoenen nog poetsen. Iedereen van groot naar klein moest meehelpen. Als je 10 jaar was, was je geen kind meer. Dan mocht je op woensdagmiddag niet meer spelen. Dan moest je de knopen aanzetten. We hadden een plank waarop alle kleren lagen die stuk waren. Die plank noemden we: de stikkege plank met de stikkege kleren. We mochten pas spelen als dat klaar was. Mijn moeder deed dan ook mee. We gingen touwtjespringen, kaatsenballen. Dat kon zij heel goed. Twee keer per jaar hadden we de grote schoonmaak. Dan werd het hele huis van onder tot boven

schoongemaakt.

Daarnaast hadden we ook allemaal vaste taken door de week. Voor school moest alles netjes zijn. De bedden opmaken, afwassen en stofzuigen. Iedereen deed wat. Als we thuis kwamen uit school, moesten we aardappels schillen en de groenten schoonmaken. We hadden ook 2 koeien op stal in de winter. Dus die moesten gemolken worden. Dat deed mijn vader zelf. Wij hadden ook een paard, net als de buuren. Wij hadden land achter ons huis en als er op het land gewerkt moest worden deden ze samen met de paarden.

Waren jullie arm toen jij opgroeide?

Na de oorlog waren we best arm, maar er was altijd eten van de tuinderij, melk kwam van de koeien. Mijn moeder was ook heel handig met de naaimachine. Ze was coupeuse en kon goed naaien. Ze heeft ons geleerd hoe je patroon moet tekenen, hoe je moet naaien. Wij kregen ook geen nieuwe kleren, maar we mochten een stofje kopen voor onze zondagse kleren. Alle meiden bij ons kunnen goed naaien.

Kregen ze hulp? Toeslagen, geldelijke hulp, maar ook huishoudelijke hulp?

Ze hebben het altijd zelf kunnen redden.

Bovenste rij: vlnr. Bep, Ria, Cor, Marrie, Vera

middelste rij: Loes, Gerda, Moeder, vader, Annette, Gerard, Diverette

onder: Sonja, Harrie, Ingrid, Ronald, Marcel, Ada, Adrie en Peter.

Huis van de familie Zuurbier aan de Middenweg 65 naast Glas, woninginrichting op de hoek Middenweg- Stationsweg

In het begin van hun trouwen hebben ze altijd een meisje voor het huishouden gehad. Dit was een nichtje, maar later ook andere meisjes. Er kwam bijna ieder jaar een kleintje bij. Toen de oudsten groter werden stopte dat en moesten de oudere kinderen helpen.

Als je terugkijkt naar je jeugd, wat komt dan bij je op qua herinneringen? Hierbij denk ik bijv. aan gezamenlijk eten, tijdstippen waarop dit gebeurde. Het was een andere tijd, met weinig of geen apparaten. Wasdag, hoe zag dat er uit?

Tussen de middag kwam iedereen thuis om warm te eten. Dat hebben we jaren gedaan. We hadden een tafel die uitschuifbaar was, daar konden we met zijn allen omheen zitten. Een stoel en daarnaast een krukje, zo konden we allemaal om de tafel

Op de tractor bij de boerderij met op de achtergrond de Stationsweg

zitten. We hebben een jaar of vier met 20 man gegeten. Daarna kregen de oudsten verkering. Op een gegeven moment kwamen de vrienden mee-eten, dan moesten de kleintjes aan het kleine tafeltje zitten. Toen de oudsten gingen trouwen veranderde dat natuurlijk.

Mijn moeder bakte in het weekend drie krentenbroden en de bakker kwam elke dag 7 broden brengen en voor het weekend 11 stuks. Die bewaarden we in een ton onder de trap, dan bleven ze langer vers. Mijn moeder sneed de broden altijd zelf. Ook maakte ze voor de winter groenten in, in weckflessen en weckpotten. Ze maakte zelf kruisbessenjam.

Op zaterdag maakte ze eten klaar voor zondag, want dan had je op zondag rust.

We aten op zondag vaak soep met slaatje en pap of pudding met bessensap.

Op maandag en op vrijdag was de wasdag. In de bijkeuken stond een wasmachine en een wringer. Daar was mijn moeder de hele dag mee bezig. Wij moesten helpen met de wringer.

Als de was buiten niet gedroogd kon worden, hing het overal in huis te drogen. Op die wasdagen aten we gemakkelijk, tijd om lang in de keuken te staan was er niet. Vaak aten we dan rode kool, of bruine bonen.

De boodschappen herinner ik me ook. Die gingen alleen op de pof bij Duinker aan de Stationsweg. De Vivo (Komen) kwam langs met een boodschappenboekje. Ook van de Kroon (Bram van Schagen) en Petrus Smit, dat werd later Konijn. Wij vonden dat bar interessant en speelden met elkaar winkeltje, met het opschrijfboekje. Er kwamen ook verschillende bakkers langs, Bakker Rood uit 't Kruis en Bakker Rood uit het Zuid, Bakker Vlaar en Bakker Beets. Soms, als we iets vergeten waren, gingen we naar Duinker aan de Stationsweg. Maar ja, die was niet katholiek. In de vakantie haalden we wel eens brood bij bakker Riemsma, maar ook die was niet katholiek.

Ik weet nog goed wanneer we de eerste tv kregen. Toen mijn ouders 25 jaar getrouwd waren. Dus in 1968. Voor die tijd gingen we bij de burens tv kijken. Bij

Groenveld. Alle stoelen stonden dan op een rij en je kreeg ook altijd wat lekkers. Zij vonden het geweldig als we kwamen. De andere Zuurbieren, die tegenover ons woonden (familie van Gerda) kwamen ook. Op woensdag en zaterdagmiddag. We keken dan naar Dappere Dodo, Swiebertje en Pipo de Clown. De familie Groenveld vond het jammer toen wij een eigen tv kregen, en niet meer bij hen kwamen kijken.

Hoe deden jullie dat met slaappleatsen?

In ons huis hadden wij een kamer van 4 bij 4, een keuken van 2 bij 4 en een bijkeuken van 2 bij 4. Dit was ons gedeelte waar we tezamen woonden. Verder was er beneden een slaapkamer voor mijn ouders en boven was er een jongens en een meiden slaapkamer. Toen het gezin steeds meer uitbreidde, werd door mijn vader een gedeelte van de zolder verbouwd en kwam er een grote slaapkamer bij, een loopkast en nog een slaapkamer. Toen we klein waren, sliepen we vaak met zijn drieën in een tweepersoonsbed, van 1.20 mtr. Na de verbouwing was er ruimte genoeg en gebeurde dat niet meer.

Je moeder heeft een boek geschreven. Wat was voor haar de reden om dat te doen?

Dat deed ze voor ons. Ze is begonnen toen iedereen het huis uit was. Ze besprak het met mijn vader. Ze hield ervan om te schrijven. Het is een boek dat door mijn broers en zussen is aangevuld. We hebben allemaal zo'n boek in ons bezit.

Zie je in het boek van je moeder dingen waar je je over verbaast, wat jij nooit hebt geweten?

Nee, er kwamen geen verrassingen uit. Mijn moeder liet het ons ook allemaal lezen en vroeg of we er wat bij wilden schrijven. Dat hebben we gedaan. Het is een mooi boek, met herinneringen van mijn ouders en van al mijn broers en zussen.

Wat is er met het huis en het land aan de Middenweg gebeurd?

Met de uitbreiding van Heerhugowaard heeft een projectontwikkelaar het meeste land gekocht en het huis is aan iemand uit het Noordend verkocht. Het laatste stukje land heeft de gemeente gekocht. Op 17 april 1975 zijn mijn vader en moeder en nog 10 thuiswonende kinderen verhuisd naar Wognum. Daar had mijn vader een nieuw tuiniersbedrijf gekocht. Mijn broers Adrie en Harrie hebben het bedrijf overgenomen. Ze zijn allebei nog actief werkzaam in de tuinderij.

Mijn broers en zussen zijn allemaal in Noord-Holland blijven wonen, zo tussen Schagen, Hoorn en Purmerend.

Koppiestijd bij het aardappels rooien. Iedereen hielp mee.

Verhalen rond de kerststal

Vader en moeder Zuurbier bij hun 50-jarig huwelijk

GERRIT WIJNKER EN MAARTJE ZUURBIER

Tekst en beeld: Adri Wijnker

Gerrit Wijnker 1831 - 1923

Maartje Zuurbier 1836-1902

*
Hannekemaaiers, in Noord-Holland meestal "Poepen" genoemd, waren seizoenarbeiders die in de hooitijd in grote groepen uit Westfalen in Duitsland kwamen en hun eigen gereedschappen meenamen. Naast het oogsten werden ze ook ingezet voor het wieden van akkers, het z.g. stekelnippen of stekelpikken. Deze arbeiders werden gedurende hun verblijf op de boerderij gehuisvest.

De eerste Wijnker, die zich vestigt in Heerhugowaard is Gerrit. Gerrit Wijnker wordt in 1831 in een groot katholiek gezin in Nibbixwoud geboren. In zijn geboorteakte staat Winker. Ook zijn vader Dirk wordt Winker genoemd, maar tekent met Wijnker. Gerrit is de achtste van tien kinderen. Zijn opa Frederik Wijnker is gastarbeider, een arme hannekemaaiër* uit Vestrup in Duitsland. Frederik ziet kans in 1787 met zijn vrouw Lijsbeth Werner en hun zoontje Johan naar Hoogkarspel te komen. In Vestrup is het armoe troef. De grond is onvruchtbaar. Er is nauwelijks werk. De vooruitzichten daar zijn droevig. Maar in Holland gloren volop kansen.

Hun zoon Dirk Wijnker, de vader van Gerrit, pakt die kansen met beide handen aan. Dirk wordt in Hoogkarspel geboren en is wat wij nu noemen een allochtoon van de tweede generatie. Dirk trouwt met Aaltje Koog, een Westfriesse boerendochter. Zij gaan in Nibbixwoud wonen. Dirk is ondernemend. Hij wordt eerst arbeider en handelaar genoemd en later landman. Hij zet zich in voor

de "katholieke zaak". Wanneer enkele voor-
aanstaande katholieken in 1864 een advertentie plaatsen voor Hendrik Raat om in de tweede kamer te worden gekozen, staat Dirk daar bij. Een buitengewoon snelle en succesvolle integratie! Zijn kinderen zetten die lijn voort. Zij worden niet alleen boer, maar ook kerkmeester, hoofdingeland, raadslid, bestuurslid. Zij nemen actief deel aan het leven in Westfriesland op tal van maatschappelijke posities. Gerrit Wijnker krijgt een mooie start. Hij gaat naar school. Dat is in die tijd al heel wat, want er is nog geen leerplicht. School wordt gezien als een luxe, maar het bepaalt wel je maatschappelijke mogelijkheden. Het komt Gerrit later uitstekend van pas. Met zijn drie oudere broers werkt hij thuis mee op de boerderij. Het leven is hard. Van de tien kinderen haalt de helft de vijftig niet. Hygiëne en gezondheidszorg zijn nog weinig ontwikkeld. Het meeste werk wordt met de hand gedaan. Het land ligt, in kleine kavels, her en der verspreid in de omgeving. Het werk begint bij het kriecken van de dag en eindigt als het donker wordt. De dieren vragen dagelijkse ver-

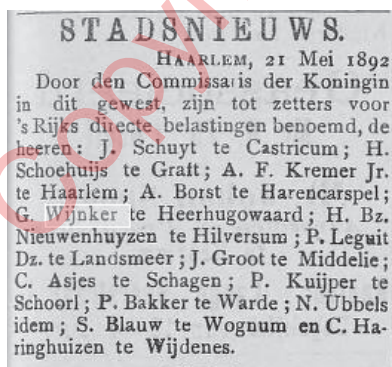

Groenedijk 3, Heerhugowaard

zorging. Het werk is sterk afhankelijk van de natuur en de weersomstandigheden. De boeren hebben de zorg voor een gezonde en kwalitatief goede veestapel, voor het bemesten, zaaien, bewerken en oogsten van hun gewassen en de opslag van de voorraad producten. Zij onderhouden ook hun gereedschappen en de boerderij. Alle gezinsleden helpen mee van jongs af aan onder het motto: vele handen maken licht werk. Boeren met grote gezinnen hebben goedkope arbeidskrachten. Ook de vrouwen hebben een belangrijk aandeel.

Veel vertier voor jonge mensen is er niet. Als ze ergens heen gaan doen ze dat meestal lopend en soms gaan ze met paard-en-wagen. Ook Gerrit gaat er af en toe op uit. Op zondag naar de kerk. Daar kom je veel bekenden en familie tegen. Er worden nieuwtjes en roddels uitgewisseld. Vaak gaan ze op familiebezoek. Naar de markt gaan is ook een uitje. Een paar keer per jaar is er kermis in de omgeving. Dan wordt er ook gedanst. Hij leert Maartje Zuurbier kennen. Zij komt uit een groot gezin en is een goede partij, dochter van een boer. Maartje Zuurbier wordt in 1836 geboren uit het huwelijk van Jacobus Zuurbier met Grietje Rood.

Als Gerrit 26 is en Maartje 21 gaan zij trouwen. Op 14 januari 1858 is de inzegening. Het is een grote bruiloft. Maartje draagt een gouden kap. Dat is een teken van welstand. Na hun huwelijk gaan Gerrit en Maartje in Heerhugowaard wonen. Ze betrekken de boerderij aan de

Groenedijk 3. Die boerderij erven zij van Jacob Zuurbier, de vader van Maartje. Het gaat Gerrit en Maartje voor de wind. Zij gaan investeren. In 1873, na het overlijden van Grietje Rood, de moeder van Maartje, koopt Gerrit een tweede boer-

derij in Heerhugowaard, van Jan Kieft. En later komt daar nog meer bij. Gerrit wordt landman genoemd en met recht. Maar de belangstelling van Gerrit gaat verder.

Hij leeft in een tijd, waarin de basis wordt gelegd voor moderne ontwikkelingen. Schaalvergroting speelt in die tijd al een rol. In 1854 worden Veenhuizen en Heerhugowaard samengevoegd. Op het gebied van vervoer verandert er veel. Het vervoer gaat vooral over water, maar de weg wordt steeds belangrijker. In de winter is de Middenweg in Heerhugowaard vaak nauwelijks begaanbaar. In 1866 wordt de Middenweg verhard. Dat is een kostbare aangelegenheid, maar wel een enorme verbetering.

In 1865 komt de spoorlijn Amsterdam naar Den Helder. West-Friesland beschikt in 1884 over een spoorverbinding tussen Hoorn en Enkhuizen, tussen Hoorn en Alkmaar en tussen Hoorn en Medemblik (uit de geschiedenis van Stede Broec) Gerrit vindt het allemaal interessant. Hij heeft meer ambities. Hij wordt ook maatschappelijk actief. Als grondbezitter is hij "ingeland" van de polder. De ingelanden mogen hun bestuurders voor de waterschappen kiezen: de hoofdingelanden. Die kiezen op hun beurt een dagelijks bestuur: de heemraden. De voorzitter, de dijkgraaf, wordt door de overheid benoemd. In "Het Nieuws van den Dag" van 19-10-1886 wordt gemeld dat Gerrit Wijnker is benoemd tot hoofdingeland (bestuurder) van West-Friesland voor Geestmerambacht. West-Friesland is ingedeeld in vier ambachten, die elk een eigen gebied beheren.

Geestmerambacht is daar één van. Onder de verantwoordelijkheid van Geestmerambacht vallen: het onderhoud van een gedeelte van de Westfriese omringdijk (de Zeedijk), het beheer van de Raaksmaatsboezem (1) en de zorg voor de bemaling. Gerrit wordt ook lid van het bestuur van de banne (de banne is een deel van de waterschap en valt vaak samen met een gemeente) en van de polder van Veenhuizen. Gerrit is niet alleen geïnteresseerd in het besturen van de waterschap. Hij wordt ook lid van de katholieke kiesvereniging "Burgerplicht". Op 6 maart 1889 staat in de krant "Schuitemakers Purmerender" dat Gerrit met 113 van de 153 stemmen in de raad van Heerhugowaard wordt gekozen. Dat zijn veel

stemmen voor een katholiek in een overwegend protestante gemeenschap. Helaas kan hij niet altijd aanwezig zijn. Op maandag 20 mei 1901, staat er in de Schager Courant, mist hij een vergadering omdat hij een dikke knie had. Dat was toen ook nieuws....

Gerrit is uitstekend ingeburgerd. Als gemeenteraadslid en hoofdingeland heeft hij zicht en invloed op twee voor boeren belangrijke terreinen. Dat hij dat op een kundige wijze deed blijkt uit het gegeven dat hij werd gekozen voor nog een functie. Op 23 mei 1892 wordt in het Haarlems Dagblad gemeld dat Gerrit op 21 mei door de commissaris van de koningin is benoemd tot zetter voor 's Rijks directe belastingen. Tot zettters werden belastingplichtige ingezetenen benoemd die goed op de hoogte waren van de plaatselijke situatie en van de persoonlijke omstandigheden van de belastingsschuldige. Iedere zetter kreeg een deel van het grondgebied van de gemeente toegewezen en was voor zijn sectie verantwoordelijk voor het omslaan van de grondbelasting over de grondeigenaren en het vaststellen van de verschuldigde personele belasting. Hij deed dat in samenwerking met de inspecteur van de directe belastingen en de plaatselijke ontvanger. De burgemeester stond ambtshalve aan het hoofd van het college van zettters. Bij hem kon men ook in beroep gaan.

Hij stelt vast hoeveel belasting boeren moeten betalen. Hij blijft deze belangrijke taak uitoefenen tot hij op negentigjarige leeftijd aan de gemeente laat weten dat hij ermee wil stoppen. Kom daar tegenwoordig nog maar eens om.

Naast bovenstaande functies wordt Gerrit ook lid van het schoolbestuur in Veenhuizen. Daarbij maakt hij zich ook verdienstelijk voor de katholieke gemeenschap als kerkmeester van de parochie van de H. Dionysius in Heerhugowaard (dit wordt vermeld op zijn bidprentje).

En mogelijk heeft Gerrit zich niet gerealiseerd dat hij nog een bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van het

stamboekvee in Noord-Holland. V.J. Nobel beschrijft het in zijn boek: "Verdwenen water, gewonnen melk", uit 1968 (pag. 76). Gerrit gaat op de 29ste juli 1897 naar de markt in Schagen. Hij heeft een stier te koop van zo'n anderhalf jaar oud. Het is een beste stier naar later zou blijken. Hij verkoopt de stier voor 107,50 gulden. Maar de stier wordt daarna snel doorverkocht voor tien gulden meer aan de stal Groneman. Daar krijgt de stier de naam Frans. Het is een aanwinst voor de veefokker. De stier wordt twee jaar achter elkaar bekroond met prijzen van 100 en 150 gulden. Hij staat aan de basis van een reeks stamboekvee uit de stal Groneman de zogenaamde Frans-stam. Met negen kinderen, drie dochters en zes zonen, waarvan er drie heel jong sterven, hebben ook Maartje en Gerrit een groot gezin. Gerrit en Maartje krijgen negen en veertig kleinkinderen.

Gerrit overlijdt op vrijdag 9 november 1923 om 00.30 uur. Hij heeft dan de respectabele leeftijd bereikt van 92 jaar.

Op het eind van zijn leven laat hij zijn kinderen verzorgd achter. Hij heeft goed geboerd. Gerrit nam zitting in plaatselijke besturen en heeft een uitstekende maatschappelijke positie opgebouwd. De familie blijft streng katholiek. Dat hebben ze meegekregen uit Vestrup. Cornelis, de jongste zoon van Gerrit en Maartje wordt priester. De "gouden kap", die Maartje droeg bij haar trouwen wordt omgesmolten tot kelk voor hun priesterzoon. Gerrit was goed ingeburgerd en speelde een rol van betekenis in de lokale gemeenschap.

(1)Raaksaatsboezem: De Heerhugowaard en de met dit binnenmeer (vóór de inpoldering) verbonden wateren vormde voor een groot deel van westelijk Westfriesland een gemeenschappelijke waterberging of boezem. Deze boezem kwam bekend te staan als de Raaksaatsboezem. (. De benaming "Raaksaatsboezem" is naar alle waarschijnlijkheid afgeleid van het woord "raak" of "raaks". Dit is de oude naam voor een meetketting gebruikt door landmeters.) De Heerhugowaard stond door sluisjes in de Huijgendijk, een onderdeel van de Westfriese Omringdijk, in verbinding met de Schermermeer. Die stond op zijn beurt weer in open contact met de Zuiderzee (Nationaal archief).

SLOOP EN NIEUWBOUW VAN HET KERKJE VAN VEENHUIZEN IN 1965

tekst: Ab Klomp

Nederland is na de oorlog bezig met wederopbouw. Als in 1957 mr. Molleman burgemeester van Heerhugowaard wordt, wil hij ook wel mee in de vaart der volkeren. Hij weet in korte tijd industrie naar Heerhugowaard te halen en ook woningbouw te realiseren. Vooruitkijken is belangrijk. Geschiedenis is "iets wat geweest is". Een aanvraag voor de sloop van de Nederlands Hervormde Kerk te Veenhuizen is niet iets om te onderzoeken of we iets waardevols weggooiden. Voor de gemeente is het ook nog voordelig, want dan hoeven ze het onderhoud van de toren niet meer te betalen.

De desinteresse in de geschiedenis zorgde ervoor dat het beeld van Reinout van Brederode van zijn grafkelder werd gehaald. Als men historisch bewuster was geweest, dan zou het nieuw te bouwen kerkje anders gelokaliseerd zijn.

In Veenhuizen is tot nu toe viermaal een kerk gebouwd. De eerste kerk, waarvan men bij archeologisch onderzoek paalresten heeft gevonden, dateerde uit de dertiende eeuw en was vermoedelijk een compleet houten gebouwtje. Daarna is er een stenen kerk gekomen waarvan sommigen veronderstellen dat zij omstreeks 1460 is gebouwd. De klok komt tenslotte uit 1460. Vaak werd in een dorpskerk een klok gehangen die eerder in een stad dienst had gedaan. Het is goed mogelijk dat de middeleeuwse kerk later dan 1460 is gebouwd.

Van deze kerk zijn verschillende tekeningen gemaakt. De oudste tekening, die ik heb kunnen vinden, is van Cornelis Pronk uit 1729¹. In 1785 tekent Hendrik Tavenier het kerkje van Veenhuizen en vier jaar later doet hij dat nog eens. Dan is het koor ver-

dwenen en vervangen door een kleine aanbouw met een lessenaardak om Reinout van Brederode onderdak te bieden².

Het praalgraf was eigendom van de familie Van Brederode. Op 7 december 1843 verkoopt de toenmalige eigenaar, Rijka Maria van Cats, de grond met al wat erop staat aan Klaas Blom, landman en gemeenteontvanger van Veenhuizen. Klaas Blom verkoopt het beeld aan een verzamelaar in Hoorn. Vooral door toedoen van Pieter Opperdoes Alewijn, lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland, kunnen de "Kerkvoogden der Hervormde Gemeente te Veenhuizen, daartoe gemachtigd door Gedeputeerde Staten, een gebouw en erf, ter grootte van 25 vierkante meter ... waarin een grafkelder en een monument van Reinout van Brederode"³ kopen.

Nadat de koop gesloten is, wordt de hoofdengineer van Provinciale Waterstaat van Noord-Holland, De Kruyff, opgedragen "Een ontwerp te doen opmaken van het daarstellen eener afsluiting van het monument, ofwel tot het bouwen eener Kapel over den grafkelder en tombe"³. In 1847 is de kapel gebouwd en zijn er restauraties aan het beeld en de grafkelder verricht³.

Waterstaatskerk 1862

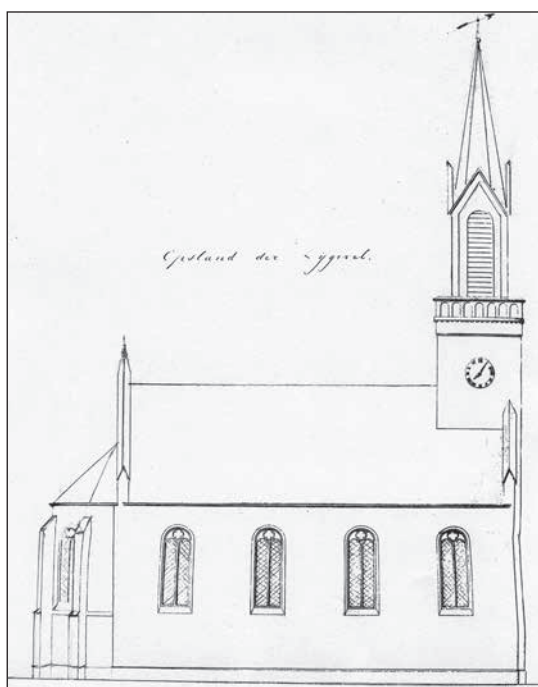
De derde kerk die gebouwd is, was een zogenaamde Waterstaatskerk. Waterstaatskerk is de benaming voor Nederlandse kerkgebouwen die tussen 1824 en 1875 met financiële steun van de landelijke overheid werden gebouwd. Het ontwerp en de bouw van dergelijke kerken was

Cornelis Pronk, Veenhuizen, 1729

Tavenier, Veenhuizen, 1789

Ontwerptekening kerk Veenhuizen 1862

onderhevig aan de goedkeuring en controle door ingenieurs van het ministerie van Waterstaat. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht is het begrip Waterstaatskerk niet verbonden aan een bepaalde bouwstijl⁴.

Op 19 december 1861 wordt te Haarlem de aanbesteding gehouden voor *"Het bouwen van eene Kerk met Toren voor de Hervormde gemeente te VEENHUIZEN (Noord-Holland) en van eene Kapel voor het monument van REINOUT VAN BREDERODE, aldaar"*⁵.

De eerste steen voor de kerk is gelegd door Ds. Joh. Wijs, predikant dezer gemeente op 16 april 1862⁶. Wanneer de kerk in gebruik is genomen heb ik niet kunnen achterhalen. Wil je een kerk behouden, dan moet deze onderhouden worden, maar *"met het oog op de chronische leegte der kas van de kerkvoogdij"* zoals het in de notulen van 8 maart 1929⁷ verwoord staat, werd het onderhoud wel eens op de lange baan geschoven.

In de notulen van 1 november 1957 staat: *"De ingekomen stukken worden doorgenomen en vele om subsidies worden aan de kant gelegd om reden [dat] de kerkvoogdij het moeilijk heeft en verzocht zal worden om subsidie van de diakonie te krijgen om reden [dat er] hoognodige voorzieningen aan de kerk moeten gebeuren"*. Als in de vergadering van 27 november 1957 de kerkenbouwactie ter sprake komt, is de meerderheid van mening dat zolang onze kerk dringend restauratie behoeft, men niet aan die actie zal deelnemen. In 1961 levert deze actie de kerk toch f 105,73 op!

Een discussiepunt in de gemeenteraad van Heerhugowaard is vanaf 1919: *"Is de toren van de kerk van Veenhuizen ei-*

gendom van de gemeente Heerhugowaard of is de toren eigendom van de Nederlands Hervormde Kerk. Ondanks veel zoekwerk in archieven komen ze er niet echt uit " en wordt in de vergadering van 27 mei 1960 gezegd dat *"de gemeente Heerhugowaard het onderhoud van de toren heeft, maar de Hervormde Gemeente is de eigenaar"*.⁸ In 1960 heeft nog onderhoud aan de toren plaatsgevonden door de gemeente Heerhugowaard.

Dominee Stam

In april 1962 komt ds. Stam, dominee in Nieuwe Niedorp, als consulent naar Veenhuizen. Hij treft daar een onvolledig bestuur, dat al jaren de zaak draaiende houdt. Ds. Stam wil een volledig bestuur waarbij de afzonderlijke besturen van "kerkenraad" en "kerkvoogden en notabelen" gezamenlijk gaan vergaderen. Op 14 september 1962 komt de nieuwe kerkenraad voor het eerst bij elkaar. In die vergadering wordt voor het eerst gesproken over de kerkrestauratie al is men al bezig met een verlotingscommissie om gelden bij elkaar te krijgen. Men noemde deze actie "Dicht het dak" omdat het dak lekte vanwege een paar kapotte leien. In de Schager Courant komt een artikel over de actie "Dicht het dak". Het artikel eindigt met: *" En daarom zal dat dak van de kerk binnenkort geen druppel meer doorlaten en de doormetselde muren de hervormde gemeente weer veilig omsluiten"*⁹.

Sloop wordt voorbereid

In de vergadering van 2 januari 1963 komt aannemer Nap, die een paar maanden daarvoor benoemd is tot ouderling, met het idee de kerk te slopen en er een gebouwtje voor in de plaats te zetten. Op 15 maart toont Nap een schets van een nieuw kerkje, maar eerst zal er nog contact gezocht worden met de Bouw- en Restauratiecommissie van de Nederlands Hervormde Kerk. Dat gesprek wordt gehouden op 27 maart. Op 14 mei is er van die commissie een negatief advies voor het behoud van de kerk. Door de verzakking van de kerk, wat mogelijk een gevolg is van de verlaging van het polderpeil, zal er geheid moeten worden om de kerk enige stevigheid te geven. Dat maakt de restauratie kostbaar. Zij denken dat het restaureren f. 100.000,- gaat kosten. De commissie geeft dan ook het advies te overwegen de kerk te slopen en een kleiner kerkje te bouwen. Niet

iedereen was het met dat advies eens en de vroegere secretaris vroeg aan aannemer Onneweer uit Heerhugowaard een offerte. Gevraagd werd aan Onneweer om een offerte om het dak te dichten en de scheuren in de muren waterdicht te maken. Zijn offerte is een ingekomen stuk in de vergadering van 4 september, " ... daar deze de kerk weer kan oplappen voor f. 8600,- maar hierop is niet verder ingegaan". De offerte voldeed niet aan de eisen van het kerkbestuur, zijn geloof (rooms katholiek) en het concurrent zijn van één van de leden van het kerkbestuur (Nap) zorgden niet voor serieuze behandeling. In de vergadering van 1 augustus 1963 wordt besloten de kerk te slopen. In de vergadering van 4 september 1963 merkt notabel Klomp op: "..., dat we een nieuw kerkje niet nut (=waard) zijn, als deze ook zo wordt verwaarloosd als de tegenwoordige tuin en kerk".

Aangezien de financiën belabberd zijn, is het een hele gok om voor 35 lidmaten een gebouwtje neer te zetten. De bouwcommissie krijgt al wel de opdracht om naar een geschikte ruimte rond te kijken en tevens de financiële problemen in kaart te brengen. Gehoopt wordt dat de verkaveling, in 1965, zorgt dat er meer lidmaten komen. De verkaveling zorgde echter voor de bouw van één boerenbedrijf en de bewoners werden geen lidmaten van de Nederlands Hervormde Kerk.

Protest tegen sloop

In de Schager Courant van 5 december 1963 in de reeks "Wij in Noord-Holland" staat: "Kerkje Veenhuizen naar de sloop". De vroegere secretaris van het kerkbestuur, de heer Bruin had de redacteur

Interieur kerk Veenhuizen, kijkend in oostelijke richting

uitgenodigd om eens te komen praten. Bruin is geschokt "nu het kerkbestuur heeft besloten om het kerkje te slopen en er een nieuw, eenvoudig tempeltje voor in de plaats te zetten". De heer Bruin: "Ik vind het verschrikkelijk, want het is niet nodig. Dat komt door dominee Stam. Een jonge man met moderne ideeën. Hij heeft het hele kerkbestuur verjongd. Zijn eigen kerk in Nieuwe Niedorp heeft ie ook gesloopt. En je moet maar afwachten wat er voor in de plaats komt". Naar zijn inzicht is het kerkje tegen een redelijke prijs te restaureren. Toen de pannen (leien) van het dak waaiden, zocht hij contact met aannemer Nap en vroeg hem nieuwe pannen op het dak te leggen. Nap scheen toen te hebben geantwoord: "Dat gaat niet. Het dak is zo slecht, ik durf er niet meer op". Vervolgens vroeg de heer Bruin aan een van de rietdekkers, die op zijn eigen dak aan het werk waren, of hij misschien het dak aan een onderzoek zou willen onderwerpen. Laatstgenoemde kwam tot de conclusie, dat het allemaal best meeviel. Er hoefde niet veel te gebeuren om het dak weer solide en waterdicht te krijgen".

Bruin begrijpt niet waarom er geen subsidie verkregen kan worden om het kerkje op te knappen. Het praalgraf was gerestaureerd en in 1960 had de gemeente Heerhugowaard de toren gerestaureerd en "waarom wordt dan nu niet het kerkje gerestaureerd? Toen ik wegging, kwam Nap in het kerkbestuur. Onmiddellijk verklaarde hij dat er aan restauratie van de kerk niet te denken viel. Vervolgens stelden er een paar architecten een onderzoek in. Van de grond af. Niet op het dak. Zij kwamen tot de conclusie, dat een eventuele restauratie honderdduizend gulden zou moeten kosten. Honderdduizend gulden meneer. Dat leek me te gek. Ik heb toen de firma Onneweer uit Heerhugowaard in de arm genomen. Die bekeek het zaakje 's en rekende uit, dat een restauratie niet meer behoefde te kosten dan f. 8500,-. En dan zou het kerkje nog jaren mee kunnen."

Op woensdag 27 november vond er een vergadering plaats van de lidmaten met het kerkbestuur. Er kwamen twintig mensen. Tien bestuursleden en tien lidmaten. Diezelfde avond was er voetbal op de televisie en een bejaardenavond in Heerhugowaard. Ik weet niet of ze het daarom gedaan hebben, maar goed ... Unaniem waren de lidmaten van mening dat

het kerkje gerestaureerd diende te worden en niet gesloopt. Ik vroeg om stemming, maar dominee Stam vond dat niet nodig. Het bestuur had al besloten om het kerkje te slopen. Ik heb toen gezegd: "Dan komen wij als mosterd na de maaltijd". En nou gaat Nap het nieuwe kerkje bouwen. Dat zal 20.000 à 25.000 gulden kosten. Daar heb je nog niet eens een directieket voor. Meneer, dit alles is tegen de wil van alle Veenhuizers."

De redacteur wil ook de andere kant van het verhaal wel horen en gaat bij ds. Stam langs in Nieuwe Niedorp. Voor het commentaar op de uitlatingen van de heer Bruin had hij ook de heer Nap uitgenodigd. Dominee Stam vertelt, voordat Nap aanwezig is, over de onmogelijk grote kerken, die in de negentiende eeuw bij honderden zijn gebouwd. "Een en ander was een gevolg van het tegen elkaar opbieden der gemeenten. Als het ene dorp een grote kerk bouwde, moest het dorp ernaast een nog grotere kerk hebben. En zij waren van een monsterlijke kitch".

Toen hij in april 1962 in Veenhuizen kwam, trof hij het kerkgebouw in een vrij onbruikbare toestand aan. Na veel wikken en wegen in het kerkbestuur is tenslotte toch besloten om de kerk te slopen. Niemand vond dat prettig. "Het kerkje ligt er leuk, het is een aardig torentje en zo, dat voelen we allemaal wel, maar we moeten reëel zijn."

De vergadering van 27 november met de lidmaten was niet bedoeld om te praten over de vraag of de kerk al dan niet gesloopt moest worden, maar wat we verder zouden gaan doen. Het besluit tot sloop was namelijk reeds gepubliceerd in het blad van de Nederlands Hervormde Kerk. De vraag was: "Wil men in Veenhuizen zijn geloof nog belijden?" In de vergadering bleek dat het geval en daarom is aan de heer Nap de opdracht verstrekt een bescheiden kerkgebouwtje te ontwerpen en te bouwen. De prijs waarover we denken was de reeds door de heer Bruin genoemde 20.000 à 25.000 gulden. En wat de heer Bruin betreft "Hij heeft vroeger in het bestuur gezeten. Hij heeft een liefde voor dit gebouwtje, maar zijn liefde is een beetje blind".

Bruin was overigens niet de enige die niet begreep waarom er van de gemeente en de provincie geen geldelijke steun voor het opknappen van de kerk kwam. Tenslotte was de gemeente eigenaar van de toren en was de toren in 1960 gerestaureerd. Het koor waar Reinout van Brederode in lag was eigendom van de provincie. In 1847 had de provincie aan de toenmalige middeleeuwse kerk een koor laten bouwen volgens de tekeningen van De Kruijff. De provincie had er toen voor gezorgd dat het praalgraf in Veenhuizen bleef en een betere huisvesting kreeg dan het "hok" wat er omstreeks 1790 omheen gezet was. Maar zowel gemeente als provincie hadden het te druk met de "vooruitgang".

Liever sloop

Op 25 januari komt er een volgend artikel over het kerkje van Veenhuizen in de Schager Courant. De president-kerkvoogd Kroon geeft aan dat het besluit van de sloop reeds gepubliceerd is in het blad van de Nederlands Hervormde Kerk, maar het "nog niet officieel vaststaat, dat het pittoreske gebouwtje zal worden afgebroken". Zeven leden van het kerkbestuur gingen akkoord met het voorstel de oude kerk te slopen en een nieuw bescheiden kerkgebouw te plaatsen; drie leden stemden tegen. De plannen voor de nieuwbouw zijn nog in een beginstadium en de tekening is nog niet klaar. Op de vraag wat voor kerkje Kroon persoonlijk het liefst ziet, antwoordt hij: "Geen koolschuur of kippehok! Bovendien moet het zijn aangepast aan dit landschap". Kuiper, jarenlang diaken geweest, is niet tegen het besluit om te slopen, "Er is over het voorstel om de kerk af te breken gestemd. De notabelen mochten hieraan niet deelnemen, maar konden wel advies uitbrengen". Kuiper noemt ook het voorstel van Onneweer. Hij vertelt: "De muren, die verzakken, worden niet verbeterd. Maar de aannemer kan voor dit bedrag (f 9.000,-) alles waterdicht maken".

Vertrek ds. Stam door overgang naar Ring Alkmaar

Op 18 maart 1964 zit ds. Stam voor de laatste keer de vergadering voor. Veenhuizen gaat op 1 april over naar de Ring Alkmaar en krijgt een andere consulent.

In de eerstvolgende vergadering is de voorzitter ds. Boonstra uit Alkmaar. In die vergadering gaat een tekening rond van het te bouwen kerkje. De financiën zijn niet best en de kerkdiensten worden slecht bezocht.

In de vergadering van 10 maart 1965 wordt aangegeven dat het slopen van de kerk was aanbesteed. De maquette van het kerkje werd getoond. De bouwsom zou ongeveer f. 30.000,- bedragen. Hierbij was het interieur niet meegerekend. Besloten wordt aan de leden een brief te sturen over de sloop van de kerk.

De sloop

Wat in de notulen van 10 maart niet staat is, dat op zaterdag 6 maart een begin gemaakt was om de leien van de kerk te halen en ze dat werk op zondag 7 maart hadden afgemaakt. Degenen

die vlakbij de kerk woonden ergerden zich niet alleen over het werken op zondag, maar ook omdat de slopers (4 man) met veel leien tegelijk over het dak liepen, terwijl er steeds was verteld: *"Het dak is zo slecht, daar zak je zo doorheen"*¹⁰.

Na die twee dagen "slopen" was er twaalf dagen rust. Op 19 maart moest de torenspits er aan geloven. In de Schager Courant van zaterdag 20 maart staat daarover: *"Sinds gistermorgen bezit het Nederlands Hervormde kerkje van Veenhuizen geen torenspits meer: met behulp van een zware trekker werd het spitsje, eeuwenlang een herkenningspunt in het vlakke West-Friese land, door de slopers omvergetrokken. Het hield de eer aan zichzelf. Voor het zich overgaf, verspeelden de slopers er nog drie staalkabels op ..."*. Daarna heeft de sloop nog 15 dagen geduurd. De kerk zat toch steviger in elkaar dan van te voren was gedacht. In totaal zijn er 10 staalkabels stuk getrokken⁹. En toen stond alleen het koor nog met de graftombe van Reinout van Brederode. Om het beeld te beschermen werd het beeld afgedekt met stobalen. Belonje en Bloys van Treslong Prins hadden in 1928 de grafzerken van de kerkvloer proberen te ontcijferen, maar de meeste grafzerken lagen onder de plankenvloer.⁵ Bij de sloop was er een uitgelezen mogelijkheid geweest om alle grafzerken te inventariseren. Belonje is niet in kennis gesteld van de aanstaande sloop en toen hij er achter kwam, was het reeds te laat¹¹. Op 4 juni 1965 staat in de Alkmaarse Courant:

"Overigens schijnt men in het algemeen nogal slordig te hebben gewerkt, want in een andere hoek van

Val van de spits van de kerk bij de sloop in 1965

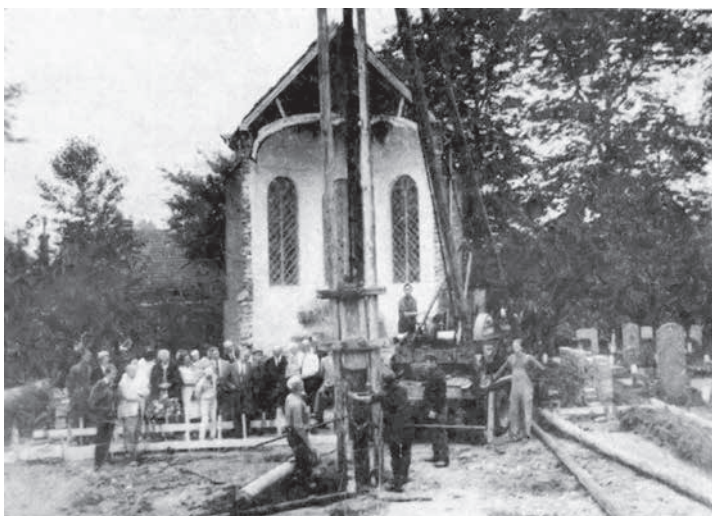
*rechts:
gat in bovenkant grafkelder Reinout van Brederode.
1965*

het terrein liggen, achter hoge stapels spanten, psalmenboeken en bijbels uit de vorige eeuw in de modder te vergaan."

Dat zo'n belangrijke graftombe nog zo'n tijd onder de stobalen moest liggen riep bij sommigen vragen op. Navraag bij de gemeente leverde het volgende antwoord op: *"... dat het allemaal moeilijk anders kon. Zo'n marmeren graftombe is een heel gevaarte. En de ratten en muizen lusten toch geen steen ... Voorlopig zal het wel zo blijven. Bovendien is het toch maar voor een half jaar of zo, dan staat het nieuwe kerkje er ondertussen wel ..."*¹².

Op 21 oktober is het bovenste gedeelte van het praalgraf overgebracht naar het nieuwe kerkje en ontdekten Piet Nap en anderen dat er een grafkelder onder was¹⁰. Het was ze ontgaan dat in 1846 De Kruyff reeds een tekening had gemaakt van de grafkelder, die overigens bij de bouw van de kerk in 1862 veranderd is. In 1847 is er door de provincie Noord-Holland een kapel om het praalgraf van Reinout van Brederode gebouwd en De Kruyff had dat getekend¹². Bij de sloop van de kerk is dat gegeven niet boven tafel gekomen, zodat men in 1965 verrast kon zijn dat er een grafkelder onder zat. Voor de ingang van de grafkelder stond een steen, waardoor men vroeger vanuit de kerk in de grafkelder kon komen. Het werd "eenvoudiger" gevonden een opening in het dak van de grafkelder te maken. Bij inspectie van de kelder bleken er 8 mensen in te liggen. Op zaterdag 23 oktober is de kapel gesloopt¹⁰. Kort daarna heeft Nap de grafkelder in elkaar geslagen (eigen waarneming, A.K.). De grafkelder verdween onder het maaiveld en een boom werd geplant om te markeren waar het graf zich bevond.

Slaan van de eerste paal op 19 augustus 1965

Nieuw kerkje

De sloop van de derde kerk hield de gemoederen in Veenhuizen bezig. De bouw van het vierde kerkje leverde niet zoveel stof tot praten op in de besturen. Het mocht natuurlijk niet te veel kosten, maar het moest er wel redelijk uitzien.

In de vergadering van 2 januari 1963 komt aannemer Nap met het idee om de kerk te slopen en er een nieuw kerkje voor in de plaats te zetten, maar dat was nog maar een idee. In de vergadering van 14 mei 1963 had hij al een plan bij zich wat ongeveer f. 20.000 moest kosten. Nap was namelijk op de hoogte van het advies van de Bouw- en Restauratiecommissie van de Nederlands Hervormde Kerk. *"Maar hoe komen we eraan. We zijn toch eigenlijk nog niet eens uit de oude schuld vandaan"*. Men hoopt subsidies te kunnen krijgen. Als in de vergadering van 1 augustus 1963 wordt besloten tot sloop van de oude kerk, wordt ook besloten om een nieuw kerkje te bouwen. Dominee Stam stelt voor om Nap als lid van de bouwcommissie te laten fungeren en de tekening te maken en het daarna uit te besteden. Er wordt bekeken of het kerkje gebouwd kan worden in

Het nieuwe kerkje van Veenhuizen. Een vriendelijk gebouwtje ontworpen door de architect Klaas Nap

overleg met de gereformeerden. Een paar leden van de kerkenraad zien daar evenwel niets in.

Op 11 september is er overleg met het Moderamen van de Nederlands Hervormde Kerk. Die bepleiten een zakelijke opzet van het nieuwe gebouw en de kosten daarvan. Ze vinden samenwerking met de gereformeerden fantastisch, maar als je het kerkje zelf kan bekostigen, blijf dan eigen baas. In de vergadering van 30 januari 1964: *"..., met 35 lidmaten is het heel riskant om direct de grote stap te wagen om iets nieuws neer te zetten. Daarom is er nu een bouwcommissie aangesteld om alle geldelijke lasten en risico's goed te onderzoeken en niet eerder te gaan slopen dan de contanten hiervoor toereikend zijn. Ook zou de bouwcommissie eens rond kijken naar een aardig gebouwtje dat dan dienst kan doen als kerk. In de bouwcommissie zijn aangesteld de heren W. Kroon, M. Druyf, F. van Stipriaan en de heer Nap"*. Klaas Nap, zoon van Piet Nap heeft het kerkje getekend, waarbij de opdracht was vooral te zorgen dat het niet op een "koolschuur of kippenhok" mocht lijken.

In de vergadering van 13 oktober 1964 komt de bouw van de nieuwe kerk weer ter sprake, maar veel resultaat is er nog niet. De tekening gaat rond en had aller instemming. De financiën zijn niet zo best. In de vergadering van 10 maart 1965 laat W. Kroon de maquette zien van het nieuwe kerkje. Het gebouwtje zal ongeveer f. 30.000 kosten zonder interieur.

In de vergadering van 16 augustus 1965: *"Daar er vijf afgevaardigden van het kerkbestuur naar Den Haag zijn geweest voor een storting aan de kerk, is er nu bericht van de Kerkbouwactie binnengekomen dat we f 12.000 hiervan ontvangen"*.

Vervolgens wordt verzocht: *"Daar de 19e augustus de eerste paal wordt geheid voor het nieuwe kerkje, wilde de heer Nap dat dominee's, kerkbestuur, e.d. aanwezig wilden zijn"*

De palen gingen gewillig de grond in en de rest van de kerk was grotendeels boven het maaiveld, zodat de vorderingen goed te zien waren. De staalconstructie werd geplaatst door de firma Rentenaar en de aannemer was Nap. Beiden dorpsgenoten en lidmaten van de kerk. Op 21 oktober wordt het praalgedeelte van het praalgraf van Reinout van Brederode naar het nieuwe kerkje overgebracht onder leiding van de

heer Slinger van Monumentenzorg te Den Haag. Volgens sommigen kwam Reinout van Brederode in een bijkeukentje te liggen. Na het verwijderen van het beeld werd ontdekt dat er een grafkelder onder lag. In de Alkmaarsche Courant van 23 oktober 1965 staat: "De kelder zal met de grafzerk van Reinout van Brederode, die in de gesloopte kerk deel uitmaakt van de vloer, worden afgedekt". Jammer genoeg is dat plan niet uitgevoerd!

De planning was dat op 15 november het bouwwerk voltooid moest zijn, dat is vermoedelijk gelukt. De financiële planning klopte niet helemaal. De totale kosten werden niet f 30.000, maar f 35.000. Dit is een overschrijding van ruim 16% en dat als je krap bij kas bent! Op 12 december kon de kerk officieel worden overgedragen.

Samenvattend

De Nederlands Hervormde Kerk te Veenhuizen bezat drie eigenaren, de toren was van de gemeente, het kerkgedeelte van de Nederlands Hervormde Kerk en het koor van de provincie. In begin zestiger jaren was de belangstelling voor historische gebouwen gering tot afwezig want we moesten mee in de "vaart der volkeren". Binnen de Nederlands Hervormde Kerk was er al sprake van ontkerkelijking. De Bouwen Restauratiecommissie van de Nederlands Hervormde Kerk voorzag dat alle grote kerken ten slotte niet onderhouden konden worden door een steeds kleiner wordende geloofsgemeenschap en stelde dus voor om in plaats van te restaureren te gaan slopen en een kleiner gebouwtje er voor in de plaats te zetten. Om het argument kracht bij te zetten, wordt de prijs van de restauratie op het maximum gezet. In dezelfde periode zijn de kerken van Nieuwe Niedorp en Barsingerhorn gesloopt, waarbij in Nieuwe Niedorp een gebouw bij de toren, die was gespaard, is neergezet. In Barsingerhorn is geen vervanging voor de kerk gekomen. De tijdgeest was "slopen" en ds. Stam en het kerkbestuur gingen daarin mee. De voorwaarden die aan het nieuwe gebouwtje te Veenhuizen werden gesteld, waren miniem. Het mocht niet op een "koolschuur of kippenhok" lijken en het moest goedkoop zijn. Om het financieel haalbaar te maken in het bestuur wordt de bouw prijs laag begroot.

Het is de architect, Klaas Nap, gelukt een vriendelijk gebouwtje te ontwerpen. Het onderkomen voor Reinout van Brederode was volgens sommigen meer een bijkeuken, waarin het beeld niet tot zijn recht kwam. En dan maar hopen dat het gebouwtje goed wordt onderhouden.

Bronnen:

1. L. Kooijmans, e.a., *Pronk met Pen en Penseel, Cornelis Pronk (1691-1759) tekent Noord-Holland, Uitgave De Bataafsche Leeuw, Amsterdam, 1997.*
2. *Beeldbank Regionaal Archief Alkmaar*
3. Carla Rogge, *Het grafmonument van Reinout van Brederode (1565/1567 - 1633) in het kerkje te Veenhuizen (Noord-Holland). Uitgave Stichting tot behoud Praalgraf Veenhuizen, 2011*
4. *nl.Wikipedia.org/wiki/Waterstaatskerk*
5. *Heldersche en Nieuwedieper Courant 8 december 1861*
6. *mr. P.C. Bloys van Treslong Prins en mr. J. Belonje, Genealogische en Heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Noord-Holland, Deel V Santpoort (Ned. Herv. Kerk) tot Wormer (Kerkhof), Uitgave N.V. A. Oosthoek's Uitg. Mij - Utrecht, 1931.*
7. *Notulen Kerkvoogden en Notabelen 1928-1962*
8. *Schager Courant 27 augustus 1919, pagina 5, Vergadering van den raad der gemeente Heerhugowaard, gehouden op dinsdag den 26 augustus 1919*
9. *Schager Courant, Grote actie "Dicht het dak". Noodkreet voor 't behoud van Veenhuizer dorps kerkje, ± 1963. Gevonden in werkstuk Annie Klomp*
10. *Annie Klomp, Werkstuk over de kerk van Veenhuizen, vooral over de sloop. Gemaakt voor de INAS-opleiding, 1965*
11. *mr. J. Belonje, Grafchriften te Veenhuizen N.-H. in Jaarboek van het Centraal Bureau voor genealogie, deel XXII, 's Gravenhage, Nassaulaan 18, 1968*
12. *Alkmaarsche Courant 4 juni 1965*

Tekeningen en foto's

<i>Cornelis Pronk</i>	<i>Beeldbank Noord-Hollands Archief, Provinciale Atlas- Prenten en Tekeningen</i>
<i>Tavenier</i>	<i>Beeldbank Regionaal Archief Alkmaar</i>
<i>Ontwerp kerk</i>	<i>Regionaal Archief Alkmaar</i>
<i>Interieur kerk</i>	<i>Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultuur Erfgoed. Fotograaf: G.Th. Delemarre, 1963-03</i>
<i>Maquette kerk</i>	<i>Fotograaf onbekend</i>
<i>Val spits kerk</i>	<i>Fotograaf: Gerrit van Essen, 16 maart 1965</i>
<i>Grafkelder</i>	<i>Fotograaf: Annie Klomp, 1965</i>
<i>Slaan 1e paal</i>	<i>Foto Niestadt, Zijpermuseum, Schagerbrug, 19 augustus 1965</i>
<i>Kerkje</i>	<i>Fotograaf onbekend. Ca. 1968</i>

"Ik ben blaid loof"!

MEVROUW OFFERINGA (1904 - 1996) IN DE KRUIZER GEMEENSCHAP

Annie Tamis-Laan

Wie kende haar niet? Die kleine vrouw, die je zo olijk aankeek door haar brillenglazen, als ze weer eens een nieuw plannetje had bedacht!

We hebben het over mevrouw Marie Offeringa-Kamp, of Marie Offeringa, Maartje Kamp of Tante Offeringa. Dit waren de namen waarmee ze door diverse mensen werd aangesproken.

Op 1 augustus 1904 in Wognum geboren groeide ze daar op, samen met haar tweelingzus.

Als jong meisje was zij dienstbode bij burgemeester Commandeur in Wognum. Zoals veel jongeren ging zij in het weekend dansen, met name in café Bes aan de Draai in Heerhugowaard, dat beheerd werd door een familielid. Daar ontmoette zij haar toekomstige man Willem Offeringa, die nogal eens aan de biljarttafel te vinden was. Willem had een zelfstandig metselbedrijf in 't Kruis. Soms nam hij samen met zijn broer Jan, die een bedrijf had aan de Van Veenweg, een project onder handen. In de dertiger jaren van de vorige eeuw runde Willem zijn bedrijf met handkar en bakfiets. Zand en grind werden aangevoerd per schuit bij de aanlegsteiger in Oterleek of bij de ringvaart aan de Draai en dan werd de vracht met paard-en-wagen naar huis vervoerd aan de Rustenburgerweg.

In 1965 heeft oomzegger Kees Offeringa Jzn. met zijn vrouw Annie Swinkels de zaak overgenomen. Willem schoof op en ging ernaast in zijn zelfgebouwde huis wonen, toen Rustenburgerweg 43a, nu nummer 173.

Tot op de dag van vandaag gaat het bouwbedrijf Offeringa, dat bekend staat om zijn dege-lijke werk op basis van de nodige behaalde vakdiploma's, nog steeds verder onder dezelfde naam van vader op zoons en kleinzonen.

De beginjaren

Op 11 juni 1931 trouwde Maria Kamp met Willem Offeringa, na het bouwen van zijn eigen huis aan de Rustenburgerweg in Heerhugowaard-'t Kruis.

Het was midden in de crisistijd, dus het was niet makkelijk om bouwopdrachten te krijgen. De mensen hadden weinig geld en Willem ging in de zomer te hooien om wat geld bij te verdienen.

Financieel had men het moeilijk omdat de klanten pas betaalden aan het begin van het nieuwe jaar, terwijl de leveranciers en werknemers meteen betaald moesten worden. Vroeg je eens eerder om je "eigen" geld, dan kon het gebeuren dat een klant daar heel moeilijk over deed. In die minder rooskleurige tijd kwam Marie in haar eerste huwelijksjaren eens bij een boer, waar een half jaar tevoren tot volle tevredenheid een klus was gedaan, beleefd vragen of hij misschien genegen was de 300 gulden te betalen.

Het antwoord was : "Zo, denk jij er zo over. Ik heb het in huis, maar als het nu al betaald moet worden, dan was dit het laatste klusje."

Deze boer had 3 boerderijen, dus Marie ging maar weer onverrichterzake naar huis. Willem had een hekel aan rekeningen lopen. Marie, die niet op haar mondje gevallen was, moest er vaak op uit, hoewel ze heel bang was voor de grote honden die ze aantrof bij de boerderijen in de Schermer.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het normaal, dat de klanten twee keer per jaar betaalden, nl. begin januari en in juli.

*Willem Offeringa
en zijn echtgenote
Marie Kamp en
hun pleegkinderen
Jo en Lien Weel*

Marie deed haar werk trouw en was zodoende een goede steun voor de zaak.

Pleegkinderen

Het huwelijk van Marie en Willem bleef kinderloos, maar zoals later zou blijken was bijna iedereen in 't Kruis daar kind aan huis.

Toen één van de werknemers, opperman Simon Weel, plotseling overleed op het werk lag er een nieuwe taak voor Marie. Simon was al weduwnaar en nu waren zijn 2 jonge kinderen dus ouderloos.

Op 1 februari 1941 werden de 2 meisjes Johanna en Engelina (Jo en Lien) als pleegkinderen opgenomen in huize Offeringa.

Lien had een kantoorbaan bij de firma Sprenger en Bommer in Alkmaar en heeft samen met haar pleegmoeder veel voor de Kruizer gemeenschap betekend.

Jo trouwde met Arie Strooper. Zij kregen 12 kinderen, van wie er 2 op jonge leeftijd (2 en 16 jaar) gestorven zijn.

Marie had als "oma" dus genoeg reuring in huis.

In de oorlogsjaren hebben veel mensen bij haar onderdak gevonden. Kinderen van families, die met ziekte of andere problemen te maken hadden, werden tijdelijk opgevangen.

Onderwijzers, o.a. Siem Buijs, en gemeentebtenaren, die een kosthuis zochten, konden er terecht. Ook missionarissen van 't Kruis hadden daar een vast adres voor hun correspondentie. Zelf schreef zij daar later over in het verenigingsblad "De Viersprong".

*

*Bene Merenti is Latijn
"Voor een verdienstelijk
persoon". Een
veel uitgereikte onderscheiding voor
verdiensten in parochies*

Opmerkelijk genoeg deed zij iedere publicatie op rijm. Rijmen hoorde helemaal bij haar.

*Cor Does werd in die jaren tot priester
gewijd,
Broer Jan volgde hem na zeer korte tijd.
De een ging naar Flores, wel veertig
jaar lang,
de ander naar Frankrijk, die waren niet
bang.
Ook in die jaren, dat moet nog gezeld
Werden Jacob Dekker en Jan Kuilboer tot
priester gewijd.*

*Antonius en Canisius Bruijns zijn er twee
Die telden als Broeders in 't Kruis ook
zeer mee.*

*Zuster Bernardo, die een dochter van tim-
merman Beers was,*

Stond in Indonesië voor de klas.

Onderscheiding

*Begin '66 was het wederom feest,
Voor mevrouw Offeringa en haar man wel
het meest.*

*Die hadden zich lang verdienstelijk be-
toond*

En werden met "Bene Merenti" beiden
beloond.*

*Mevrouw o.a. voor haar bezielende leiding
in het K.V.G.*

*en Willem.....voor wat hij voor de kerk al-
tijd dee. "*

Willem werd later zelfs koster. Bij zijn uitvaart in 1969 sprak mgr. Agterof (de toenmalige pastoor) de volgende woorden: "Nooit zullen we 4 september 1966 vergeeten, toen Willem Offeringa als eerste in Nederland de priester hielp bij het uitreiken van de Communie en daardoor een voorbeeld heeft gegeven aan katholiek Nederland, dat leken met toewijding de priester kunnen helpen."

Mgr. Agterof was een statig persoon. Hij droeg een lange, zwarte toog en als kanunnik een paarse sjerp om zijn middel. Toen hij eens in Oterleek moest zijn voor een vergadering van het schoolbestuur bij de familie Tamis, schreed hij langs het

Links de bedrijfswoning van Offeringa en rechts het woonhuis van mevr. M. Offeringa-Kamp

huis van een bejaarde buurvrouw. Die was erg geschrokken ("Erg verskoten", zoals ze zei). Ze dacht dat de paus in het dorp op bezoek was!

In het verenigingsleven

De oprichtingsvergadering van het K.V.G. (Katholiek Vrouwen Gilde) afdeling Heerhugowaard-'t Kruis was in de woonkamer van mevrouw Offeringa op 11 januari 1949. Later volgden ook Heerhugowaard-Centrum en Heerhugowaard-De Noord. Men vond hier dat de vrouwen voor hun eigen ontwikkeling meer achter het aanrecht vandaan moesten komen. De pastoor had in het begin nogal bedenkingen tegen de oprichting, want hij was bang dat de vrouwen te "uithuizig" zouden worden. Maar de tijden waren veranderd en langzaam kwam

de belangstelling op gang. De eerste bijeenkomsten in het parochiehuis werden matig bezocht. Soms namen de vrouwen een breiwerkje mee.

Als de spreker dan niet interessant was, hadden ze hun avond toch nog nuttig besteed!

Voor de gezelligheid werd zelfgemaakte koek of drank meegebracht.

Een geheel verzorgde hapjesavond van Calvé werd afgelast, want het viel midden in de vastentijd!

Onder de bezielende leiding van mevrouw Offeringa, van 1954 tot 1966 voorzitter, maakte het K.V.G. een grote bloei door.

Zij was ook lid van de Streekontwikkeling. Daar waren maatschappelijke problemen onderwerp van gesprek. De huisdokter of wijkverpleegster werd uitgenodigd om te spreken over hygiëne in de huishouding, b.v.: niet alle gezinsleden moeten dezelfde handdoek of tandenborstel gebruiken!! We hebben het hier over rond 1950.

Het lukte de enthousiaste presidente om het ledental van 20 naar 100 te laten groeien.

In de pauze van een K.V.G.-avond ging dan vaak het voor Kruizenaars bekende zwarte portemonneetje van mevrouw Offeringa rond. Daarin kon je geld doneren voor de ziekenactie van Paaszaterdag. Enkele dames brachten de zorgvuldig klaargemaakte presentjes rond naar de zieken thuis of in het ziekenhuis.

In de slaapkamer aan de Rustenburgerweg was op 5 december ook de uitstalling van de Sinterklaascadeautjes voor de actie "Zon in de schoorsteen" te bewonderen. Dat waren drukke dagen, ook voor pleegdochter Lien. Maar een vast gezegde van mevr. Offeringa was : "Ik ben blaid loof"!

*Pastoor Mgr. Agterof
met rechts assistent
Louis Weel*

Opening van buurthuis "De Deel" in 1980 door Pastoor L.A. van Teijlingen

Opening "De Deel"

In het parochiehuis tegenover de kerk was het jarenlang behelpen. De kachel moest 's morgens al worden opgestookt, door o.a. Breggie Berkhout-Sneekes, om het 's avonds lekker warm te hebben. Uit voorzorg werden de pantoffels meegenomen, omdat de houten vloer niet helemaal winddicht was. Het gebouw was aan een grondige verbouwing toe.

Op zaterdag 19 oktober 1980 was de feestelijke opening van het gerenoveerde parochiehuis, dat nu verder als buurthuis "De Deel" door het leven ging.

De Fanfare "Hou en Trouw" bracht de stemming er in bij de vele aanwezigen, die de onthulling van de nieuwe naam door mevrouw Offeringa-Kamp niet wilden missen.

Pastoor L.A. van Teijlingen, die de sleutel op een kussen kreeg aangeboden door de 7-jarige Silvia Zuurbier (gestorven 31 juli 1981), opende de toegangsdeur. De naam "De Deel" (gekozen uit 70 inzendingen) was bedacht door Enny Beers-Schavemaker.

Spreekster mevrouw Offeringa zei dat de jury deze naam had gekozen, omdat het in West-Friesland bekend staat als deel van de boerderij. De plaats waar gedorst werd (de "dars"), waar de oogst- en hooiwagens stonden opgesteld en waar ook festiviteiten werden gehouden. Dus zeker toepasbaar voor het nieuwe buurthuis.

De letters van de naam op de voorgevel zijn in latere jaren nog eens verfraaid door kunstenaar Rem de Boer.

Na de opening was er een geanimeerde receptie, geleid door Theo Tamis, met diverse sprekers.

De pastoor o.a. vond dat het gebouw uit 1931 nu "bij de tijd" moest blijven en schonk een nieuwe klok. Burgemeester Jan Stuifbergen hoopte dat in De Deel "iedereen zijn deel zal krijgen" en schonk een prachtige gravure van de polder Heerhugowaard.

Stuwende kracht

Op 14 februari 1958 werd de K.B.O (Katholieke Bond voor Ouderen) afdeling Heerhugowaard-'t Kruis opgericht ten huize van Willem Offeringa. Alle ouderen van 't Kruis waren bezocht en gevraagd lid te worden, kosten 3 gulden per jaar. Met Jan Dekker en Piet van Langen nam mevrouw Offeringa daartoe het initiatief. Eerst was ze bestuurslid en in 1971 werd ze voorzitter. Ze heeft 14 jaar lang, tot 1985, de voorzittershamer gehanteerd. Zo omschrijft ze de doelstelling van de Bond:

"Het contact met elkaar, dat is het belangrijkste. Heb je feest, dan ga je d'r heen. Is 't droef, dan ben je d'r ook voor elkaar. Je hoort met elkaar op te trekken, ouderen misschien nog wel meer dan jongeren".

Bij feesten en jubilea was ze altijd aanwezig en ze had dan haar "prevelementje" op papier staan. In haar beste "West-Friese" Nederlands hield ze dan een gloedvol betoog, want ze deed het verenigingswerk echt uit het hart. Organiseren zat haar in het bloed : huisvlijttentoonstelling kreeg 1e prijs met lof van de Bond, cursus beter bewegen, diavoorstelling door Jan de Vries, dagtochten, enz.

Als de kas leeg was, vroeg ze met pretlichtjes in haar ogen of iemand de club er niet doorheen wilde scheuren met b.v. een gratis optreden!

De missienaakrans werd opgericht. Bij enkele dames, inclusief Marie, werd op woensdagmiddag de huiskamer ingericht als atelier. Er werd met nijvere handen gebreid, geborduurd, gehaakt, genaaid en natuurlijk gebabbeld bij de thee.

In 1972 was de grote missietoonstelling in het parochiehuis. Dat werd mede met behulp van K.V.G.-dames omgebouwd tot expositieruimte. De wanden werden aangekleed met witte lakens en daarop werden de fraaie werkstukken gespeld om door iedereen bewonderd te worden. Het was een drukbezochte dag voor jong en oud, want de grabbelton en het rad van avontuur ontbraken natuurlijk niet. Alle opbrengst ging naar de missiepot.

In 1985 - ze heeft dan in de loop van de jaren 26 keer een jaarvergadering geleid - neemt mevrouw Offeringa afscheid als voorzitter van de K.B.O.

Zij is dan 80 jaar en wordt erelid.

Ongeluk

In augustus 1973 kreeg Marie een ernstig auto-ongeluk. Hoewel de doktoren dachten, dat ze nooit meer zou kunnen lopen, heeft ze het door haar grote wilskracht en doorzettingsvermogen toch gered. Met de hulp van pleegdochter Lien (haar chauffeur) heeft zij zich nog vele jaren kunnen inzetten voor de gemeenschap.

Op 5 april 1978 krijgt zij de Gouden Unie-K.B.O.-broche voor haar verdiensten voor de bejaardenbond en op 27 april 1984 wordt ze geridderd in de Orde van Oranje Nassau. Commentaar van Marie: "Ik ben verskrrikkelijk blij, dat ik dit werk allemaal kan doen."

Mevr. Offeringa (met bloem) viert haar 80e verjaardag. Naast haar de pleegdochters.
Links Jo, rechts Lien

Tenslotte

Maria Offeringa-Kamp overlijdt op 28 juni 1996 in de leeftijd van 91 jaar.

"Haar persoonlijkheid en levenshouding zullen bij veel mensen in dankbare herinnering voortleven" (aldus pleegdochter Lien, die overleed in 2012).

*Een dorpsgemeenschap stelt zich heel veel doelen
En veel nieuwe mensen moeten zich betrokken voelen.
Door de grote verandering in de nieuwbouwwijken
Zal in de toekomst moeten blijken,
Hoe actief de nieuwe generatie zal zijn.
Misschien wordt het dorps huis wel te klein.*

Dit zijn regels uit 1988. Ze zou het vandaag geschreven kunnen hebben!

Rectificatie

Bij het artikel "De Heer van Veenhuizen op reis naar Rusland" in de vorige Overhaal stond abusievelijk vermeld dat het was geschreven door Henk Komen. De schrijver is **Ab Klomp**

In het verhaal over "t Waertje" staat in de aanhef .. Jan Groenland, zoon van Jack en Vera..... deze zoon heet geen Jan maar **Jim**

En in het stukje over Piet Kager wordt vermeld dat de eerste vrouw van Hendrik Kager de moeder was van Piet. Dat blijkt niet juist. Piet is een zoon uit het tweede huwelijk van Hendrik

Het begon met paard-en-wagen en hondenkar

KUIPER TRANSPORT, AL MEER DAN 70 JAAR EEN BEGRIP

Tekst en beeld: Bert Kuiper

De oprichter van Kuiper Transport, Jan Kuiper, richtte in 1939 het transportbedrijf op. Hij werkte als schooljongen al mee op het tuindersbedrijf van zijn vader aan de Omval. Zijn oudste broer Dirk is rond 1930 al begonnen om met de schuit groente uit de Schermer naar de Broekerveiling te vervoeren. Dat loopt goed en jongste broer Jan helpt grote broer Dirk, waarbij ze meteen de spinazie, sla en andijvie uit vaders tuin in de polder gaan verkopen.

Het loopt zo goed, dat ze in 1939 besluiten ieder zelfstandig verder te gaan, Dirk in de groente en Jan in het vervoer, dit gebeurt nog per schuit, met paard-en-wagen en de hondenkar. Het begin van het huidige transportbedrijf.

Jan vent ook met vaders groente in de Heerhugowaard, hij ontmoet daar Trien Quant, verkeert al een tijdje met haar en ze hebben trouwplannen. Schoonvader Arie ziet de ambitieuze Jan wel zitten, hij mag op een hoek van zijn land aan de Jan Glijnisweg, met zijn bedrijf beginnen. De schuiten en het paard worden verkocht en Jan stapt over op een Chevrolet vrachtwagen.

Hij heeft er slag van en binnen het jaar komt er een 3 tons tweedehandsje bij om het werk aan te kunnen. Dan, net een jaar aan de gang, breekt de 2e wereldoorlog uit.

De eerste oorlogsjaren kan er via de voedselvoorziening nog wat vervoerd worden maar al snel beginnen de Duitsers alles wat wielen heeft te vorderen voor hun eigen gebruik. Jan Kuiper weet via een list aan vordering te ontkomen en de Chevrolet belandt daarna bij een bevriende boer onder het hooi. Later mag hij weer rijden, maar benzine is niet te krijgen, Jan monteert een gas-generator op de Chevrolet, die gestookt kan worden met hout, turf, antraciet en heel veel geduld.

De eerste jaren na de oorlog

Jan bij zijn eerste vrachtwagen, een Chevrolet

wordt vooral het vervoer van tuinders naar de veilingen belangrijk. De Chevrolet, het Potje, de Bedford dump (een voormalig legervoertuig omgebouwd tot vrachtauto) en de Engelse Dodge zijn z'n gereedschap. Zo rond 1955 komt de conservenindustrie en de schaalvergroting in de tuinbouw opzetten.

Behendig springt Jan Kuiper hierop in door samen te werken met grote landbouwers uit de Schermer en de Beemster, hij contracteert spinazie, kool en doperwtten, waar hij als tuinderszoon van huis uit verstand van heeft.

Hij biedt de fabrikanten een totaalpakket aan, een vaste groenteprijs met vervoer en teeltbegeleiding, waarbij hij ook het overgebleven erwtenstro afvoert en verkoopt aan veehouders.

Moeder Trien speelt bij dit alles een grote rol, gastvrij ontvangt ze klanten, stressbestendig heeft ze veel binding met het bedrijf en de chauffeurs en als het laat wordt, is er met hulp van Tiny en Ria altijd brood met soep beschikbaar, steeds met een gulle lach en goed humeur.

Het wagenpark is inmiddels uitgebreid met diesels, twee 7 tons Bedfords en een Volvo met aanhanger, ook is de oude legerwagen omgebouwd tot kraanwagen, waarmee Bert als broekie van 16, spinazie, doperwtten en suikerbieten laadt en lost en 's winters sloten uitbaggert.

Rond 1962 raakt de blikgroente uit de gratie, waardoor het in één klap over is voor Kuiper Transport met de hectische spinazie en doperwtentijd. Een opsteker is, dat de handel in kool, knolselderij en wortelen

Bert Kuiper in cabine. Baars van de cafe de Hengstman, Akkerman, Schelling, akkerbouwer. Achter gebrs. IJkel, (rechts) Jan Kuiper.

Luchtfoto van het transportbedrijf in 1953 aan de Jan Glijnisweg

Uitje naar Duinvermaak met de Dodge. Gezin Jan Kuiper. Kinderen op de plank vlnr. Ria, Tiny, Bert en Aad en achter vader Jan Kuiper. Links moeder Trien met Dick. Deze foto is van omstreeks 1950

groeit in die tijd. Ook gaan we hoogoven-slakken, zand en tuinturf verkopen.

Jarenlang hebben we twee kiepwagens voor dat werk. Ondertussen zijn ambitieuze tuinders in Heerhugowaard begonnen met het bouwen van kassen voor de teelt van tomaten en komkommers. Kuiper Transport springt hier onmiddellijk op in door de open wagens van een huif te voorzien. Ook wordt dagelijks richting het Westland gereden, voor tuinders die daar willen veilen.

Van het een komt het ander en met retourvracht van fruit en plantmateriaal groeit het bedrijf als kool. In de jaren '60 is het voor de chauffeurs keihard werken, kist voor kist, kool voor kool, alles wordt met de hand geladen en gelost.

Rond 1970 brengen pallets, heftruck en laadklep verlichting in het zware handwerk.

1968, Ko werkt al jaren in het bedrijf en is inmiddels getrouwd met Ria. Broer Bert werkt vanaf z'n 15e bij de zaak en heeft Nelly ontmoet, reden voor de nieuwe lichte om aan de poort van de eenmanszaak te rammelen.

Het bedrijf wordt in 1969 omgezet in een V.O.F Kuiper Transport en Zonen, waarbij vader Jan het rustiger aan gaat doen.

Het succes van de tomaten- en komkommertelers leidt uiteindelijk tot overproductie, zodat een omschakeling naar de bloementeelt op gang komt. Ko begint met een bestelwagen de bloemen 's morgens vroeg naar de Aalsmeerder veiling te brengen, zijn eerste klanten zijn Dirk Boots en Arie Botman. De bloementeelt zet door, zodat in 1972 de eerste bloemenwagen met koeling wordt ingezet.

Er komen veel klanten bij en de bloemen los op planken vervoeren kost veel tijd, we voorzien dat dit spaak gaat lopen. De veiling blijkt echter zo gehecht aan de losse presentatie op platte karren, dat we niet snel verandering verwachtten.

Dus ontwikkelen we zelf 60 bloemenkarren, uniek voor die tijd, die voor de kwekers heel handig zijn en voor Kuiper veel sneller laden en lossen aan de veiling bete-

Laden voor de bloemenveiling

Het gezin Jan en Trien Kuiper. Boven: moeder Trien, Tiny, Ria, Bert, Aad en vader Jan. Onder: Greet, Mart, Jan, Dick en Joke

Het bedrijf aan de Jan Glijnisweg is inmiddels fors uitgebreid zoals we zien op deze foto uit de jaren '90

kent. Na enkele jaren is de veiling zo ver dat ze een universele bloemenkar ontwikkelt en in gebruik neemt, waardoor het vervoer en de afhandeling nog weer efficiënter gaat.

Het bloemenvervoer in de nacht neemt daarna voor Kuiper Transport een grote vlucht. Ook het groentevervoer naar diverse veilingen en exporteurs blijft groeien. Door goede chauffeurs, een strakke planning, ploegendiensten, een snelle informatiestroom en door kwaliteit te leveren, kan het bedrijf steeds nieuwe klanten binnen halen. Laten we ook bedenken, dat nieuwe technologieën, grote invloed hebben gehad op deze ontwikkeling.

De laadklep, elektrische pompwagens, de mobilofoon met een bereik van 30 km, de eerste computer op kantoor en later de mobieltjes in de vrachtwagen, ze hebben het werken in het vervoer ingrijpend veranderd.

Naar De Zandhorst

In 1990 plant het gemeentebestuur van Heerhugowaard het agrarische gebied tegenover het bedrijf aan de Jan Glijnisweg in als mogelijke woonbestemming.

De woonwijk Oostertocht komt er en Kuiper Transport verhuist in het jaar 2000 naar bedrijventerrein de Zandhorst. Daar wordt, gericht op de toekomst, een fraai solide bedrijfsgebouw, met koelcellen, opslagruimte, laad- en los docks, parkeervoorzieningen en wasplaats gebouwd. Ko gaat het kalmer aan doen, want zoon Geert neemt voortvarend het stokje over. Bert is al enkele jaren eerder uitgestroomd. Er wordt aan de Zandhorst een vliegende start gemaakt, de Noord-Hollandse groenteveilingen zijn allen opgegaan in de Greenery en Kuiper Transport kan als regio servicepunt de groente verzamelen en in grote partijen naar de kopers en andere steunpunten transporteren. Ook wordt er fust- en verpakkingsmateriaal uitgegeven en beheerd.

Ondertussen zitten de bloemenkwekers ook niet stil, de bedrijven worden efficiënter in de productie en groter van omvang. In de periode van 2005 tot 2008 zijn de

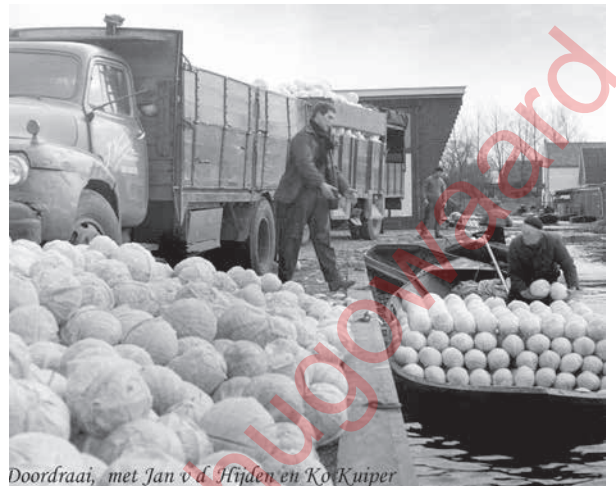
Jaap Wittebrood poseert in 1955 bij de DAF aan de Handelskade in Alkmaar. Hij komt net van de weegbrug van Leeuwenkamp, met een vracht witte kool voor Docter Zuurkool in Beverwijk.

*De witte koolhandel
Het ene jaar gevraagd en duur, omdat ergens in Europa de oogst tegenviel. Een jaar later was de oogst weer goed en viel de vraag soms helemaal weg.
Was de kool na een half jaar bewaren nog steeds niet te verkopen, dan draaiden ze door aan de veiling.
Kuiper ging dan de boer op om de kool te verkopen als veevoer.*

vrachtwagens niet aan te slepen, de lever tijden lopen op tot meer dan een jaar.

Kentering

In 2009 komt er plotseling een kentering, de Greenery wordt rechts ingehaald door de grootgrutters en het Kuiper steunpunt verliest zijn functie. Ook de bloemenprijzen staan onder druk en onder invloed van een steeds hogere gasprijs gaat menig teler minderen of zelfs stoppen.
Alle hens aan dek bij Kuiper Transport, 2 nieuwe trucks worden afbesteld en er worden direct enkele trucks verkocht. De grote hal [voorheen steunpunt] wordt ingericht voor opslag en distributie.
Enkele mensen worden op kantoor ingezet voor transportbemiddeling via internet. De al in 2006 aangevane samenwerking met Palletways (Europese distributie) wordt opgevoerd.
Het werkt, in 2011 is er al zoveel vraag naar opslagruimte dat er voor 1200 pallets

Doordraai, met Jan v d. Hijden en 'Ko' Kuiper

stellingen worden bijgebouwd en op andere locaties ruimte wordt bij gehuurd.

Anno 2015 kunnen we stellen dat Kuiper Transport weer een flinke draai heeft gemaakt.

Er wordt nog steeds met plezier bloemen en groente vervoerd, maar niet meer zo massaal als tien jaar geleden.

Bijna dagelijks staan er nu ook containers uit China voor de docks, met een scala aan goederen die opgeslagen en verder gedistribueerd worden over een groot deel van Europa.

Kuiper Transport verhuist in het jaar 2000 naar bedrijventerrein de Zandhorst. Daar wordt, gericht op de toekomst een fraai, solide bedrijfsgebouw met koelcellen, opslagruimte, laad- en los docks, parkeervoorzieningen en een wasplaats gebouwd.

HALTE MIDDENWEG EN KOFFIEHUIS SPOORZICHT

Henk Komen

Elk plekje heeft zijn geschiedenis, maar het ene meer dan het andere. Om geschiedenis te krijgen, moet er verandering zijn. Een plaats die eeuwen lang onveranderd is gebleven, kent weinig geschiedenis. Plekjes die er totaal anders uitzien dan jaren geleden, hebben juist veel historie. Het vervelende, of misschien juist het mooie - het is maar hoe je er naar kijkt - van historie is dat die afhankelijk is van verandering. Hoe meer verandering, hoe meer historie. In Heerhugowaard is veel veranderd. De Waard is dan ook rijk aan plekjes met veel historie. Zo'n plekje is bijvoorbeeld de spoorwegovergang aan de Middenweg.

De spoorlijn van het station in Heerhugowaard naar Den Helder ligt er al sinds 1865. Dat is nu precies 150 jaar geleden. Maar daarover wil ik het niet hebben. Het gaat mij om de in 1898 aangelegde spoorlijn van Heerhugowaard naar Hoorn. Deze lijn doorsneed de Middenweg. De Schager Courant van 21 oktober 1898 meldt dat de nieuwe spoorlijn Alkmaar-Hoorn in werking is getreden op 1 oktober van dat jaar. Het jaar daarop, in 1899, werd aan de zuidzijde van deze spoorlijn aan de Middenweg een spoorhuis gebouwd dat de naam kreeg van Wachtpost 2. Er kwam ook een overwegwachtershuisje en een wachthuis (abri) voor treinreizigers. Je kon hier bij de Halte Middenweg op de trein stappen. Het spoorwegpersoneel dat hier gehuisvest werd, had de taak om de spoorbomen te bedienen.

Dat er zo dichtbij het station aan de Stationsweg een halte kwam bij de Middenweg had te maken met de aanvankelijk grote populariteit van de spoorwegen. De Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij (H.I.J.S.M.), die de spoorlijnen naar Den Helder en Hoorn had aangelegd, kreeg van overal verzoeken om haltes te openen. Velen wilden profiteren van de nieuwe spoorlijn. De spoorwegmaatschappij deed dit met enige tegenzin, want haltes kosten geld en vooral ze hielden het spoorwegverkeer enorm op. Stoomtreinen komen maar langzaam op gang en als ze dan vanaf het station Heerhugowaard net op gang waren, moesten ze stoppen bij de Halte Middenweg voor een enkele reiziger die het station aan de Stationsweg veel te ver weg vond. Van al die stopplaatsen die de H.I.J.S.M. tussen 1867 en 1914 aan de Helderse en Hoornse spoorlijn openden, lagen de meeste in the middle of nowhere, zo ook Halte Middenweg. De spoorwegen kwamen vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw in financiële problemen door dure brandstoffen en hoge personeelskosten, maar vooral door een dalend vervoer vanwege het opkomend wegvervoer. De overheid dwong de verschillende spoorwegmaatschappijen samen te werken. Daaruit ontstond in 1938 de Nederlandsche Spoorwegen. Het mes werd toen gezet in al die haltes en nauwelijks renderende stationnetjes. In heel Nederland werden in dat jaar 150 haltes en sta-

tions gesloten. De Halte Middenweg hoorde daarbij. Stoppen bij Halte Middenweg voor slechts één reiziger kon niet meer. Het spoorweghuisje heeft er nog gestaan tot omstreeks 1950. Toen werd het gesloopt. Er kwam niets voor terug. De spoorbomen staan nog op dezelfde plek als in 1898, maar waar het huisje heeft gestaan, is nu een grasvlakte.

Halte Middenweg

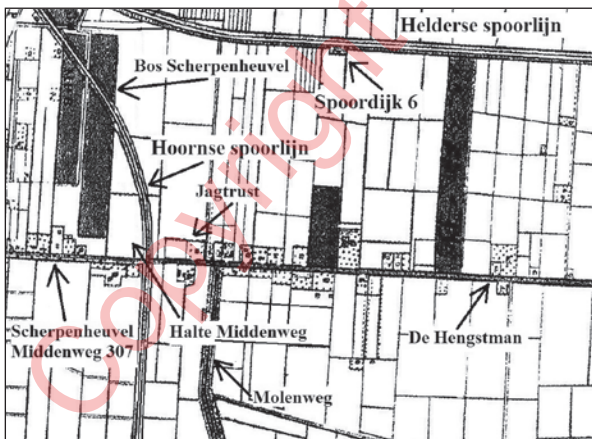
De eerste bewoner van wachtpost 2 (Halte Middenweg) was Gerard van de Kuijt (1868-1955) die in 1898 naar Heerhugowaard kwam. Hij kwam met zijn vrouw Grietje Geerts (1866-1937) uit Watergraafsmeer en was werkmans, beambte en ploegbaas bij de H.I.J.S.M.. In het Waardse bevolkingsregister staat hij ingeschreven als spoorwegaarbeider. Gerard kwam oorspronkelijk uit Nijkerk en Grietje uit Ruinerwold in Drenthe. Toen hij trouwde in 1892 was hij boerenknecht. Ook Grietje was van boerenafkomst. Uiteindelijk kwam Gerard bij de Spoorwegen, een groot bedrijf in die tijd vergeleken met de plaatselijke nering en de coöperaties. Die bleven meestal binnen de grenzen van het dorp. Iedereen kende elkaar en de bedrijfjes wierven hun medewerkers dan ook binnen het dorp. Hoe anders was dat bij de Spoorweg Maatschappij. De medewerkers kwamen van overal uit Nederland en werden dan ergens geplaatst, vaak maar voor een paar jaar. Je kunt het aan de namen zien. Zij hadden geen Waardse namen. Zo ook de familie Van de Kuijt. Ze werden in het spoorweghuisje aan de Middenweg geplaatst. Ze kenden er niemand. Het moet voor hen, zo neergezet in den vreemde en ver van de bewoonde wereld, vooral in het begin eenzaam zijn geweest. Je zou ze nu de eerste arbeidsmigranten kunnen noemen. Op de topografische kaart van 1898 zien we dat de familie Van de Kuijt aan de zuidkant een nog onbewoond groot stuk akkerland hadden tot aan een dubbel bewoonde arbeiderswoning die grensde aan de boomgaard van de boerderij

Het Wachthuis 2 bij Halte Middenweg. De eerste bewoner was de familie Van de Kuijt. De foto dateert uit het begin van de halte, 1899 of 1900. Tot nu toe meende men dat mevrouw Van der Ham hier als baanwachteres op de foto staat, maar die kwam pas in 1907. We kunnen met zekerheid aannemen dat we hier Grietje van de Kuijt-Geerts (1866-1937) zien met haar zoon Geert (1892-). De man rechts is mogelijk buurman Pieter Westmeijer (1863-1931), ook spoorwegaarbeider.

De huidige situatie bij de spoorlijn naar Hoorn met de overweg aan de Middenweg, gezien in westelijke richting. Links de nieuwbouwwijk op de plaats waar voorheen de zuivelfabriek Excelsior stond. De spoorbomen staan nog op dezelfde plek als in 1898, maar waar het spoorweghuisje van Halte Middenweg heeft gestaan, is nu een grasvlakte. Rechts de bomen van de woning Middenweg 405/407, voorheen het koffiehuis Spoorzicht.

Deze topografische kaart dateert uit 1898, want de Hoornse spoorlijn, aangelegd in 1898, staat al op de kaart, maar het spoorweghuisje bij Halte Middenweg, gebouwd in 1899,

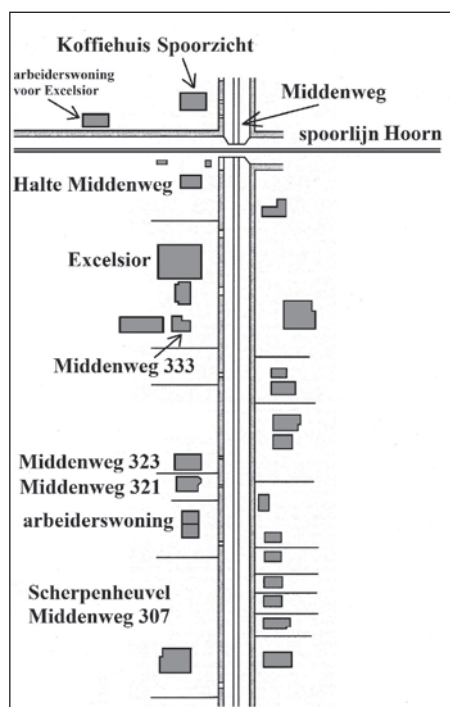
staat er nog niet op. Links van de spoorlijn (zuidzijde) zien we het bouwland, waarop in 1912 de zuivelfabriek Excelsior zou worden gebouwd, dan een dubbel bewoonde arbeiderswoning naast de boerderij Scherpenheuvel (middenweg 307) met boomgaard. Aan de noordzijde van de spoorlijn zien we alleen nog de boerderij Jagtrust (Middenweg 409). Het koffiehuis Spoorzicht (Middenweg 405/407) kwam in 1899

Scherpenheuvel (Middenweg 307).

Pachters op die boerderij waren Jacob Swaag (1841-1916) en zijn vrouw Maartje Wonder (1843-1914). Of zij contact gehad hebben met de familie Van de Kuijt is nog maar de vraag. Het standsverschil in die tijd was groot. Swaag was een rijke boer en bezat de helft van het bos Scherpenheuvel. Dat bos lag zowel achter de boerderij Scherpenheuvel met de naastliggende boomgaard als de arbeiderswoning en strekte zich in westelijke richting uit tot de spoorlijn naar Den Helder. De familie Van de Kuijt keek in zuidelijke richting tegen dit bos aan. Een van de bewoners van de arbeiderswoning was Pieter Westmeijer (1863-1931) en zijn vrouw Elisabeth Maria Zweekhorst (1862-1918). Zij kwamen in 1898 uit Niedorp naar Heerhugowaard en werden de burens van de familie Van de Kuijt. Ook Westmeijer was spoorarbeider. Vanzelfsprekend hadden Westmeijer en Van de Kuijt als collega's contact met elkaar. Pieter Westmeijer was getuige bij de aanpak van de geboorte van Anton, zoon van Gerard en Grietje van de Kuijt. Westmeijer vertrok in 1912 naar Middenweg 559. Zijn opvolger in de arbeiderswoning was Jacob van der Ham (1870-1955), ook werkzaam bij de Spoorwegen. Aan de noordzijde van het wachtershuisje hadden Gerard van de Kuijt en zijn vrouw als burens het koffiehuis Middenweg 405, eveneens gebouwd in 1899 met daarnaast de boerderij Jagtrust (Middenweg 409).

Baanwachteres

Gerard en Grietje van de Kuijt kwamen met drie kinderen, Geert (1892-), Paulus (1895-) en Jan (1898-) naar Heerhugowaard. In de Waard werden nog drie kinderen geboren, namelijk Anton (1900-), Pietronella Rolina (1902-1970) en Gererdiena (1905-2003). Terwijl Gerard bij het spoor werkte, nam Grietje de taak op zich van baanwachteres. Zij moest de spoorbomen bedienen. Zij had een uniform welke bestond uit een zwarte cape met rode voering en een hoed. Als er een bel klonk, betekende dit dat er een trein in aantocht was. Grietje ging dan naar buiten om de spoorbomen te sluiten. Haar dienst liep van

De spoorlijn naar Hoorn met Halte Middenweg op een kaart uit 1925. Tussen de spoorlijn en de boerderij Scherpenheuvel is het een en ander gebouwd, onder andere de zuivelfabriek Excelsior. De voormalige leegte rond de spoorwegovergang is veranderd in een buurtje.

06.00 uur tot 18.00 uur. Daarna nam Gerard de taak van haar over tot de volgende morgen. Er werden ook kaartjes verkocht. Gerard werd in 1907 als spoorwegarbeider overgeplaatst, zodat hij en zijn gezin de Waard moesten verlaten. Ze vertrokken naar Alkmaar en vandaar via Wachthuis 23 te Schagerwaard en het Wachthuis te Koegras naar Den Helder. Daar werden nog twee kinderen geboren. Een bericht uit de Schager Courant van 2 oktober 1915 vermeldt dat Gerard van de Kuijt een rails op zijn been had gekregen. Het been was gebroken en er was een grote wond die niet goed genas.

Er kwam koudvuur bij en het been moest worden afgezet. Gerard kon zijn werk bij de spoorwegen niet hervatten. Wel bedong hij van de Spoorweg Maatschappij gratis reizen per trein voor het hele gezin en om het jaar een nieuw kunstbeen. Hij verhuisde in 1916 naar Nieuwpoortslaan 133 in Alkmaar, waar hij de rest van zijn leven zou wonen. In 1919 had hij nog geen andere baan. Gerard was in zijn tijd een zeer markante

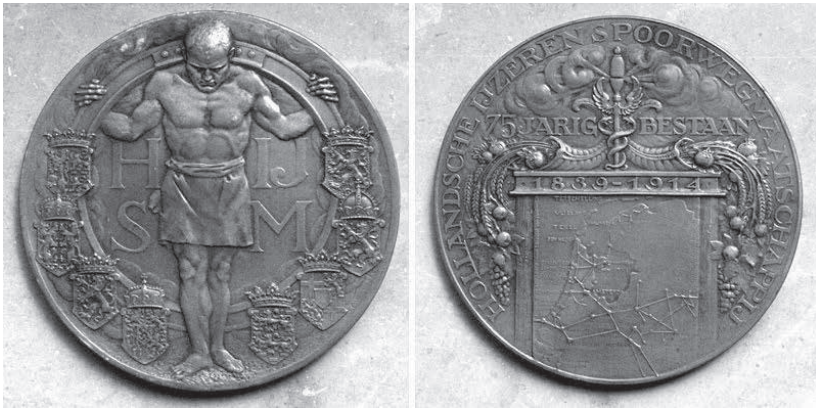
persoonlijkheid. Hij wist met kracht zijn handicap te overwinnen. Na voldoende genezen te zijn en nadat hij weer leerde lopen met zijn prothese werd hij in 1920 plantsoenwachter en beheerder van de rijwieltstalling bij de Drafbaan van de Kennemersportvereniging, bij de Nieuwpoortslaan. In 1922 kreeg hij, ondanks zijn handicap, toch een vaste aanstelling als conciërge van het opgerichte Gemeentelijk Sportpark in Alkmaar, waar vele evenementen plaatsvonden. Een vaste baan met zo'n handicap was toen heel bijzonder. Het betekende voor Gerard en zijn vrouw een vast salaris en pensioen. Deze baan had hij tot 1934 toen hij als 65-jarige eervol ontslag kreeg en met pensioen ging.

De komst van Excelsior

Opvolgers van de familie Van de Kuijt in de wachterswoning aan de Middenweg waren in 1907 hun burens van de dubbele arbeiderswoning die naast Scherpenheuvel stond, namelijk Jacob van der Ham (1870-1955), spoorarbeider en zijn vrouw Jannetje van Brederode (1877-1947). Zij waren al in 1901 vanuit Berkhout naar de Waard gekomen. Het gezin Van der Ham telde toen twee kinderen, Neeltje (1898-) en Henk (1900-). Aan de Middenweg werd hun derde kind Alberdiena (1904-) geboren. Ze bleven er wat langer dan de vorige

Een familiefoto uit 1919/1920 van Gerard van de Kuijt en zijn vrouw Grietje Geerts, de eerste bewoners van het spoorweghuisje bij Halte Middenweg. Achter staand v.l.n.r.: Neeltje Tjeertjes (1894-1957), haar man Jan van de Kuijt (1898-1974), Anton van de Kuijt (1900-), Pietronella Rolina van de Kuijt (1902-1970), haar man Johannes Schinkel, Stien Mulder (1896-), haar man Paulus van de Kuijt (1895-). Zittend v.l.n.r.: Geert van de Kuijt (1892-) met dochter Grietje, ernaast zijn vrouw Aaltje Visser (1900-) met dochter Harmpje, moeder Grietje van de Kuijt-Geerts (1866-1937) en vader Gerard van de Kuijt (1868-1955). Vooraan v.l.n.r.: Annetje van de Kuijt (1910-), Albert van de Kuijt (1912-1990) en Gererdiena van de Kuijt (1905-2003).

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij werd in 1914 deze gedenkpenning geslagen. Deze penning komt uit de nalatenschap van Gerard en Grietje van de Kuijt.

familie, tot 1925, om vervolgens naar Oudorp te vertrekken. Ook mevrouw Van der Ham vervulde de taak van overwachteres. In 1912 kwam er een grote verandering. Ten zuiden van de wachterswoning werd de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Excelsior gebouwd. Op het terrein bevond zich behalve de fabriek ook een ketelhuis, een dubbel bewoonde arbeiderswoning met ervoor de woning van de directeur, Middenweg 333. Deze woning staat er nog. De eerste directeur was Thomas van der Meer (1880-). Hij was een van de zestig sollicitanten. Van der Meer was eerder assistent-directeur in Marsum. Hij heeft samen met zijn vrouw Ietke van

De in 1912 gebouwde Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Excelsior. We zien hier van links naar rechts de dubbel bewoonde arbeiderswoning met ervoor de nog bestaande directeurswoning (Middenweg 333). Voor het huis waarschijnlijk mevrouw Ietke van der Meer- van der Wijk (1878-) met op schoot zoon Hendrik (1916-) en ernaast mogelijk twee dienstmeisjes. Dan het ketelhuis voor de stoommachine met geheel rechts de zuivelfabriek. Gezien de jonge aanplant lijkt de foto te dateren uit 1916 of 1917, maar Hendrik lijkt ouder, wat de ouderdom van de foto naar 1919 of 1920 verschuift.

der Wijk (1878-) en zoon Hendrik (1916-) bijna zijn hele leven op Middenweg 333 gewoond. De lege vlakte tussen het spoorwaghuysje en de arbeiderswoning naast boerderij Scherpenheuvel was opeens veranderd in een fabrieksterrein met dagelijks de daarbij behorende bedrijvigheid. Westelijk van Halte Middenweg werd aan de andere kant van de spoorlijn door Excelsior nog een dubbel bewoonde arbeiderswoning gebouwd. Deze woning (Middenweg 401/403) staat er nog, indertijd bewoond door kaasmaker Albert Bart en Hendrik Walda, eveneens kaasmaker bij Excelsior. Zo werd het daar opeens een heel buurtje.

Het einde van de halte

De nieuwe huurders van de Halte Middenweg waren de uit Dubbeldam afkomstige Johannes Jongkind (1870-1951) en zijn vrouw Elisabeth Briefjes (1876-1958). Ook Johannes had verschillende beroepen gehad voor hij als spoorwagwerker op de Halte Middenweg kwam en het uiteindelijk schopte tot ploegbaas bij de NS. Heerhugowaard was hen niet onbekend. Johannes was een zoon van Arie Jongkind (1823-) en Trijntje Veldman (1825-) en geboren aan de Oostdijk. Hij was eerst landbouwer geweest en uit Heerhugowaard vertrokken om er in 1925 terug te keren. Ze hadden vijf kinderen die allemaal hun plekje moesten vinden in dat kleine spoorwaghuysje. In het bevolkingsregister van Heerhugowaard staat bij Elisabeth Briefjes haar beroep van baanwachteres vermeld. Dat is voor het eerst. Bij de vrouw stond steeds bij de vermelding van het beroep zonder. In 1927 komt Elisabeth negatief in het nieuws. De Schager Courant van 17 dec. 1927 vermeldt dat de sluitbomen bij de overweg 'Middelweg' niet gesloten waren. "Den landbouwer Jochem Blaauboer uit Waardpolder constateerde van uit zijn auto, dat de sluitboomen bij de halte Middelweg te Heerhugowaard tijdens het passeeren van een personentrein niet waren gesloten. De wachteres mej. J., geb. B. erkende zulks, toen zij heden te dier zake terecht stond en voerde als verdediging aan, dat het mechanisme defect was en weigerde." In de Schager Courant van 7 jan. 1928 lezen we

de veroordeling door de kantonrechter te Alkmaar:
"Aangevangen werd met de voortzetting van de zaak contra mej. E. J., geboren B., baanwachteres bij de Halte Middelweg, die op 27 September de afsluitbomen niet tijdig had gesloten, zooals destijds door den landbouwer Jochem Blaauboer was geconstateerd. Heden werd dan als getuige gehoord de opzichter van Weg en Werken Lesterhuis, en uit zijn verklaring moest worden geconcludeerd, dat mej. J. inderdaad haar plicht had verzuimd. Zij toch moest zelf erkennen, dat zij ook een der afsluitboomen, die met handkracht worden bewogen, niet had neergelaten en evenmin met de roode waarschuwingsvlag had gezwaaid, zooals haar instructie haar voorschreef. De Kantonrechter was dan ook overtuigd van haar nalatigheid in deze en veroordeelde haar tot vijftien gulden boete, subsidiair tien dagen hechtenis." Ondanks dat Elisabeth werd veroordeeld voor

nalatigheid als spoorwegwachteres is zij niet ontslagen. In 1932 vertrokken zij naar Bergen.

De laatste baanwachteres van de Halte Middenweg was Aaltje Kuipers (1891-1965). Zij was getrouwd met Floris Beinema (1887-1982). Zij kwamen uit Friesland waar hij wegwerker was. Hun kinderen waren Luurtske (1915-) en Mintje (1921-). Floris werd ploegbaas bij de

NS. Het gezin Beinema is waarschijnlijk na hun komst in Heerhugowaard in 1932 op de halte blijven wonen tot de sloop omstreeks 1950. In 1938 werd de Halte Middenweg gesloten, maar het bedienen van de spoorbomen bleef. In een adresboek van de gemeente Heerhugowaard van 1 maart 1961 staat F. Beinema nog als woonachtig op Middenweg 327. Dat is naast de fabriek van Excelsior die toen het adres Middenweg 325 had. De naam Beinema is wel doorgestreept. Het juiste jaar van de sloop van de halte wordt hiermee niet duidelijker. Ze zijn vóór of omstreeks 1961 in ieder geval verhuisd. Floris en Aaltje liggen samen begraven op de Ned. Hervormde Begraafplaats in Heerhugowaard. De spoorwegarbeider Hendrikus Swinkels (1895-) zou na de sloop van het spoorhuisje nog enige tijd de spoorbomen hebben bediend.

Koffiehuis Spoorzicht

We mogen in dit buurtje niet vergeten de woning Middenweg 405, die er nog steeds staat, wel flink verbouwd. Deze staat aan de noordzijde van de spoorlijn aan de Middenweg bij de ingang naar De Vork. Deze woning werd gebouwd in 1899, gelijk met Halte Middenweg. De eerste bewoner was Jacob Spil (1844-) die in het bevolkingsregister van Heerhugowaard herbergier en kastelein wordt genoemd. Zijn vrouw was Marijtje Ots (1845-1909). Zij kwamen al in

Bericht uit de Vrije Alkmaarder van 28 augustus 1947.

Het koffiehuis Spoorzicht (Middenweg 405/407) van de familie Olij met op de achtergrond de spoorweghalte bij de Middenweg. Baanwachteres mevrouw Van der Ham staat voor het wachtershuisje. Op deze foto uit 1913 zijn de kinderen van Olij en Van der Ham de enige klanten bij Spoorzicht. V.l.n.r. mogelijk: Neeltje van der Ham, Remmetje Olij, Diena van der Ham, T. Geel. De jongen met hond is A. Kooy en in de deur staat mevrouw Maartje Olij-van Ammers.

1884 uit Obdam naar Heerhugowaard. Eerst woonde ze ergens anders in de Waard en kwamen in 1899 naar Middenweg 405. Met de komst van de spoorweghalte lag het voor de hand hier een koffiehuis te beginnen met de naam Spoorzicht. Het gezin Spil had drie kinderen: Cornelis (1865-1910), Seeltje (1866-1955) en Grietje (1877-1889). Al voor het overlijden van moeder Marijtje Ots in 1909 had zoon Cornelis het kasteleinschap van koffiehuis Spoorzicht van zijn vader overgenomen. Mogelijk was Cornelis al ziek toen zijn moeder overleed, want in een advertentie in het Katholiek Nieuwsblad van 16-10-1909 zet hij zijn verlofzaakje Spoorzicht te koop met de vermelding dat de aanvaarding op 1 mei 1910 is. Precies op die dag overleed Cornelis. Vader Jacob vertrok samen met zijn enig overgebleven kind Seeltje en zijn schoondochter Maria Johanne Heddes (1871-1935) naar de Zijpe.

Heer-Hugowaard.

Notaris P. H. HILBRAND te Obdam, zal op

Donderdag 20 Dec. 1928,

's avonds 6 ure, in het café „de Hengstman" te Heerhugowaard (N.) voor de Coöp. Zuivelfabriek „Excelsior" te Heerhugowaard,

verkoopen:

Een Koffiehuis,

(verlofzaak) met woning, schuur, kapberg, erf en zeer vruchtbaar weiland, allergunstigst gelegen naast de spoorweghalte Middelweg te Heerhugowaard, samen groot ong. 2.43.10 H.A., voor vele doeleinden geschikt.

Aanvaarding gebouwen en erf 1 Mei 1929, land na betaling.

derdaad in eigendom had en dat de verlofzaak in de tijd van Jan en Marie Wever waarschijnlijk naast het melkrijden was doorgegaan. Maar misschien waren ze er in 1920 al mee gestopt toen Jan's laatste dochter het huis verliet en er geen hulp meer was.

De woning werd vervolgens in tweeën bewoond door A. Zut en G. van Schagen. Later kwam hier Cornelis Komen die er een bloemenhandel hield. De woning is nu geheel verbouwd en wordt dubbel bewoond, Middenweg 405 en 407.

Opvolgers in het koffiehuis Spoorzicht werden Cornelis Olij (1873-1959) en zijn vrouw Maartje van Ammers (1876-). Zij kwamen met hun kinderen Cornelis (1898-1986) en Remmetje (1903-) uit Avenhorn. Cornelis werd in de Waard ingeschreven als landbouwer. Hij werkte op het land en Maartje runde het koffiehuis voor de passagiers die hier op de trein wachtten of juist na aankomst even op het terras bleven uitrusten. Zij waren dus de directe burens van spoorwegaarbeider Jacob van der Ham en zijn vrouw wachteres Jannetje van Brederode. Dat bleef zo tot 1916. Olij zette toen zijn koffiehuis te koop (advertentie Schager Courant, 7 maart 1916). Zeer waarschijnlijk werd de zuivelfabriek Excelsior de nieuwe eigenaar. Ze zochten onderdak voor de uitbreiding van het personeel, zoals blijkt uit een advertentie in de Schager Courant van 4 maart 1916. Excelsior vraagt daarin "drie melkrijders met reserverijder, tevens kaasrijder. Laatsgenoemde komt te wonen in het verlofzaakje thans bewoond door den heer C. Olij." Het gezin Olij vertrok naar Heiloo.

De nieuwkomer was Jan Wever (1872-) uit Purmerend. Hij kwam in 1916 met zijn twee dochters Geertruida (1896-) en Catharina (1901-) uit een eerder huwelijk naar Heerhugowaard en werd melkrijder voor Excelsior. Achter zijn woning Middenweg 405 kwam een opslagplaats voor het vervoer van de zuivelfabriek. In 1917 trouwde hij met de uit Amsterdam afkomstige Maria Johanna Rustenburg (1884-). In 1925 vertrokken zij naar Bergen. In een advertentie in de Schager Courant van 12 december 1928 biedt de zuivelfabriek Excelsior in het café De Hengstman in Heerhugowaard het volgende te koop aan: "Een Koffiehuis (verlofzaak) met woning, schuur, kapberg, erf en zeer vruchtbaar weiland, allergunstigst gelegen naast de spoorweghalte Middelweg te Heerhugowaard, samen groot ong. 2.43.10 H.A., voor vele doeleinden geschikt." Hieruit blijkt dat Excelsior het koffiehuis Spoorzicht in-

Bronnen

- RAA, GA Heerhugowaard. Bevolkingsregister 1862-1939.
- RAA, GA Heerhugowaard, nr.2.6, inv.nr. 158.
- Aantekeningen gebouwen.
- RAA, GA Heerhugowaard, inv. nr. 145, Kohier hoofd. Omslag 1901-1918.
- RAA, GA Heerhugowaard, inv.nr. 161. Register 1918.
- RAA, GA Heerhugowaard, inv. nr. 145. Kohier hoofd. Omslag 1921.
- RAA, GA Heerhugowaard, inv.nr. 138. Kaart van de gemeente, aanwijzende de huizen met nummers, plm. 1925.
- RAA, GA Heerhugowaard, inv.nr. 176. Overzicht huisnr. 1948.
- Modder-van Twisk, G. (1982). Heerhugowaard in oude ansichten.
- Komen, H.E. (1988). Heerhugowaard in oude ansichten, deel 2.
- Komen, H.E. (1994). Monumentaal Heerhugowaard. Landschappelijke en cultuurhistorische inventarisatie in de gemeente Heerhugowaard.
- Komen, H.E. (2006). Noemenswaard. Het zichtbare verleden van Heerhugowaard.
- Komen, H.E. (2009/2011). Stolpboerderijen in Heerhugowaard. Historie van de eigenaren en bewoners, deel 1 t/m 3.
- Atlas van Historische Topografische Kaarten, Noord-Holland, 2003. Uitg. 12 Provinciën.
- Historisch Archief Alkmaar: kranten/tijdschriften/adresboeken.
- Begraafplaats online
- Genealogie online over families.
- Met dank aan Rob van der Helm (zoon van Gererdiena van de Kuijt) en Aliza van der Helm-Mostert, Wageningen, voor historische info, foto's en familie gegevens betreffende Van de Kuijt.

143 jaar jong

BOUWBEDRIJF KAMP IN HEERHUGOWAARD

Lianne van Baar-Kamp

Waar overgrootvader Bernardus kamp in 1872 begonnen was met zijn timmerbedrijfje, is nu nog steeds op dezelfde plek, Middenweg 275, Bouwbedrijf Kamp gevestigd geleid door de vierde generatie, de broers Co en Louis Kamp. De onderneming bestaat uit vier verschillende bedrijfstakken, het bouwbedrijf, CV- en loodgietersbedrijf, projectontwikkeling en kunststof kozijnen. De bekende bouwmarkt Multimate is dit jaar verkocht aan de huidige bedrijfsleiding

Hoe is 'de weg' vanaf 1872 tot nu toe gelopen?

Bernardus Kamp, getrouwd met Jansje Groot, vertrok op 11 augustus 1869 vanuit Berkhout naar Wognum. Helaas overleed zijn jonge vrouw op 29-jarige leeftijd en bleef hij achter met zijn eerste zoon Klaas. Twee jaar later, op 4 januari 1872 trouwde hij met Grietje Schouten. Op 10 januari 1872 vertrokken zij naar Heerhugowaard, naar de Middenweg (nu nr. 275) te Heerhugowaard.

Daar de paar koetjes op stal te weinig opbrengst gaven voor zijn jonge, groeiende gezin, besloot Bernardus een timmerbedrijfje te starten. Deze noodzakelijke stap zal drie generaties later een belangrijke strategische keuze blijken tot de vorming van het huidige bouwbedrijf en zijn nevenbedrijven. De vestigingsdatum 10 januari 1872 wordt dan ook als eerste datum aangenomen van de start van het bouwbedrijf.

De 2e generatie, zoon Jan Kamp, neemt het roer over; de koeien zijn inmiddels verdwenen en Jan besluit een agentschap in verzekeringen bij de Noordhollandsche Brandwaarborg Mij. in Oudkarspel erbij te nemen. Jan dacht namelijk, als ik een klant heb voor wie ik moet verbouwen, kan ik hem misschien ook verzekeren. En, als ik een klant heb die ik kan verzekeren, kan ik misschien in de toekomst ook een timmerklusje voor hem doen!

Inmiddels staan er naast het gebruikelijke handgereedschap, enkele machines in de werkplaats om het werk te vergemakkelijken. In deze werkplaats werd gedurende een aantal jaren tus-

jan kamp

sen 1908 en 1915 gerepeteerd door het plaatselijke R.K fanfare corps.

Een andere nevenactiviteit van Jan Kamp was zijn penningmeesterschap van de Polder Heerhugowaard in 1922.

De 3e generatie, kleinzoon Leo Kamp, neemt op 1 januari 1946 beide bedrijven over: overdag werken in de bouw met een paar man personeel, waaronder zijn eigen broer Herman, 's avonds op pad met de verzekeringen. Het gezin van Leo Kamp en Nelie de Moel telde 6 kinderen en zij groeiden allen op te midden van de reuring van het bedrijf. Klanten kwamen aan de keukentafel het werk bespreken, het 'werkvolk' (nu spreekt men van medewerkers) deed er zijn 'koppiestick', alsook de 'reizigers' (vertegenwoordigers) werden hartelijk ontvangen. Kinderen kwamen achterom voor het houtmot voor hun konijn of cavia.

Vader Leo was betrokken bij de oprichting van SVW'27 en van de gymnastiekvereniging TOG en ook als bestuurslid. Ook werd hij indertijd ingeschakeld om begrafenissen te regelen en kisten te leveren als iemand gestorven was. Niet alleen het leveren was zijn werk, ook werd ter plekke de overledene gekist, als jonge jongen moest zoon Co al assisteren.

Eind jaren 60 begon Heerhugowaard te groeien, de begrafenissen werden afgestoten naar de Begravenisvereniging St. Barbara. Er werd begonnen met de eerste nieuwbouw van dubbel woonhuizen, aan de Bickersstraat, Rubensstraat, Rubensplein,

Middenweg 275. Jan Kamp en Trien Prinz met hun gezin omstreeks 1920
Vlnr: Jan Kamp, Piet, Jo, Gré, Herman, Trien Prinz, Leo, Ben en Anna Prinz (zus van Trien)

Het huis zo'n 20 jaar later.
De werkplaats links en dakkapel erboven zijn gerenoveerd

Gezin Jan Kamp en Trien Prinz omstreeks 1932
achter Ben, Herman en Leo, voor Jo, moeder Trien, Piet, Vader Jan en Gré.

Berkenlaan enz. Als er één huis verkocht was werd gestart met de bouw, de andere kant werd tijdens de bouw wel verkocht.

Het graven van de fundering werd met de hand gedaan, 80 cm diep en 1 meter breed! Bij het beton storten kwam er een wagen met zand, grind en zakken cement en dan werd er 2 à 3 dagen beton gedraaid.

Vervolgens kwam er een wagen met stenen en hout, dat alles werd met de hand gelost. Veel werd ook met de hand gemaakt, zoals trappen, kozijnen, aanrechten, goten. Met de bakfiets of handkar werd dit naar de bouw gebracht. Gelukkig is de tijd veranderd, tegenwoordig komt het beton kant en klaar aan, wordt er veel geheid en veel machinaal werk uitgevoerd.

Ook worden in Heerhugowaard-Noord een aantal woningen aan elkaar gebouwd, de zgn. rijtjeswoningen.

De achterkleinzonen van Bernardus, Co en Louis, werden vervolgens klaargestoomd voor het timmervak, zij gingen naar de ambachtsschool bij de broeders in Voorhout. Als 12-jarige jongen kwamen zij de eerste tijd niet elk weekend thuis, soms pas na een aantal weken. Waar Co als 16-jarige gelijk bij zijn vader in dienst kwam, werd Louis op die leeftijd een aantal jaren later eerst ondergebracht bij een 2-tal collega-bedrijven. Men was toen van mening dat het beter was om eerst eens bij een ander in de keuken te kijken, voordat je bij je eigen vader aan de gang ging, en zo geschiedde.

Naast de woning stond de werkplaats (bij Bernardus was dit ongetwijfeld de koestal) met enkele machines, boven de werkplaats lag de voorraad zacht- en hardboardplaten. Op het erf achter stonden drie loodsen, de linker was voor de bakfiets en de carbolineum voorraad, de middelste voor de houtvoorraad en de rechter voor privé gebruik (auto en fietsen etc.). Als er kozijnen gemaakt moesten worden en men had in de werkplaats te weinig ruimte, werden die op het voetpad neergelegd tegen het hek met de burens (fam. Rensen). Achterin de werkplaats stond een oude 'poepdoos' met een septictank. Als deze geleegd moest worden, stonk het buiten 'uren in de wind'.....

Als er planken met de zaagmachine gezaagd

Ondergeteekende beveelt zich beleefd aan voor het maken van
Bestek en Teekening
 van alle voorkomende werken.

Vraagt ook PRIJS en CONDITIES bij ondergeteekende voor **verzekering tegen BRAND- en STORMSCHADE** bij de alom bekende
 Maatschappijen te Oudkarspel.

J. KAMP, Timmerman-Aannemer, Heerhugowaard (Zuid)

moesten worden en ze waren te lang, dan ging het luikje in het aangebouwde boetje open en kwam de plank naar buiten.....

In 1973 trouwde Co met Joke Meester en gingen zij in het ouderlijke huis naast de werkplaats wonen. Het gezin van Leo en Nelie verhuisde naar Rubenstraat 33, een helft van een zelf gebouwd dubbelwoonhuis, dat niet verkocht werd. Met vooruitziende blik werd dit huis aangehouden, mocht het jonge stel trouwplannen hebben.....!

Nadat vader Leo in de zomer van 1978 voor de 2e keer geopereerd werd aan longkanker, vonden vader en moeder het tijd worden om de zaakjes goed te regelen: Fa. L.H. Kamp werd op 6 november 1978 overgedaan aan de 4e generatie, Co en Louis, en Kamp Bouwbedrijf BV was geboren. De allereerste computer verscheen op kantoor.

Hun eerste grote klus was de bouw van een basisschool met 3 lokalen en een gymnasietiekzaal, De Zevensprong. Begin jaren 80

Ca. 1964 - van voor naar achteren: Lianne, Jos, vader Leo en achter de deur is Louis nog net te zien.

Leo Kamp

werd de voormalige school De Tjasker gebouwd aan de Smaragd, met wel 8 lokalen. Gemeente-opzichter C. Bakker wilde graag helpen met het betonnen, hij kwam aan in overal met laarzen en ging de hele dag trillen. Toen wist hij zeker dat het beton goed dicht was.

Achterkleinzoon Jos (jongere broer van Co en Louis), reeds werkzaam bij de verzekeringsmij. Noordhollandsche van 1816 te Oudkarspel, kwam thuis werken en nam de verzekeringsportefeuille van zijn vader over (nu Jos Kamp Assurantiën).

Eind jaren 70 bleef de werkplaats op zaterdag ook open. Er werd hout, spijkers enz. verkocht aan mensen die zelf wilden klussen. Deze omzet op zaterdag was groter dan doordeweeks, vader Leo zei toen '*nu weten jullie wel wat jullie moeten doen!*'

Co en Louis gingen een nieuwe werkplaats bouwen achter, vader Leo heeft hier nog ingelopen en spoorde hun aan om hier mee verder te gaan.

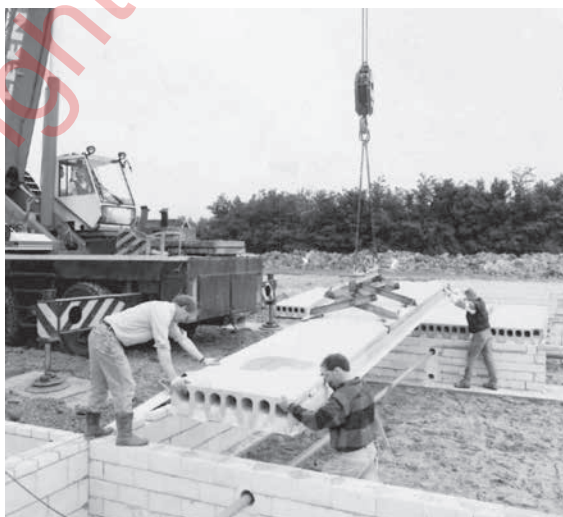
Toen vader Leo overleed in 1979 en zij het bouwbedrijf een klein jaar runden, was het een moeilijke tijd. Beiden nog jong, een economie die slecht was, en met geen vader meer binnen handbereik voor advies, moesten zij wel afgaan op hun intuïtie, gelijk hun overgrootvader Bernardus! Met 2 man personeel staken zij hun schouders eronder en openden zij een kleine doe-het-zelf winkel vóór de nieuwe werkplaats, met de gedachte, dat als een klant een klus niet kan klaren, dan kunnen wij assisteren. Omdat

Vitrine met historische spullen in het kantoor van Kamp.

Blok- en kantschaven (met de hand gemaakt in- dertijd), trappetjes (werkstukken van Leo Kamp op de ambachts- school) fotoasbakken, weegschaal voor losse spijkers, schragen waar- op een lijkst kwam te staan, glas-in-lood deu- ren uit het renteniers- huisje Middenweg 273.

1985 - Co en Louis Kamp - nieuwbouw school 't Vierspan, nu Zonnewijzer en Fonkelsteen

het nog niet duidelijk was of de winkel een goede zet was en dus meer personeel aange- trokken kon worden, moest Joke geregeld assi- steren in de winkel, naast het runnen van haar ge- zin en het doen van de administratie. Van 1980 tot 1999 werd om de 5 jaar verbouwd tot nu, de Multimate Bouwmarkt. Ook Louis vond zijn partner, Elly Swart, en na hun trouwen kwam ook Elly werken op kantoor samen met Joke. Nadat het bouwbedrijf groeide

in werk en personeel, werd het pand naar voren uitgebreid, zodat de winkel beneden groter werd, maar ook de kantooruimte bo- ven ruimer.

Eind jaren 80 werd gestart met de verkoop van vuurwerk, daar de broers dachten ook hier een nieuwe klantenstroom mee op gang te kunnen brengen. Tot op de dag van vandaag wordt elk jaar in december de vuurwerkverkoop ter hand genomen en worden de kinderen van Co en Louis, als- ook menige neven en nichten gevraagd om met de opbouw en de verkoop te helpen. Dit is een jaarlijkse reünie onder de jongere

familieleden.

Door de jaren heen is men met alle eisen en voorwaarden meegegaan om aan de opslag en verkoop te mogen voldoen.

In 1991 werd besloten om deel te nemen in de landelijke organisatie van K.O. Bus, de Karwei- en Onderhoudsdienst. Naast de ge- bruikelijke witte bedrijfsauto's van het bouwbedrijf kwam er nu een gele bus bij, de K.O. Bus. Daar er veel gewerkt werd voor gemeente, politie, woningbouwveren- iginen, instellingen etc. qua onderhoud, was deze landelijke organisatie een prima aanvulling op de werkzaamheden. Deze or- ganisatie bestaat echter niet meer, maar het onderhoud is doorgelopen in een aparte af- deling binnen het bouwbedrijf.

Om het pakket aan werkzaamheden nog meer uit te breiden namen de beide broers in 1995 het CV- en loodgietersbedrijf G. Burger BV (de burens op nr. 271) over. De gedachte dat men zodoende het klanten- bestand ook hiermee kon uit breiden was wederom een vooruitziende blik. Nu kon- den mensen immers bediend worden met een bouwbedrijf, een bouwmarkt en een loodgieter of CV-man!

Met die gedachte richtten zij in 1999 een projectontwikkelingstak op, om het bouw- bedrijf te voeden met werk. In de loop van de jaren zijn hierdoor vele projecten gerealiseerd binnen Heerhugowaard (Appartementencomplex De Kolk, apparte- mentencomplex Ruysdael-staete, diverse woningen op inbreilocaties in het centrum), alsook daarbuiten.

Door de opening van de nieuwe Multimate bouwmarkt in juli 1999, kwam de oude winkelruimte vrij. Het kantoor op de 1e verdieping verhuisde naar beneden, er kwam nieuw meubilair alsook een balie en een vergaderkamer, waardoor men bezoek- ers op een nette manier kon ontvangen. De fax deed zijn intrede en een aantal jaren later kreeg het bouwbedrijf zijn eigen web- site en emailadres! Wat een vooruitgang, vergeleken met vroeger toen een notitie of rekensommetje op een blokje hout gezet werd.....

In 1999 werd Kamp Projects BV opgericht, om het bouwbedrijf te voeden met bouwprojecten vanuit eigen ontwikkeling en van de markt af.

Ook heeft het bouwbedrijf in samenwerking met andere bouwbedrijven binnen de Bouwcombinatie HHW (BCH) fraaie projecten uitgevoerd (vv Reiger Boys complex, Steigerwoningen Stad van de Zon enwoningen in De Draai).

In 2010 werd het kunststof kozijnenbedrijf van broer Hans wegens zijn ziekte beëindigd en door het bouwbedrijf opnieuw opgezet. Dit betekende een nieuwe poot aan het geheel. Een nieuwe showroom met alle mogelijkheden van kozijnen, ramen en deuren is binnen de bouwmarkt gerealiseerd.

In 2008 begon de economische crisis, wat ook aan het bouwbedrijf niet ongemerkt voorbij ging. Inkrimping op het personeel was noodzakelijk (tot dat moment was het aantal personeelsleden op zijn hoogst in de historie) om het bedrijf gezond te houden. Dit is met veel inzet gelukt en sinds het begin van 2015 is de orderportefeuille weer rijkelijk gevuld en de toekomst van het familiebedrijf verzekerd.

Het huidige kantoor. Nog steeds op de plaats, Middenweg 275, waar het in 1872 allemaal is begonnen.

Spraakmakende projecten binnen het bouwbedrijf waren:

- De bouw van de eigen Multimate Bouwmarkt naast de werkplaats en het voormalige woonhuis. In juli 1999 ging de nieuwe bouwmarkt open met ca. 2500m² winkeloppervlakte.
- De herbouw van het verbrande theater De Schakel/Middenwaard in een bestaand pand aan de Industriestraat op het industrieterrein. Binnen een kort tijdbestek werd daar een prachtig nieuw theater gerealiseerd. Een aantal jaren heeft De Schakel daar een prima onderkomen gehad, totdat in september 2008 het nieuwe theater Cool aan het Coolplein geopend werd.
- De sloop van de Exoduskerk aan de Ruysdaelstraat en de bouw van het appartementencomplex Ruysdaelstaete. Na jaren van voorbereiding en overleg met de omwonenden werd het project in 2010 opgeleverd.
- Renovatie, nieuw- en verbouw van Betsy's Hof aan de Kennemerstraatweg in Heiloo. De eigenaren van de monumentale boerderij op landgoed Ter Coolster ontvingen een prijs van de Stichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp'.
- De demontage van de voormalige brandweerkazerne/kantoorruimten aan de Beukenlaan/Taxuslaan voor de plaatsing van 5 huisartsen met aparte behandelkamers/keukens/wachtruimten en een grote apotheek. Ook dit werd in een kort tijdsbestek gerealiseerd. Eind april 2015 zijn de huisartsen en de apotheek na 5 jaar verhuisd, tezamen met nog meerdere gezondheidsdiensten, naar het nieuwe Gezondheidscentrum Centrumwaard aan de Van Hellemondstraat, een 3 bouwlagen tellend gebouw.

Enige belangrijke data:

- 1978 - Overname van het bouwbedrijf van vader Leo door Co en Louis Kamp
- 1979 - Opening eerste doe-het-zelf winkel
- 1991 - Start deelname aan K.O. Bus
- 1995 - Overname van Burger CV- en loodgietersbedrijf
- 1999 - Start Projectontwikkeling en opening van de Multimate Bouwmarkt
- 2011 - Start Kamp Kunststof Kozijnen
- 2015 - Verkoop van de Multimate Bouwmarkt

GEREFORMEERDEN EN ROOMS-KATHOLIEKEN

60 jaar geleden, 2 werelden

Tekst: Henny Klercq-Gootjes en Jan Gootjes

Ons werd de vraag gesteld: hoe was het in jullie jeugd, de vijftiger en zestiger jaren, deel uitmakend van een minderheid in het voor het overgrote deel Rooms-Katholieke Heerhugowaard? Hoe was de verhouding tussen rooms-katholieken en gereformeerden?

Op de foto rechts het Gereformeerde Kerkje aan de Stationsweg. Deze kerk is in 1917 in gebruik genomen

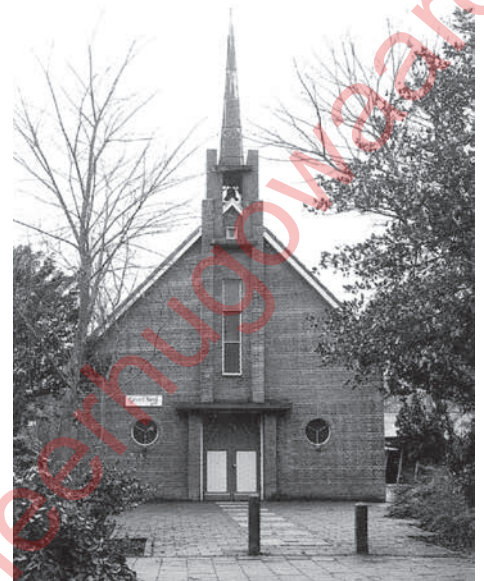
*onder:
Het eerste kerkje van de gereformeerden in Heerhugowaard aan de Middenweg ter hoogte van (thans) nr. 295
De schuur achter werd als kerk gebruikt. Het huisje voor was de kosterswoning.
Deze kerk was vanaf 1888 tot de bouw van het kerkje aan de Basserweg (nu Stationsweg) in gebruik*

Het lijkt ons goed eerst iets te vertellen over het ontstaan van de Gereformeerde Kerk in Heerhugowaard in een voor ruim 80% rooms-katholieke bevolking.

24 februari 1888 is de officiële stichtingsdatum van de Gereformeerde Kerk in Heerhugowaard, na een breuk met de Ned. Herv. Kerk. Men gaat dan ter kerke in een schuur aan de Middenweg. Later, in 1916, wordt de eerste steen gelegd voor het Gereformeerde Kerkje aan de Basserweg (nu Stationsweg) door Neeltje Gootjes. De steen is nog te zien in de zijmuur van het kerkje. Achter de kerk komt ook een eigen Gereformeerde Begraafplaats. Dit is één van de twee gereformeerde begraafplaatsen in Nederland. De kerk wordt in de oorlog ook gebruikt voor opslag van springstof en munitie. In het begraafhuisje werd materiaal opgeslagen voor de verzetskrant Trouw. Veel kerkleden zijn actief in het verzet.

Drie gemeenteleden komen om in de oorlog. Een gedenksteen in de kerk houdt de herinnering aan deze mensen levend.

Op 5 mei 2015 hebben in aanwezigheid van veel familieleden en belangstellenden drie

straten in Broekhorn de naam gekregen van deze omgekomen Heerhugowaarders: Klaas Pluisterhof, Rens Prinshof en Cornelis Wagenaarhof.

Na de oorlog ontstaat een ware emigratiegolf. Men denkt dat er in Nederland geen toekomst meer is voor de kinderen, angst voor de Russen speelt een grote rol en soms ook teleurstelling over het Nederland van na de oorlog.

De kerkgemeenschap halveert, de school wordt kleiner door het vertrek van die grote gezinnen.

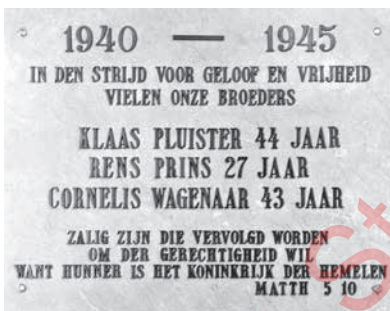
In de jaren zestig kent Heerhugowaard een explosieve groei. Dat brengt grote veranderingen in de ons-kent-ons gemeenschap. Er komen mensen uit andere delen van het land met andere beroepen, ideeën en gewoonten. De nieuwe bewoners worden welkom geheten door het welkomstcomité wat namens de gezamenlijke kerken een bloemetje brengt. Hierbij moet de naam van dominee De Boer genoemd worden. Hij is de initiatiefnemer van deze geste.

Samenwerking tussen rooms-katholieken en protestanten in 1965!

De Stationsweg kerk wordt te klein, er komt een tweede kerk in 1968: de Exoduskerk

De Gereformeerde Begraafplaats aan de Stationsweg. Verscholen tussen de nieuwbouw en zelfs bij geboren Heerhugowaarders vaak niet bekend.

aan de Ruysdaelstraat. Deze kerk is inmiddels gesloopt. Sinds 2004 zijn de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente onderdeel van de Protestantse Kerk Nederland (P.K.N.) en in 2010 vindt een fusie plaats tussen deze beiden kerken.

Momenteel is de Ontmoetingskerk aan de Middenweg het centrum van de protestantse kerkelijke activiteiten.

Wij woonden aan de Westdijk in de Broekhornpolder waar nu het haventje gesitueerd is. We woonden in een nieuw huis. In 1949 gebouwd op de plaats van het in 1944 in de brand gestoken huis van opa en oma Gootjes. Dit was een represaillemaatregel van de Duitsers. We gingen twee keer per zondag naar de Gereformeerde Kerk aan de Stationsweg en bezochten de Christelijk Nationale School ernaast. In 1947 was de kleuterschool gestart, De Hut, in een keet naast de kerk. Alles was geconcentreerd rond kerk en school. We kwamen niet vaak verder dan de Stationsweg.

Het was de tijd van de Verzuiling*.

De boodschappen werden bij de "eigen"

middenstand thuis gekocht want zo steunde je de "eigen" mensen.

Bakker Riemersma, slager Wijdenes, kruidenier Bakker, manufacturer Pols, melkboer Den Hartigh.

Bij ons thuis was slager Van der Meer van 't Kruis een uitzondering. Hij was rooms-katholiek en toch had hij ons gereformeerde gezin als klant. Ik zie hem nog in het boetje zitten, op een kisse, terwijl moeder de was deed. Hij verhalen vertellend over zijn intelligente kinderen.

Omdat we naar de christelijke school gingen kwamen we niet in aanraking met de "rooms-kinderen". Die ontmoetten we alleen als we ingeënt moesten worden. Dat gebeurde in wat nu de Pater Jan Smitschool is. We keken onze ogen uit, hier liepen nonnen met zwarte kappen en zaten de jongens en meisjes gescheiden van elkaar op school. Wij zaten gelukkig wel met jongens en meisjes in de klas en kregen les van juffen en meesters.

Later ontmoetten we wel andere jeugd toen openluchtbad Deiko geopend werd.

Maar helaas... gemengd zwemmen was uit den boze en met de kermis ging het zwembad dicht. Wij begrepen daar niets van, kermisbezoek kwam in onze kringen nog niet vaak voor en dat je niet gelijk met de jongens mocht zwemmen vonden we helemaal onbegrijpelijk.

In die tijd konden we zo zien of een meisje Rooms-Katholiek was, want die meiden hadden altijd lange oorbellen.

Bij ons thuis kwamen we wel in aanraking met andersdenkenden. Onze vader had samen met twee broers een landbouwbedrijf: Gebroeders Gootjes en in die tijd had je dan "werkvolk"

Bij ons werkten Cees Steur (r.k.) Cor Vreeker (r.k.) Jan Bakker (r.k.) Jan Schoen en Martinus Douwes (ger.)

Wij vonden het erg interessant dat Steur, Vreeker en Bakker op 15 augustus, Maria Hemelvaart, niet kwamen werken en met koppiestoid sloegen ze een kruisje voor ze gingen eten.

Elkaars kerkdiensten bezoeken kwam niet

* Nederland was tot ver in de jaren vijftig een verzuilde samenleving. Toen waren grofweg een protestantse, katholieke, socialistische en liberale zuil te onderscheiden

"werkvolk" bij land-
bouwbedrijf Gebroeders
Gootjes.
Vooraan vlnr.
Cor Vreeker, Cees Steur,
Jan Schoen, Martinus
Douwes en Ab Gootjes.
Linksachter Cor
Gootjes.

bij ons op, hoe het in andere kerken toeging wisten we niet.

Één keer ben ik met een vriendin 's nachts met Kerst naar het "kindje wiegen" geweest. Dat is ons slecht bekomen. Staande achterin de oude Dionysius werden we misselijk van de wierookgeur. Dus gauw naar huis!

Vrije tijd

Wat deden we zoal in onze vrije tijd?

De jongens gingen naar voetbal bij Reiger Boys want dat was zaterdagvoetbal.

Meisjes zaten niet op handbal, dat deden de rooms-katholieke meisjes. Waarschijnlijk speelden die op zondag en dat was bij ons niet de gewoonte.

We gingen naar de Gereformeerde jongens- en meisjes club. Als je 16 werd naar de oudere jongens- en meisjesvereniging.

Dominee R. de Boer

Woensdagavond kregen we catechisatie van de dominee.

Naar de bibliotheek kon je niet, want die was er nog niet in Heerhugowaard.

Zondag ging je twee keer naar de kerk, half tien en half drie. We vonden dat niet erg, want je ontmoette steeds je eigen vrienden en vriendinnen. Ik herinner me ook nog de uitjes met de jeugd naar Texel met dominee Koolstra. Wat een feest!!

Het was voor ons als kinderen een heel veilige jeugd. We kenden iedereen in de kerk en alle kinderen op school kenden we. Bovendien zaten we op een hele kleine school. Door de emigratie van veel grote gezinnen waren er op een gegeven moment maar twee lokalen in gebruik. Toen ik in de vierde klas zat (nu groep 6) waren in het zelfde lokaal ook kinderen van klas 5, 6, 7 en één leerling in klas 8.

Wij kwamen weinig in aanraking met andersdenkenden, leefden langs elkaar heen. Van mijn man hoor ik dat het ook wel anders ging. Hij woonde aan de Middenweg. Daar vonden wel regelmatig vechtpartijen plaats met de "roomse" jongens. Ook verbaasden zij zich over de kinderen die 's morgens vroeg lopend vanaf het Zuid-end eerst naar de kerk gingen en daarna pas naar school. Die kinderen kwamen uit hele grote gezinnen, terwijl wij geen grotere gezinnen kenden dan met elf kinderen. Bovendien gingen wij alleen 's zondags naar de kerk.

Het toeval wil dat wij nu in het "roomse buurtje" wonen, vlak bij de Dionysiuskerk! Toen we daar in 1975 naartoe verhuisden werd er wel over ons gesproken. "Er komen gereformeerden wonen!" Het schijnt met die gereformeerden erg te zijn meegevallen.

Het "foine" is er toch wat van af!

Dit is een persoonlijk verhaal. Wij zijn ons ervan bewust dat anderen deze tijd wellicht weer anders hebben ervaren.

COR EDAM VERGROEID MET "JONA IN DE WALVISCH"

*Tekst: Ed Dekker Foto's: Cor Edam, Loek Buter
en Ed Dekker*

Een zonnige middag in augustus. Op een bijzondere plek in Heerhugowaard praat ik met een man die 91 jaar geleden is geboren. Cor Edam. Zijn wieg stond op 3 februari 1924 aan de Langereis in Hoogwoud. Met zijn vrouw Diely (Dieuwertje Hillegonda) Schuijtemaker betrok hij 65 jaar geleden - september 1950 - de boerderij "Jona in de Walvisch" aan de Oostdijk 2 in Heerhugowaard.

In deze stolp woont hij nog steeds, alleen. Diely is in 1996 overleden, op 79-jarige leeftijd. Hij redt zichzelf nog best. Elke zondag rijdt Cor met zijn 45 km-karretje naar Wognum. Zijn vriendin Grietje Zee woont daar, in verzorgingshuis Sweelinck-hof.

„We hebben het gezellig met elkaar. Zij is ook 91. Het lukt haar niet meer om naar Heerhugowaard te komen." Grietje, geboren in Lambertschaag, is weduwe van Piet Bobeldijk.

„We kenden elkaar al van vroeger."

In "Jona in de Walvisch" vertelt Cor Edam over zijn leven, over zijn jaren als fruitkweker, over de lange historie van de stolp en over zijn 'stille' verhuizing van Hensbroek naar Heerhugowaard.

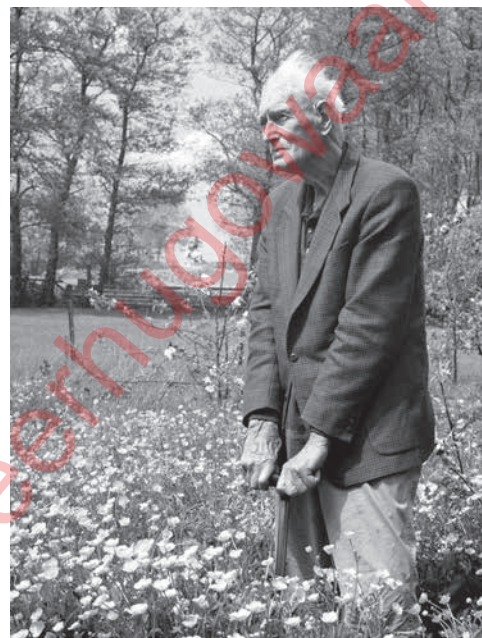
Op het eind van het gesprek zegt hij opeens: „Ik heb voor jou nog een nieuwtje." En dan vertelt hij over mijn moeder, Jannie Dekker-Ruig, overleden in 2003. „Jouw moeder was mijn eerste meisje", lacht hij. Nooit geweten. Mijn ouders verhuisden in mei 1957 van Aartswoud naar de polder Berkmeer, toen nog gemeente Heerhugowaard. Eind van dat jaar ben ik daar geboren.

Blokwalserij

Cor Edam begon in 1950 op "Jona in de Walvisch" met twee hectare fruit en twee hectare tuinbouwgrond. Later schakelde hij helemaal over op het fruit. Na de fruitcrisis in de jaren zeventig stapte hij over naar de Hoogovens. „Het fruit bracht niets meer op."

Zeven jaar werkte hij bij de staalfabriek in IJmuiden, in de blokwalserij. De blokken staal uit de staalfabriek werden in de blokwalserij in putovens verhit tot zo'n 1300 graden. Daarna werden de blokken in een duowalstuig uitgewalst tot dikke platen van tien tot dertig centimeter dikte.

Hij kon vervroegd stoppen. „In en om huis had ik zat te doen. De tuin naast de stolp bood altijd werk. En mijn vrouw en ik gingen samen reisesjes maken. In bijna heel Europa zijn we geweest. Vakantie hadden we eerder nooit gehad." Met het klimmen van de jaren kromp zijn groentetuin. Nu verbouwt hij nog een hoekje. Toch elke dag buiten. „Ik heb hier goede grond, met dertig tot veertig centimeter

*Voorjaar 2015,
Cor Edam in zijn tuin op een van de
'druiplanden' van Heerhugowaard.*

zwarte grond. Bij mijn buurman hierachter, aan de andere kant van de scheidingsloot, houdt het op met twintig centimeter. En dat scheelt."

Grillig

Deze sloot - met een grillig verloop achter Cor Edam, tussen de Korteweg en de Oostdijk - is de vroegere grens tussen de gemeenten Heerhugowaard en Hensbroek. Cor teelt snijbonen, slabonen, worteltjes, bietjes en aardbeien op oud Hensbroeker land. Dit zogenoemde druipland kwam bij de drooglegging van de Heerhugowaard in 1629 binnen de ringvaart van de nieuwe polder te liggen.

Druiplanden zijn dus stukken land in Heerhugowaard die ouder zijn dan de polder zelf. Op diverse plaatsen in de droogmakerij, vooral langs de randen, zijn ze nog te herkennen. Ze vallen op in het strakke, regelmatige polderpatroon. Sloten langs druipland maken bochten waar je dat niet verwacht. Het landschap is er meestal ook hoger.

De stolp (in 1880 herbouwd) kreeg haar huidig aanzien in 1990 bij een flinke verbouwing. De stolp ligt aan de westkant van de Oostdijk tussen de Korteweg en Rustenburg (foto Ed Dekker)

De gevelsteen in de voormuur van de stolp. Met jaartal (vermoedelijk wijzend op een boerderij eerder op deze plek) en een voorstelling van Jona(s) in de walvis. (foto Ed Dekker)

De oever van De Grote Waert - de waterplas - reikte tot deze gronden. Ze werden niet overspoeld. Een mooi voorbeeld van druipland van flinke omvang is De Vlaerdingh, een deel van de polder Broekhorn. Daar, nabij Broek op Langedijk, ontstaat nu een woonwijk. Cor Edam verdiende lange tijd zijn brood op de vruchtbare smalle strook grond naast zijn stolp. Tot 1979 behoorde dit druipland tot de gemeente Hensbroek.

Begin dat jaar werden Hensbroek en Obdam één gemeente. Bij deze samenvoeging 'verhuisde' de strook grond naar Heerhugowaard. De grens tussen de gemeenten Heerhugowaard en Obdam verschoof toen naar de ringvaart. Cor heeft nadien vanaf de voorzijde van zijn boerderij veel zien veranderen 'aan de overkant'.

Obdam werd Westerkoggenland en Westerkoggenland werd gemeente Koggenland.

Gevelsteen

In oorsprong dateert de boerderij van Cor Edam uit 1880. De stolp is toen herbouwd. De voorgevel toont een gevelsteen met daarop het jaartal 1622 en een voorstelling: van Jonas in de walvis. Het jaartal kan

duiden op de boerderij die eerst op deze plek stond. Op een kavelkaart uit 1631 staat bebouwing op deze locatie aangegeven. De kans bestaat dat daar in 1622 iets is gebouwd, waarschijnlijk een boerderij. De relatie tussen boerderij en gevelsteen is niet bekend, aldus historicus Henk Komen, oud-conservator van het Poldermuseum Heerhugowaard. De naam Jona in de Walvisch is in ieder geval van protestantse afkomst, stelt hij. Katholieken spreken van Jonas.

De afbeelding op de gevelsteen voert terug naar de Griekse mythologie. Ze wijst op een reuzendolfijn die de beroemde harpspeler Arion redde van verdrinkingsdood en hem op de Peloponnesus aan land zette. In de volksmond is dit verhaal beter bekend als 'Jona(s) en de walvis'.

De voorstelling was bij uitstek een schipperssymbool. Menigmaal is het onderwerp gebruikt ter nagedachtenis van de terugkeer van een verloren gewaande zeeman. Is dat een familie overkomen die ooit op deze plek aan de Oostdijk woonde? We zullen het - hoogstwaarschijnlijk - nooit te weten komen.

Onder handen

In 1990 is de boerderij stevig onder handen genomen. De buitenmuren zijn opnieuw gemetseld, als onderdeel van een grondig renovatie. De gevelsteen is toen aan de voorzijde ingemetseld. Eerst zat de steen in de schoorsteen. Bij een storm in 1973 stortte de schoorsteen in. Ook het woongedeelte is in 1990 verbouwd.

De stolp uit 1880 is te danken aan timmerman Klaver, zo weet Henk Komen na uitgebreid historisch onderzoek naar boerderijen in Heerhugowaard. Klaver sloopte de oude boerderij en bouwde een nieuwe voor zijn zoon Wijnand Klaver, landman te Hensbroek.

In 1943 werd Cornelis van Leijen, tuinder te Alkmaar, de eigenaar. In 1946 werd dat zijn zoon, ook Cornelis. Van hem kocht Cor Edam in 1950 Jona in de Walvisch. Bij schilderwerkzaamheden verdween de naam van de voorgevel. Een nieuw bord met de naam ligt klaar om te worden bevestigd.

Cornelis Edam en Diuwertje Hillegonda Schuijtemaker op hun huwelijksdag, 20 oktober 1949. Zij trouwden in Midwoud. Een klein jaar later verhuisden zij naar de Oostdijk 2. Dit adres behoorde toen tot de gemeente Hensbroek. (foto van Cor Edam)

De voorgevel van Oostdijk 2 met gevelsteen. Deze steen was eerst gemetseld in de schoorsteen. Bij een storm kwam de schoorsteen naar beneden. (foto Ed Dekker)

De jongste

Cor Edam is de jongste uit een gezin van vier kinderen. Hij komt na Teun (geboren in 1914), IJsbrand (1919) en Janny (1921). Cor is als enige over. Jannie is 92 jaar geworden. Zij overleed op 11 augustus van dit jaar (2015), als weduwe

van Dirk Lont. Cor is een zoon van Cornelis Edam (geboren in Zwaagdijk) en Antje Pool (geboren in Hoogwoud).

Vader had aan de Langereis een gemengd bedrijfje: vee en tuinbouw. Als kind was Cor alle dagen te vinden in De Toekomst, de kaasfabriek aan de Hoogwouder zijde van de Langereis. Arie Zwaag was in die jaren de kaasmaker.

In de Tweede Wereldoorlog belandde Cor in Duitsland. Een verzoek om vrijstelling vanwege agrarische onmisbaarheid was zonder resultaat. „En van onderduiken wist je toen nog niet." Juni 1943 vertrok hij maandagochtend vroeg in Alkmaar met een trein vol jongens naar het oosten. Twee jaar later, eind mei 1945, keerde hij terug.

Enige tijd was hij te werk gesteld bij een boomkwekerij in Kevelaer. Zwaar Engels geschut aan de Maas leidde tot hachelijke uren vol bombardementen. „Begin april

1945 werden we bevrijd. Een grote opluchting."

In veel etappes maakte hij de terugreis. Zijn ouders hadden lange tijd niets van hem gehoord. „Zo maar voor hun neus staan, dat durfde ik niet. Ik was bang dat de schok te groot zou zijn. Eerst ging ik naar de buren. Zij vertelden mijn vader en moeder dat ik terug was, ongeschonden."

Fruitbedrijf Veka

Hij kon weer aan de slag bij fruitbedrijf Veka (de zwagers Willem Veerman en Willem Kaper) in Heerhugowaard-De Noord. Aan de Stationslaan, bij het vroegere spoorstation Noord-Scharwoude, had Veka zeven hectare fruit. „Vlak voor 1940 was ik daar al begonnen, als knaap van bijna zestien jaar. De fruitteelt maakte opgang, ik zag daarin mijn toekomst." In Hoorn volgde hij de Tuinbouwschool en in 1941 deed hij examen.

Willem Veerman had ook een tuin in Midwoud. In mei 1947 ging Cor in Midwoud werken. Veerman en zijn vrouw Ma Helder kwamen in dit jaar wonen op Mariënhof, een statige villa aan de Midwouder Dorpsstraat 24, in 1864 gebouwd als burgemeestershuis voor Frederik de Groot en zijn vrouw Trijntje Zijp. Veerman had al een tuin in Midwoud. Zijn landerijen rond Mariënhof had Veerman uitgebreid met negen hectare. Een deel daarvan werd ingericht voor de fruitteelt. „Een jonge tuin, dat leek mij wel wat", zegt Cor over zijn switch van De Noord naar Midwoud.

In Midwoud ontmoette hij zijn vrouw, Diely Schuijtemaker. De familie Schuijtemaker woonde in Midwoud. Diely werkte daar op het gemeentehuis. Het raadhuis, Midwouder Dorpsstraat 17, staat bijna op steenworp afstand van Mariënhof. Diely is een dochter van Klaas Schuijtemaker en Aagje Knip. Vader Klaas was dierenarts in Midwoud.

Woningnood

Cor en Diely trouwden op 20 oktober 1949 te Midwoud. Cor was 25 jaar, Diely 33 jaar. Ze wilden eigen onderdak, maar een

De vier kinderen van Cornelis Edam en Antje Pool. Vlnr.: Cor (geboren in 1924), Janny (1921), IJsbrand (1919) en Teun (1914).

Het gezin Edam van de Langerreis, jaren vijftig. Vlnr.: zoon Teun, Dirk Lont (man van Janny), moeder Antje, zoon Cor, Diely Schuijtemaker (vrouw van Cor), vader Cornelis, zoon IJsbrand en dochter Janny.

volwaardig huis was niet beschikbaar. „Het was woningnood. We konden terecht in de pastorie van Midwoud. Daar woonden drie gezinnen. Een klein jaar hebben we daar gewoond.”

In 1950 kwam een boerderij in Hensbroek te koop, langs de ringvaart van Heerhugowaard. Met een kleine vier hectare land, 3.80 ha. „Er gold toen nog prijsbeheersing. Dat was ingesteld om woekerprijzen tegen te gaan. Na de oorlog was er nog aan van alles gebrek. We betaalden 3.000 gulden per bunder.”

Op het druipland, van zijn nieuwe bezit, ging Cor aardappelen, suikerbieten, wortelen en uien verbouwen. En fruit. Steeds meer breidde het fruit zich uit, vooral appels. Later werd het alles fruit. En nog weer later, zoals we zagen, de Hoogovens.

De kinderen Ankie en Kees zijn in de stolp geboren: Ankie op 15 juli 1951, Kees op 6 juli 1957. Ankie is getrouwd met Harrie Hauptmeyer en is verhuisd naar Soest. Kees en zijn vrouw Christel Kramer wonen in Hensbroek en hebben drie kinderen.

Cor Edam bewoont nu 65 jaar 'Jona in de Walvisch'. Hij is vergroeid geraakt met deze plek. Elke dag zorgt hij zelf voor zijn warme eten. „Zolang ik het red, wil ik hier blijven. Wil je slabonen mee?”

Bronnen:

- Gesprek Cor Edam, augustus 2015;
- Boek *Stolpboerderijen in Heerhugowaard, deel 1*, door Henk Komen, 2006;
- Artikel 'De druiplanden in Heerhugowaard' in *Jaarboek nr. 59 van Westfries Genootschap*, door Henk Komen, 1992;
- Artikel in *Noordhollands Dagblad*, door Ed Dekker, 27 juli 1991;
- Artikel in tijdschrift *Vierkant van Westfries Genootschap*, door Ed Dekker, juni 2009;
- Boek 'Overzicht van de aanverwanten van Dirk Schuijtemaker en Tine Zijp', door Aad Conijn, 2006;
- Boek 'Een reis door mijn tuin, De Mariënhof', door Meinoud en Jeannette Dijkema, 2010.

HET TRANSFORMATORHUISJE OP HET VERLAAT IN HEERHUGOWAARD

Foto's: Gemma Groot

Tegenover Verlaat 46 ligt een transformatorstation (trafo) dat in 1921 is gebouwd in opdracht van het Provinciaal Electriciteitsbedrijf van Noord-Holland door de plaatselijke aannemer Cor Leegwater. Het huisje heeft een opvallende gebogen kapvorm, uniek in het gebied van de PEN. Stilistisch kan het gebouwtje gerekend worden tot de Amsterdamse School.

Kenmerkend door de vooroorlogse trafostations van het PEN zijn de twee siertegels in de voorgevel waarop een kraaiende haan en een agressieve hond staan afgebeeld die op symbolische wijze waarschuwen voor het gevaar van de hoge spanning.

Er zijn in de loop van de tijd wat aanpassingen op het gebouwtje gedaan. De brede bakgoten boven de zijgevels zijn later toegevoegd en de kleine ventilatie-openingen in de gevels zijn dichtgezet. In plaats daarvan is in beide zijgevels een modern ventilatierooster aangebracht.

Het transformatorhuisje in De Noord (Heerhugowaard) en het huis Verlaat 46

Waarde

Het transformatorstation is van cultuur- en architectuurhistorische waarde als merendeels gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een transformatorstation uit de jaren twintig van de twintigste eeuw.

Monumentale status

Provinciale monumenten vertellen het verhaal van de geschiedenis van Noord-Holland en zijn bepalend voor de identiteit van de diverse regio's. Provinciale monumenten zijn beschermd op basis van de provinciale monumentenverordening. De provincie Noord-Holland wil dit erfgoed behouden en de beleving hiervan door haar bewoners en bezoekers zo breed mogelijk maken. De provinciale monumentenlijst bevat onder meer stolpboerderijen, kerken, waterstaatkundige werken, villa's en industrieel erfgoed.

Bron: Provincie Noord-Holland

DE ENIGE BOCHT IN DE MIDDENWEG

Co Zut gaat in zijn herinneringen terug naar het Centrum van Heerhugowaard. Hij neemt ons mee naar de tijd van net na de Tweede Wereldoorlog en vertelt over de winkeltjes, de cafés, het Raadhuis en de kapper rond de enige bocht in de Middenweg.

Het Raadhuis

Het oude gemeentehuis, vaak betiteld als Raadhuis, was het hart van de polder. Behalve een gemeentebestuur was er ook een polderbestuur met aan het hoofd een dijkgraaf. Het laatst dienst doende polderhuis was op de locatie waar nu het Poldermuseum gevestigd is. Het Raadhuis was een bijzonder huis. Waarom? Deze plek was de start van vele levensfasen. De baby's, die geboren werden binnen de ringvaartdijken moesten daar ingeschreven worden; de nieuwe wereldburger waarvan het wiegje in het mooie Heerhugowaard stond. Ook paartjes die elkaar een tijdje kenden en verliefd waren kozen een moment om op het Raadhuis, onder het toezicht van de ambtenaar van de burgerlijke stand, hun handtekening te plaatsen en elkaar het "jawoord" te geven. Daarna gearmd naar het bordes om via de levensgevaarlijke trap de feestzaal in te gaan. Rechts van deze "rot" trap, was een raam, aan de binnenkant bekleed met tralies. Bijna iedere dorpsgenoot wist dat dit het "spekkehok" was. Overtreders van de wet werden door het zeer kleinschalige politiekorps in de kraag gevat en in dit norachtige hokje gezet. Zo ook een bekende

Oude Raadhuis aan de Middenweg met ernaast het publicatiebord. Gesloopt in 1966. Daarnaast de groentezaak van Maarten Kooy

Heerhugowaarder Piet Wester. Hij was in de verste verte geen crimineel, maar wel een timmerman met stoute streken. Op een maandagavond tijdens de "Swanner" kermis was hij op straat moedwillig super vervelend. De dienstdoende agent sprak hem aan op zijn onredelijk gedrag. Hij werd meegenomen naar bovengenoemd celletje. Wat de agent niet wist, was dat Piet onder zijn jas een ijzerzaag verstopt had. Binnen vier minuten kwam Piet de politieman die hem gearresteerd had op de kermis weer tegen. "Hoe is dit mogelijk?" vroeg de agent zich af, "die deur heb ik toch afgesloten". De volgende morgen net voor het eerste deuntje werd de zaagschade waargenomen.

De groentezaak

Vlakbij het publicatiebord van de gemeente, het openbare toilet en de bushalte van NACO buslijn MU en N was een groentezaak. Zeg maar winkeltje. Supermarkten waren nog niet in beeld. Ook was er geen draaideur. Wel een klinkbel. Dit groentewinkeltje was van Maarten en vrouw Kooy. Op het kleine toonbankje werd de groente gewogen op de rode weegschaal van de Firma Berkel. Zelf wegen en een sticker plakken was toen natuurlijk uit den boze. Het meeste werd in de regio geoogst. Sperziebonen (zowel eerste pluk als tweede pluk) kwamen niet uit Mexico of Marokko. Toen al waren er twee kleuren radijs, rode en witte. Gare bieten waren er ook nog niet in de winkel. Groente was wel populair. Pizza's, macaroni, bami en nasi en zo werd nog niet vaak opgediend. Het was niet anders.

De barbier

Een stukje vanaf de groentewinkel was de kapperszaak van Simon Groot. Je kon niet per telefoon een afspraak maken. Dus het kon je flink tegenzitten als er vier of vijf of nog meer langharige mensen voor je aan de beurt waren. Toen had ik natuurlijk ook nog een dikke bos haar. Tijdens de wachttijd werd je volledig ingelicht over het wel en wee in Heerhugowaard. Het ging vaak over kool en de veestapels. Als je de zaak

*Kapper Simon Groot,
Middenweg 201.
Deze foto is van om-
streeks 1952*

verliet, wist je bijv. de veilingprijzen en welke boer de meeste koeien had. Wat een geklets, maar... het had wel wat.

Een dorpscafé

Niet een klein café aan de haven, maar wel een middelpunt voor de dorpsgemeenschap. Ik bedoel café "Sportlust", wat nu al weer vele jaren "Marlène" heet. De herbergier droeg de naam van Hein Veenboer en zijn vrouw was Ma. In de volksmond gewoon Hein en Ma. Behalve de "kroeg" hadden ze ook een zaal. Een andere bron van inkomsten was een melkhandel en slijterij. Het café was een beetje de voorloper van de SVW-kantine. Na een thuiswedstrijd van de Groen-Zwarten was het er best druk en gezellig. De "Swanner" kermissen, met vooral de eerste deuntjes, die al

*Heerhugowaard,
Middenweg 207
Links de melkzaak van
Hein Veenboer, daar-
naast café Sportlust
waar Veenboer ook ei-
genaar van was. Vanaf
okt. 1965 heet het café
Marlène*

om 10.00 uur begonnen, waren het klapstuk van het jaar. Biljarten was in vroegere jaren ook al een volksvermaak. Er waren wedstrijden, bijvoorbeeld een café tegen een ander café. De prijsuitreikingen waren tot laat in de avond. Gezelligheid stond hoog in het vaandel. De zuivelzaak van Hein en Ma was een losse melkzaak. Twee bakfietsen trokken zes dagen in de week langs de klanten. Op de bakfiets stonden twee melkbussen met een kraantje. Ook was er boerenboter, karnemelk, brei (gortepap) en bloempap aan boord. Zoon Mart begon ook een taxibedrijf. Hij had een mooie "slee" die vaak werd ingehuurd voor trouwpartijen. Ook reed Mart heel vaak mensen naar ziekenhuizen en specialisten. De meeste mensen hadden natuurlijk geen eigen auto. Dit taxi-gedoe was een schot in de roos. Deze zelfde Mart trouwde met Lene. Zij namen het horecabedrijf over en dat, samen met Ma(rt), werd de nieuwe naam voor het café: Marlène.

De visboer

Vlakbij café "Sportlust" was de viswinkel van Jaap Dekker. Het was het enige verkooppunt van vis in de Waard. Wanneer er bal/dansen was in zaal Heiligenberg stond Jaap buiten met de viskraam, waar vele lekkerbekjes opgepeuzeld werden. Hoewel, de enige... Er ging ook een zekere meneer Vlug uit Broek op Langedijk over de Waardse wegen. Hij was op de fiets en had op de bagagedrager een houten kist met levende paling. Bij de klanten zetten hij de fiets tegen een boom of brugleuning en hij maakte de paling schoon op het deksel. De katten hadden de dag van hun leven.

Café de Landbouw

Dit café is nu het hedendaags chinees restaurant op de buurt aan de Middenweg. Het dorpscafé was jaren in "werkhanden" van opoe Zijp. Daarna zwaaiden Arie Entius en Annie Zijp de scepter. Duizenden keren werden de biljartkeus van het blauwe biljartkrijt voorzien. Dit om het ketsen te voorkomen. Het hartenjagen, klaverjassen en andere kaartspelen was ook daar een volksvermaak. Vele bossen paling,

Het "snoeperige snoepwinkeltje" van Teuntje Zut. Zij zit zelf in het midden op de bank. Boven haar op een winkelraampje het woord dat zij waarmaakte "WELKOM"
foto Co Zut

metworsten en taarten gingen met de winnaars van prijsbiljarten richting huis oftewel naar moeder de vrouw. Wie had verwacht, dat er nu in de 21ste eeuw bami-pang-wang op deze locatie geserveerd zou worden. Wat gaat de tijd toch snel.

Snoepwinkeltje van Teuntje Zut

Waar nu de witgoedzaak van Koos Rood gevestigd is was eertijds een snoepwinkeltje van mijn opoe Zut. Het was een houten, klein winkeltje. Het was voor de jeugd het middelpunt van de buurt. Lopend of op het kinderfietsje of op de autoped kwamen ze naar Teuntje om daar hun zondagscentjes te

Bakkerij Cor Rood
ca. 1950
Het meisje is Marian Rood

"versnoepen". Een kind kreeg 5 cent of een dubbeltje en sommigen kregen een kwartje. Maar.. er was voor elk wat wils. Het assortiment was: zoute lappen, dropslierten, kauwgom, nougat blokken, koningsbroodjes, ouwelkoeken en repen. Toverballen waren ook erg in trek. De tandarts was geen fan van mijn opoe. Als ik nu iemand op een opefiets zie, dan denk ik vaak aan haar. Later was de ijssalon van Piet Buurman daar gevestigd. Dus weer, smul, smul.

Bakker Rood

Een echt bakkersgezin. Een mooi klein winkeltje met een leuk toonbankje en een grote bakkerij met een flinke oven en hard werkend personeel. Ongelooflijk hoeveel soorten brood in deze moderne tijd. De vele warme bakkers van toen hadden bruin brood, stoet en wit brood. Ook kadetten, roggebrood en beschuit werd in de mand op de bakfiets vervoerd. Met kermis werden er volgens traditie "spouwers" gebakken. In het winkeltje hoefde je geen nummertje te trekken. Iedereen wachtte zijn beurt netjes af. Iedereen kende iedereen, dus er werd veel gepraat. Mijn moeder kocht net als vele andere klanten vaak een half pond allershand. Sinterklaasfeest was het toppertje van het jaar. Kortom, iedere bakker wist zijn boterham te verdienen

Café/ Zaal Heiligenberg

De vroegere naam was café "Halfweg", later "Nieuw Halfweg". Daarnaast kwam omstreeks 1950 ook het bekende restaurant "De Heer van Jericho". Het is natuurlijk waar de enige bocht in de Middenweg is en zo ook ongeveer op de helft van deze weg. De flat op deze locatie heet dan ook "Poort Halfweg". Dus heel toepasselijk. Over het complex van die tijd kunnen boekdelen geschreven worden. Wat komt er zoal bovendrijven? Huisvlijt tentoonstellingen, de toneelvereniging met stukken als: "Onderzeeboot De Rani antwoordt niet". Of om nooit te vergeten, "Op hoop van zegen" en "Zeemansvrouwen". De revues van de gymvereniging TOG waren ook bijzonder. Meisjes en jongens uit het eigen dorp wisten volle zalen te trekken. Tik-Tak (koffie

vlnr: Slagerij Groot, Cafe Halfweg en daarnaast de Heer van Jericho

Zaak van Japie Borst

vlnr: Japie Borst, een meisje uit Rotterdam dat daar tijdelijk in huis was om aan te sterken en Dieuw Borst zus van Japie

en thee) avonden logen er ook niet om. Het was al speciaal als je de fiets in de stalling bracht. Van "heinde en verre" kwamen ze op hun stalen ros zonder versnelling naar het bal. De koplampen maakten er lichtjesavond van. Diverse verkeringen werden daar gesloten. De zaal beschikte ook over een balkon waarop een band speelde. De populaire jongens van "De Witte Kraaien" waren er vaak om er een mooi feestje te bouwen. Het balkon was altijd een "geliefd" plekje bij voorstellingen en zo.

De stroomwinkel van Japie Borst

Japie was klein maar dapper. Hij was ook een dorpsfiguur (in de goede zin van het woord). Iedereen kende Japie. De klanten vroegen wel eens: "Jaap, hoe gaat het met je vrouw?" Jaap had geen vrouw, maar woonde samen met zijn zuster, Dieuw. Jaap mompelde dan: "Het is niet mijn vrouw, maar het lijkt er meer op, dan op de bakkersknecht". Jaap was ook collectant in de kerk. Hij liep met een stok met een geldzakje eraan. De zogenaamde klinkbuul. Als je per ongeluk of bewust de ogen gesloten had kreeg je het zakje in je gezicht. Oftewel, je wist dan wel hoe laat het was. Hoogtevrees kende Japie ook niet. Hij klom van haak naar haak op de toren van de St. Dionysiuskerk om te kijken of de bliksemafleider, die vlak bij de haan zat, nog in orde was. Hij ging niet als de bliksem naar beneden. Hij deed rustig aan. De Arbo-wet was nog niet in beeld. De heer J. Borst was ook een van de eerste plaatsgenoten die zijn autorijbewijs haalde. Tijdens het theorie gedeelte toonde de examinerator een verkeersbord van normaal formaat. "Meneer Borst, wat betekent dit bord?" Jaap zei een beetje stotterend: "Dat zal jij niet weten". In de winkel was natuurlijk wel iets te koop. Het assortiment was niet groot. Elektrische koffiemolens, broodroosters, elektrische slagroomkloppers, broodmachines, mixers, haardrogers, transistors, MP3tjes, klokken, waterkokers, elektrische tandenborstels, mobiel-tjes, droogtrommels enz. enz. waren nog niet uitgevonden. Wel gloeilampen, batterijen, zaklampen en radio's waren in de verkoop. Na Japie Borst werd knecht Cees Beemster, later samen met zijn zoons, de eigenaar van deze winkel. Met de bouw van "Poort Halfweg" maakte de slopershamer een eind aan een stukje oud-Heerhugowaard.

Er zijn nog veel meer verhalen te vertellen over dit deel van de Middenweg. Wie weet komen die een volgende keer.

Een fraaie luchtfoto uit omstreeks 1966 van natuurzwembad Deiko met een camping. Daar ligt nu het woonwijkje met de straatnaam Travalje.

Rechts zien we Hugo-Oord dat in 1963 werd geopend met daar tegenover de Pater Jan Smitschool. Links daarvan een stukje van De Dreef waar nog weinig bebouwing staat. Daarboven de nieuwe Dionysiuskerk in de bocht van de Middenweg. De oude kerk werd in 1964 afgebroken. Rechtsboven de Schilderswijk in ontwikkeling.

LEDEN/DONATEURS T/M SEPTEMBER 2015

Aalsmeer

C.P. Mul

Alkmaar

A. de Boer

J.J. Groot

G. Kloosterman

P. Luken

J. van Langen

Regionaal Archief Alkmaar

P. Vlaar

L. Wagenaar

Australië

Mevr. Rietveld-Scholten

Bellingwolde

C.G.J. Jansen

Bathmen

S. Vlaar

Bergen (NH)

M.J.M. Kuyper-Burger

A. Vlaar

Blaricum

T. Buter

Bloemendaal

Barnhoorn-Groot

Broek op Langedijk

M. Hummel

K. Mulder

Canada

G. Tesselaar

P. Schouten

P. Weel

Den Helder

G. Borst

Deventer

H. Blauw

Dordrecht

A. van Graft

Dronten

H. Reijne

Egmond a/d Hoef

C. De Wolf-Veldman

Egmond aan Zee

J. Tjeertes

Haarlem

C.J.M. Keizer

Heerhugowaard

W.J.A. Admiraal

Fam. Appelman

T. Baas

G. Baijards

J.J.T. Bak

C.T.R. Bakker

N.Th. Bakker

A. Bakker-Groot

A. Bal-konijn

G. Balvers en Reus

B. Bankras

E. Bankras

R.T. Bankras

A. Beerepoot

A. Beers

P. Beers

P.J.M. Beers

S. Beers

A. van den Berg

N. van den Berg-Buis

P. Berkhout

Th. Berkhout

A. Bibo

Bibliotheek Heerhugowaard

C. Blauw-Groot

M.J. Bleeker-Burger

P. Blokdijk

A.J.. de Boer

A.M. de Boer

A. Boezaard

J. Borst

J. Borst

N. Borst

R. Borst

T. Borst-Brink

S. Bosse

M. Bouwman-Timmer

T. van Breugel

J.C. Brink

S. Brink

J. en H.. Brink

J.J. Brinkman

J.J. Brode

L. en M. Bruinzeel

G.J. Burger-Hes

J. Bussen

P. Bijvoet

P. Cevat-Aengenheyster

C. Deken

C.J.M. Dekker

C.J.M. Dekker

M. Dekker

M. Dekker

T. en L. Dekker

P. Does

S. Doodeman

D. Drijver

B. Duijneveld en N. Horn

C.T.A. Entius

E. Estoppey

R. Estoppey

A. Fagel

T. Floris

Gemeente Heerhugowaard

D. en H. de Geus

J. Gootjes

J. Groen

J.W.A. Groen

Ken A. Groenland

J. Groenveld-De Boer

J.A. Groenveld

J.C. Groenveld

A.J.A. Groot

B.A. Groot

B. en A. Groot

G.M. Groot

G. Groot

H. Groot

J. Groot

N.J. Groot

Jos Groot

W.N. Groot

A. Groot-de Boer

L. Güse

M.M. de Haan

S. de Haan

F. Hendriks

S.A. Hiddema

J. van't Hoenderdaal

T. Hollenberg

H. de Hoog

A.M. de Hoog-Stet

J. Horrel

J. Huibers

H. Huijboom-Brouwer

N.H. Huisman

H. Jak- M. v.d. Heiligenberg

G.C. Jonker

T. Kaandorp

R. Kager-Groenland

L.G. Kalma

Kamp Bouwbedrijf

M. Kamp-Suiker

R. Kaptein

E. Klaassen

A. Klercq

A. Klomp

Kloosterboer

C. Kloosterboer

Kluft en Buwalda

J. Kok

C. Komen

P. Komen

P.J. Komen

J. de Koning

C.W.M. Konijn

P. Konijn

J.A.M. Kootker

Th. en A. Korfage

A.J.E. Kortekaas

A. Kroon

A. Kuilboer

M. Kuiper

G.H.J. Laan

P.A. Laan

R.M. de Lange-Vlaar

G.J. Langelaar

B. van Langen

C.A.M. van Langen

R. van Langen

A. Leegwater

Th. Leering

J. Limmen

N.M. Luken

P. Luken
 M. Luken-Sluis
 J.A.H. Luttkhuizen
 J. van de Meeberg
 J. Melten
 C.C. Mertens
 R. en B. Mooij
 M. Morsink
 R.B. Mud
 J. Mulder
 H. Munster
 Mul-de Boer
 G. Naber-Groot
 P.J. Neven
 C.P.W. Offeringa
 W. Oldenburg
 S.C.M. Onderwater
 't Ossenhoofd Dierenkliniek
 Fam. Ottenbros
 M. Ottenbros-Konijn
 A. Oudhuis
 H.J.H. Overtoom
 P. Overtoom
 P.J.T. Overtoom
 D. Partiman-Stet
 C. Pluister
 L. Post
 F.N. Potter
 W. Rademaker
 H. en A. Rendering
 G.C.M. Rensen
 J. Renses
 J. Renses
 B. van de Rest-Laan
 B. Roelofsen
 C. Rood
 H.S. Rood
 S. Rood
 Th. Rood
 Th. Rood
 J. Rutte
 A. de Ruyter
 P. Schaap
 J.W.C. van Schagen
 R. van Schagen
 H. Schavemaker
 P.M.T. Schellings
 L. Schoen-Boots
 K. Schoon-de Vries
 J. Schijf
 A. Schotten
 E. Schouten
 J.L.M. Schouten
 C. Schuit
 J. Seeboldt
 C. Smit
 N. Smit-van Dijk
 C. Snel
 D. Snoek
 J.M. Snoek
 K. Snoek
 P. Snoek
 J. Stam
 G. Stet

G. Stoop
 S.J. Stoop
 J.P.M. van Stralen
 W. Th. van Stralen
 van Stralen-Burger
 A. Sijs
 G. Tamis
 P. Tamis
 A.M. Tamis-Laan
 T. Tamis-Magielsen
 T. Teljeur
 M. Tepe-Edens
 A.A. Tesselaar
 J.C. Tesselaar-de Boer
 P. Tesselaar
 W.J.M. Touw-Westendorp
 J. Tromp
 C.M. Ursem
 J.A. Ursem
 T.J. Ursem
 W. Ursem
 A. Ursem-de Goede
 C. Vader
 Vader-Wardenaar
 A. Veenboer
 A. Veldman
 T. Veldman
 Veldman-Bakker
 A. Vendel
 J.N. Vennik
 Vermeulen-Vegter
 S. Vlaar
 P. van der Vliet
 J. van der Voort
 E. de Vries
 C.J.E.E.M. de Vries
 F.H.G.A.J. de Vries
 J. de Vries
 T. de Vries
 J.P.H. Vriesema
 A.C. Weel
 J. Weel
 H. Weij
 Nic. de Wit
 V.N. de Wit
 W. Witte
 M. Wijnker
 G. Zijp-Braas
 A.P. Zut
 C.J. Zut
 C.G. Zuurbier
 N. Zuurbier
 Mevr. Zuurbier
 T. Zuurbier
Haarlem
 M. Groot
Heiloo
 A. en J. Kok en Kok-Kraakman
Hensbroek
 E. Dekker
 E. Groet-Beers
 N.A. van Schagen
Hoorn
 G. Groot

Houten
 A. Gresnigt-Laan
Leiden
 R. Huisman-van Leeuwen
 Scholten-Kruijer
Limmen
 I. Oudhuis
Noord-Scharwoude
 E.M. Borst
 M.A. Hinl-Laan
 P. Kaan-Beers
 A. Leijen
 R. Put-Luken
Obdam
 R. Bleeker
 W. Hoogzaad
 A.C.J. Luken
Oterleek
 F.K.S. Muller
Oude Niedorp
 A.G. Wijnker
Oudkarspel
 P. van Kleef
 J. Luken
 A. Swart-Kooij
Schagen
 P.A. Bas
 mevr. Beemster-Stoop
Schoorl
 M.F.C. Mol
Spanbroek
 G.W. Jak
Spierdijk
 F. Kok
Ursem
 J. Wijnker
Veendam
 P.M. Blauw
't Veld
 B. van den Hoek-Praat
Wieringerwerf
 H.E. Komen
Westzaan
 C. Al-Renses
Winkel
 N. Zwemmer-Luken
Wognum
 A. Baas-Beers
IJmuiden
 Mevr. Bal-Konijn
Zaltbommel
 C.N.P. van Leeuwen
Zoetermeer
 F. en M. Groot
Zuid-Scharwoude
 A. Groen
 J. Snoek
 P.C. Zut
Zijdewind
 M.M. Meyering-Luken